

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארץ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מור שהולך לפניו לעולמי
עולמים ולנצח נצחים (אשר בנחל).

למוד יומי

ב'בלי ירושלמי תוספתא

בעריכה מפארת מוקדת ומפסקת

סוכות א' תשפ"ז

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גדפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

בבורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רט רש"י תוספות

משנה הלוקח עובר חמורו – ובכור הוא, ועדיין הוא במעי אמו. והאי דנקט חמור ולא נקט פרה – מפרש בפירקא תנינא (בבורות יגא); דאידיד דוטרטא מילי דפטר חמור – פסיק ושדי ליה. וכל אינך פירקין מיירי בבכור בהמה טהורה. **אף על פי שאינו רשאי** – כדתינא במסכת עבודה זרה (ידב); ובכל מקום

אין מוכרין להם בהמה גסה, מפני שעושה בה מלאכה בשבת. והמשתתף לו – שנותנין מעות בין שניהם, וקונין בהמה. והמקבל בהמה ממנו – שהחמורה של גוי ישראל מקבלה שיהו חולקין בוולדות, אבל גוף החמורה לגוי. **פסור מן הכבורה** – אם אותו עובר שקנה מן הגוי או שמכר לגוי בכור הוא – אינו קדוש, הואיל ויש חלק לגוי בו או באמו. **שנאמר** – (במדרב ג) "הקדשתי לי כל בכור בישראל", אבל לא באחרים גוים. **גמרא** מייתי לה לקדושה – שתהא שובתת בשבת. וכיון דמצוה עבידי ליכא למיקנסיה. **אימא** ליקנסיה – לפדות העובר מן הגוי וליתנו לבתן. מדרבי יהודה – דאמר לקמן: המקבל בהמה מן הגוי – מעלין אותו ונותן חצי דמיו לבתן. ועיקר בהמה – גוף הבהמה וחצי ולדות. **דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי** – שאין לגוי חלק בה ולא בוולדותיה, ואתי למיפטריה נמי מבכורה. תנן התם – במסכת עבודה זרה (ידב), רבי יהודה מתייר בשבורה – למכור לגוי בהמה שנשברו רגליה, ובמקום שלא נחשדו על הרביעה. וכן בתירא מתייר בסוס, שאין עושין בו מלאכה, שיהא בו חיוב חטאת. דסתם סוס לריכיבה עומה, והורוכב בשבת אינו אלא משום שבות, שהחי נושא את עצמו. עובר מ' לי אפר רבי יהודה – למוכרו לגוי, שרי או אסור? משום דשבורה – ואינה ראויה למלאכה. ועובר נמי שבור הוא – אצל מלאכה. או דלמא שבורה לאו היינו אורחא – דבהמה להיות שבורה. הלכך דבר חידוש הוא. ולא אתי לאיחלופי ולהתיר במית שלמה. **תא שמע** – דמיירי בעובר, וקתני אינו רשאי משום מלאכת שבת. וליטעמך, ה' המשתתף לו – דקתני במתניתין לענין בכורה דפטור, ולא קתני: רבי יהודה מחייב – הכי נמי דלא פליגי? והא קא חזינן לקמן בשמעתין דפליגי בוקר ברייתא! רבי יהודה **אומר** המקבל בהמה בו – וילדה בכור.

מעלין – שמין. ונותן חצי דמיו לבתן – אבל קדושת הגוף לא קדוש ליקרב למובה. הואיל וחזיו לגוי. והנותן לו בקבלה – נמי לא קדוש קדושת הגוף, הואיל וחזיו לגוי פטור מן הכבורה. והא דדיחי כל דמיו לבתן – קנסא הוא שקונסין אותו, לפי שמכרה לגוי. והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי. כלומר, שאף על פי שאינו רשאי לתנו לו לגוי במתנה. **קונסים אותו** – הואיל ולא חש לדברי חכמים.

מאי

והד מתרי טעמי נקט. ומכל שכן דניחא חשאת הא דלא נקט הכא טעמא דפרישית במתניתין, משום דנפקי מתייר קראי. **לאפוקי** מדרבי יהודה – בלא רבי יהודה נמי איצטריך לאשמענין שותפות, דלא שמעינן ליה מרישא. אלא כל שכן איצטריך טפי, כיון דמשבתת בהא פלוגתא. **אבל** עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא – פירוש: דאתי למיחלף בבהמה אחריתי. ועוד מצי למימר: משום דעתיד להוליד ולהיות ראוי למלאכה. דמהאי טעמא מסקינן דאסור, דקאמר. והאי עובר נמי כיכול להתרפאות דמי. והד מתרי טעמי נקט. **ונותן חצי דמיו לבתן** – לא לקדש קדושת הגוף להיות קרב למובה, מפני חלקו של גוי כדפירש בקונטרס. ובסוף פרקא (טב) שרי ליה רבי יהודה בגיזה ובעבודה, דדרש ליה: "לא תעבוד בכבור שורך" – אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים, "ולא תגו בכבור צאנך" – אבל אתה גזוז בשלך ובשל אחרים. ואם תאמר: נהי דלא קדוש קדושת הגוף, מכל מקום כיון דמאורייתא חייבת בבכורה, אותו חלק שיש לו בו היא של כהן, למה נותן לבתן דמי חלקו? שרי לומר: משום טיבותא דכהן, לא ניחא ליה בשותפות גוי, לפי שאינו יכול להוציא חלקו מיד גוי במהרה כל כך. ואם תאמר, ובסיפא דקתני: קונסין אותו עד עשרה בדמי, אי איירי בפטר חמור – ניהא טפי ברישא ובסיפא שנותן דמיה, לפי שאין הפטר חמור עצמו נותן לבתן, אלא נפרד בשוה כל דהו או בשווי דראמר לקמן (טא). **קונסין** אותו עד עשרה בדמיו – דוקא בגסה קסט. אבל דקה, כיון דאיסורא ליכא, אלא מנהגא בעלמא במקום שחשודים על הרביעה. דהיג חס על בהמותו שלא תעקר – לא קנסו אפילו במקום שלא נהגו למכור. ולקמן אמר ריש לקיש: מוכר בהמה גסה לגוי קונסין אותו עד עשרה בדמיו – דהיינו גסה, אבל דקה לא.

הלוקח עובר חמורו של נכרי והמוכר לו – לוקח מיפטר מבכורה משום אם שהיא של גוי, ומוכר מיפטר משום ולד של גוי. ומתיר קראי נפקי בו, ושותפות של גוי פטור בבכורה – אפילו אגו. וכדאמרין (בבורות יגא), מאי שנא בו – בעינן "כל בכור", וליכא, אמו נמי בעינן "כל מקנן תוכר", וליכא. והא דעביד צריכתא בלוקח ומוכר, ולא אמר משום דנפקי מתייר קראי – משום דלא תנא תריהוי בלוקח או מוכר, שמע מינה בלוקח ומוכר צריכי, כדמפרש ואזיל דמלוקח לא שמעינן מוכר. דהוה מצי למיתני: הלוקח עובר של נכרי או האם, המוכר עובר לנכרי או האם. והכי נמי משמע במתניתין דמתח קרא נפקי, דקתני: פטור שנאמר "בישראל". ועריך לומר דאמוכר קאי, ולא איירי בולה פרשה באם אלא עובר.

עובר חמורו של נכרי, והמוכר לו, אף על פי שאינו רשאי, המשתתף לו, והמקבל הימנו, והנותן לו בקבלה – פטור מן הכבורה, שנאמר: "בישראל" – אבל לא באחרים. גמרא כל הני למה ליי? – צריכי, דאי תנא לוקח, הוה אמינא: משום דקא מייתי לה לקדושה, אבל מוכר דקא מפקע לה מקדושה – אימא ליקנסיה, קא משמע לן. והמשתתף לו למה ליי? – לאפוקי מדרבי יהודה, דאמר: שותפות גוי חייבת בבכורה, קמשמע לן דפטורה מן הכבורה. והמקבל למה ליי? – משום דקא פגי למיתני והנותן לו בקבלה. והנותן לו בקבלה למה ליי? – איצטריך, סלקא דעתך אמינא: הואיל ועיקר בהמה דישאל היא – ליקנסיה, דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי, קמשמע לן. תנן התם: רבי יהודה מתייר בשבורה, בן בתירא מתייר בסוס. איבעיא להו: עובר מה לי אפר רבי יהודה? טעמא דרבי יהודה התם דשרי – משום דשבורה; עובר נמי שבור הוא. או דלמא, שבורה – לאו היינו אורחיה, אבל עובר, כיון דהיינו אורחיה – לאו שבור הוא? **תא שמע: והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי, ולא פליגי רבי יהודה. – וליטעמך, המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה, דלא קתני – הכי נמי דלא פליגי? אלא פליגי ולא קתני, הכא נמי – פליגי ולא קתני. **תא שמע**, רבי יהודה אומר: המקבל בהמה מן הגוי, וילדה – מעלין אותו בשווי, ונותן חצי דמיו לבתן; והנותן לו בקבלה, אף על פי שאינו רשאי – קונסים אותו עד עשרה בדמיו, ונותן כל דמיו לבתן.**

מאי

ולשון "קדושה" לא משמע כן, אלא קדושת בכורה, כההיא דרב מרי בר רחל דכלו חיזויה משום דמפקע להו מקדושה, דהוה מקני אודיניהו לגוי. ואף על גב דבדלוקח, אם הולד זכר לא שייך מייתי ליה לקדושה – פעמים שהעובר נקבה ומייתי לה לקדושת בכורה. שולד עובר קדוש בבכורה. ובלא טעם דמייתי לקדושה, מצי למימר דלא שייך למיקנסיה כיון דליכא הפקעה, ולא דמי למוכר דאיכא הפקעה. אלא ניהא ליה למימר דאפילו הבאת קדושה איכא. ועוד מצי למימר טעם אחר: אי תנא לוקח – משום דלא עבד איסורא, אבל מוכר דעבד איסורא, כדקתני אף על פי שאינו רשאי – אימא לקנסיה.

מאי

והד מתרי טעמי נקט. ומכל שכן דניחא חשאת הא דלא נקט הכא טעמא דפרישית במתניתין, משום דנפקי מתייר קראי. **לאפוקי** מדרבי יהודה – בלא רבי יהודה נמי איצטריך לאשמענין שותפות, דלא שמעינן ליה מרישא. אלא כל שכן איצטריך טפי, כיון דמשבתת בהא פלוגתא. **אבל** עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא – פירוש: דאתי למיחלף בבהמה אחריתי. ועוד מצי למימר: משום דעתיד להוליד ולהיות ראוי למלאכה. דמהאי טעמא מסקינן דאסור, דקאמר. והאי עובר נמי כיכול להתרפאות דמי. והד מתרי טעמי נקט. **ונותן חצי דמיו לבתן** – לא לקדש קדושת הגוף להיות קרב למובה, מפני חלקו של גוי כדפירש בקונטרס. ובסוף פרקא (טב) שרי ליה רבי יהודה בגיזה ובעבודה, דדרש ליה: "לא תעבוד בכבור שורך" – אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים, "ולא תגו בכבור צאנך" – אבל אתה גזוז בשלך ובשל אחרים. ואם תאמר: נהי דלא קדוש קדושת הגוף, מכל מקום כיון דמאורייתא חייבת בבכורה, אותו חלק שיש לו בו היא של כהן, למה נותן לבתן דמי חלקו? שרי לומר: משום טיבותא דכהן, לא ניחא ליה בשותפות גוי, לפי שאינו יכול להוציא חלקו מיד גוי במהרה כל כך. ואם תאמר, ובסיפא דקתני: קונסין אותו עד עשרה בדמי, אי איירי בפטר חמור – ניהא טפי ברישא ובסיפא שנותן דמיה, לפי שאין הפטר חמור עצמו נותן לבתן, אלא נפרד בשוה כל דהו או בשווי דראמר לקמן (טא). **קונסין** אותו עד עשרה בדמיו – דוקא בגסה קסט. אבל דקה, כיון דאיסורא ליכא, אלא מנהגא בעלמא במקום שחשודים על הרביעה. דהיג חס על בהמותו שלא תעקר – לא קנסו אפילו במקום שלא נהגו למכור. ולקמן אמר ריש לקיש: מוכר בהמה גסה לגוי קונסין אותו עד עשרה בדמיו – דהיינו גסה, אבל דקה לא.

מאי

בבורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות
רש"י

מאי לא אעבר – פירוש: ואירי בבחמה מעוברת. לא אבהמה – פירוש: ולא איירי בעובר, אלא בבחמה לעוברת. וכן משמע לקמן גבי בעיא דבחמה לעובריה מהו ובעי למיפשט מהבא דאסור, דקאמר: מאי לא אבהמה? שמע מינה דאי אבהמה קאי, איירי בבחמה לעוברת. ולבאור לא איירי בבחמה לעוברת, דאם כן מאי פריך: והא "דמיר" קתני? לימא דקאי אעובר. וכי תימא

דמשמע ליה דקאי אבהמה, אם כן לקמן נמי לידוך הכי אלא הכא איירי בבחמה לפטומה: דמסיק. לקמן – לעוברת.
דלא מקבלת זכר – לא מטעם טרפות. מדאמר פרק "אלו טרפות" (חולין נ"ב).
גבי רבי שמעון (בן חלפתא) שהיה עסקן בדבריהם: ודילמא קסבר רבי יהודה טריפה יולדת ומשבתת, ואית ספרים דרבי גרסי "יולדת", שאין צורך שם בלילה. אלא מזה שמשבתת. ומכל מקום מסתבר הכא דאפילו מן הארכובה ולמטה שרי רבי יהודה, משום דלא מקבלת זכר.
ולמעמיד המשתתף לו כר' – מקבלת לא שייך להקשות דמיתסר משום שותפין, דלא אתי בקבלת כל כר לידע שבועה. ודוקא נקט שותפות, אבל שאר משא ומתן לא אסור. אסור לאדם שיעשה שותפות עם הגוי – הא דתניא פרק קמא דמסכת עבודה זרה (כ"א), ישראל גוי שקבלו שרה בשותפות, וכן עובדא דגוי נוטל שני ערלה וישראל נוטל שני היתר, ואמר פרק "הדורע" (חולין ק"ג,א).
המשתתף עם גוי צריך שירשום – כל הני עובדא פליגי אבהא דשמואל. שמואל יתחייב לו גוי שבועה – מכאן אסור רבינו שמואל קבלת השבועה מקל וחומר. ורבינו תם מתיר, מפני שהוא כמציל מידם, כדתניא פרק קמא דמסכת עבודה זרה (נ"ב), מלוה על פה עובד מותן מפני שהוא כמציל מידם, אף על גב דאזיל ומודה, ויש לחלק בין ספק לודאי. עוד מיייתי רבינו תם ראייה מההיא דפרק (בבבא) דמגילה (כ"א), דאמר אבהא בר אידי: "יתתי לי דלא עבדי שותפות עם גוי". ואי אסור – מאי רבותיה? וכן פירש רבינו תם שלא היו נזהרים משלש סעודות, מדאמר פרק "כל כתבי" (שבת קי"ב), "יתתי לי דקימית שלש סעודות", משמע שכולן לא היו נזהרים בהן. עוד פירש רבינו תם: בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים, ואין תופסין בהם אלהות. ואף על פי שמוכרין [עמדם] שם שמם, וכונתם [לדבר אחר, מכל מקום] אין זה [שם] עבודה זרה, כי דעתם לשם עושה שמם וארץ. ואף על גב שמשותף שם שמם ודבר אחר – אין כאן "לפני עור לא תתן מכשול", דבני נח לא הוזכרו על כך, ולדין לא אשכחן איסור בגרם שיתוף.
דעיקר מכירה – פירש רש"י: דעיקר איסור הוא המכירה. משמע שרצוה לומר שעיקר האיסור הוא המכירה. וקשה: הא שותפות לא מיתסר משום מכירה, אלא כדאבא דשמואל! וצריך לומר: עיקר איסור הפשוט הוא מכירה, כדתנן פרק קמא דמסכת עבודה זרה (י"ב).
ורבי

מאי לא אעובר – קאמר דאינו רשאי. כהן מאי עבדיתיה? – בבחמה? אלא ודאי אעובר. לא, לעולם מהבא לא תפשוט, דהבא במאי עסקינן – כגון דדידיב ליה בחמה מעברתא לפטומה, וליטול חצי השבב בין בפטום בין בוולדות, דמיגו דקסנין וכו'. אבל אי זבין ליה עובר לחודיה – לא. שאינה יכולה להתרפאות – ולעשות מלאכה בשבת. מתיר בשבויה – ועובר דומיא דשבורה. היינו אורחיה – ולא שבור הוי. בחמה לעוברת – כגון שעדיין לא נתעברה, ומכר לו כל הוולדות שעתידין להתעבר, ובהמה עצמה לא מכר לו. מהו – לקנסו לפדותה משום מוכר בחמה לגוי? דאתי לאיחלופי – להתיר מכירת שלמה. דפסקה מיניה – שלא שייך בה לעצמו כלום משמכרה. וכל שכן שלמה – כי היא גוונא, דלא פסקה מיניה, שהרי שייך לעצמו גוף הבחמה. ואי משום עוברין – ליכא למיחש, שהרי לא נתעברה עדיין, ולא כלום מכר לו, ולכשיבאו – ברשות גוי הם באים. דפסקה מיניה – ומכירה חלוטה היא, ואתי לאחלופי ולהתיר מכירה חלוטה שלמה. אבל הכא דלא פסקה מיניה – שרי, דלא מכירה היא. וכל שכן שלמה דאתי לאחלופי – במכירה חלוטה של שלמה אחרת. משום הכי הוא – בתמיה, דאיצטרך לן למיבעי. עליה – על השבורה. אלמא מעמא דרבנן משום עוברין – תיפשוט מינה דלרבנן אסור למכור לגוי בבחמה לעוברת, ולרבי יהודה מותר! לעולם מעמא דרבנן משום איחלופי – ואיצטרך למיבעי. כיון דלא פסקה מיניה, איכא למימר לא אתי לאיחלופי במכירה גמורה. והכי קאמרי ליה רבנן לרבי יהודה. כמאן דוכנה לשחיטה דמי – וליכא למיחש לאיחלופי, דמאן דחוי ידע דלא מובין ליה אלא לשחיטה, ולא אתי לזבונה בחמה שלא לשחיטה. משהא לה – לצורך וולדות. ומאן דחוי לה בבית הגוי לסוף שנה או שנים, סבר: מותר למכור בחמה לגוי שלא לשחיטה. תא שמע – ממיתנין. ולא קתני אף על פי שאינו רשאי – אלמא, מותר למכור בחמה לעוברת, דהא קבלה – מכירה לעוברין היא, שאין חולק הגוי אלא בוולדות. דקא סלקא דעתך דלא פליג גוי בשבב פטומה בחמה. על פ"ד – בהגומת פ"ד. תנא במכירה – אינו רשאי, והוא הדין לכולהו. ומאי שנא מכירה דנקט – בה אינו רשאי, ולא נקטיה בחדא מהני? דעיקר מכירה היא – עיקר איסורא הוא מכירת בחמה.

מאי

עליה ויולדת. אלמא משום עוברתיה הוא! – הכי קאמרי ליה: מעמא דידן – משום דאתי לאיחלופי בבחמה. אלא את, מאי מעמא שרית – משום דאין יכולה להתרפאות, כמאן דוכנה לשחיטה דמי, והלא מרביעין עליה ויולדת, וכיון דמרביעין עליה ויולדת, משהא לה! ואמר להו: לכשתלד, דלא מקבלת זכר. תא שמע: והנותן לו בקבלה, ולא קתני "אף על פי שאינו רשאי"! – ולימעימד, המשתתף לו, דלא קתני, הכי נמי דרשאי? והא אמר אבהא דשמואל: אסור לאדם שיעשה שותפות עם הגוי, שפא יתחייב לו

שבועה, ונשבע לו בשם עבודה זרה שלו, והתורה אמרה: "לא ישמע על פ"ד" אלא, תנא מכירה – והוא הדין לשותפות, הכי נמי: תנא מכירה – והוא הדין לקבלנות. – ומאי שנא מכירה דנקט? – דעיקר – מכירה היא. תא שמע, רבי יהודה אומר: המקבל בחמה מן הגוי ויולדת – מעלין אותו בשווי, ונותן חצי דמיו לבנה. והנותן בקבלה, אף על פי שאינו רשאי – קונסין אותו עד עשרה בדמיו, ונותן כל דמיו לבנה. ותקמים אומרים: כל זמן שיד הגוי באמצע – פטורה מן הבכורה.

מאי

בבורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ג עמוד א – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ריג רש"י

מאי לא אבהמה – קאי האי דקתני: קנסין אותו, דקנסין ליה לפדות הבהמה? אלמא, מכר את הבהמה לעובדיה, דקבלה אינה אלא לעוברין – קנסין ליה, בין לרבי יהודה בין לרבנן. דרבנן לא פליגי עליה דרבי יהודה אלא לענין בבורה. לא אעובר – קנסין ליה, שכבר היה במעיה ומכרו לגמרי. אבל עוברין שעתידי להתעבר לא איכפת לן. דיקא נמי –

דאעבור קאי, מודקתני: נותן כל דמיו לכהן, ואי אבהמה – כהן מאי עבידתה? מסייע ליה – האי דקתני: קנסין. או לאו דוקא – דלא קנסין ליה כולי האי. אי נמי, טפי מהכי קנסין ליה אם אין הגוי מתרצה בכך. תא שמע – מדגבי עבד תני מאה וחכא עשרה – שמע מינה דוקא קאמר, דאי לאו דוקא – לייתי תרייהו מאה, או תרייהו עשרה. לעולם בהמה לאו דוקא, דלא קנסין ליה כולי האי. אבל גבי עבד, משום דכל יומא ויומא כר, דוקא – מאה, או לא דוקא. בלישנא בתרא גרסין בעבד "עד עשרה בדמיו", אלמא מאה דבהמה לאו דוקא, דהא עבד דמפקע ליה ממעותיו ולא קנסין אלא עשרה. שאני עבד להכי – לא קנסין ליה טפי, משום דכי עבד ליה – לא חדר ליה למריה, דקיימא לן במסכת גיטין (מגב): המוכר עבדו לגוי יצא לחירות. וקפריך: בהמה מאי טעמא – קנסין ליה טפי – משום דהדרא ליה. הכי גרסינן: אי הכי אם כן ליקנסיה טפי חד – כדי שיעור דמיה ליקנסיה יותר מעשרה. דהא במאי דהדרא ליה אינו נשכר אלא כדי דמיה, וקנסא לא הוי אלא עשרה, הלכך לייתי אחד עשר בדמיה ותו לא! כל בבור – בישראל. רבנן סברי: אי הוה כתיב "בבור בישראל", הוה משמע – אפילו מקצת בבור דישאל, אי חייב בבבורה. למלוי אתא – עד דליהוי כוליה דישאל. לגרועי – "דכל" משמע כל דהו, כמו: "לשפתוך אין כל בבית" (מלכים ב ד). אפילו אונן – אפילו אין שותפות לגוי אלא באונן החבור – אינו קדוש. ולימא ליה – כהן לגוי, שקיל אוינן וויל – דאי נמי הוי בבור בעל מום – ניתן לכהן. נבילה – כהן שיש חלק לגוי בושת או בגרירת שלו. הוואי וחיותא בדידה דהו – חשיב כמאן דהוי כוליה דגוי. טריפה – כהן מן הארבעה ולמעלה. במאי קמיפליג – רב חסדא ורבא. רבא סבר טריפה אינה חיה – הלכך, כמאן דהוי כוליה דגוי דמי. ורב חסדא סבר טריפה חיה – הלכך לא חשיב אלא דבר שעושה אותה נבילה. שור פליגי – רב חסדא ורבא עליה דרב הונא. אבל רב חסדא ורבא פליגי. [הא בן] – אם יש חלק לגוי בבכור עצמו, אפילו באונן – אינו קדוש. באמו – או נבלות או טריפות. כל מקנה חובר – אם כל המקנה שלך – חובר. אם יהא שלך – זכר תקדישנה כדמתרגמינן: דיכירן תקדיש. מתקין לה – אכלוהי שור בהמה שני בהמה – שור במעי בהמה, שעדיין לא הגיע זמנו לצאת. לישנא אחרינא: שגר בהמה – מה שבחמה משגרת ומשכלת. אלמא, אף על גב דלאו בני חיותא נינהו – קדשי. חכא נמי, אי נמי הוה ליה לגוי ביה דבר שעושה אותו נבילה – ליקדוש חלק הישראל, אף על גב דלאו בר חיותא הווא! ומכאן שייך לעמוד בן אפילו מום קל – ואפילו אין לגוי שותפות אלא באונן, שאם היה נוטל חלק אינה לא נבלה ולא טריפה, אלא מום קל בעלמא – פטורה מן הבכורה.

מאי לאו, אבהמה? – לא, אעובר. דיקא נמי, דקתני: קנסין אותו עד עשרה בדמיו, שמע מינה. מסייעא ליה לריש לקיש, דאמר ריש לקיש: המוכר בהמה גסה לגוי – קנסין אותו עד עשרה בדמיה. דוקא או לאו דוקא? תא שמע, דאמר רבי יהושע בן לוי: המוכר עבדו לגוי – קנסין אותו עד מאה בדמיו! – שאני עבד, דכל יומא ויומא מפקע ליה ממעותיו. ואיכא דאמרי: אמר ריש לקיש: המוכר בהמה גסה לגוי – קנסין אותו עד מאה בדמיה. תנן: והנותן לו בקבלה, אף על פי שאינו רשאי – קנסין אותו עד עשרה בדמיה! – מכירה פסקה מיניה, קבלנות – לא פסקה מיניה. דוקא או לאו דוקא? תא שמע, דאמר רבי יהושע בן לוי: המוכר עבדו לגוי – קנסין אותו עד עשרה בדמיו. – שאני עבד, דלא חדר ליה. – בהמה מאי טעמא – משום דקא הדרא ליה; ויקנסיה טפי חד! אלא, עבד – מילתא דלא שכיחא היא, וכל מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן. "והקמים אומרים: כל זמן שיד הגוי כר, אמר רבי יהושע, ושניהם מקרא אחד דרשו: "כל בבור" ורבנן סברי: "בבור" – מקצת בבור משמע, פתב רחמנא "כל" – עד דאיכא פוליה. ורבי יהודה סבר: "בבור" – פוליה בבור משמע, פתב רחמנא "כל" – דאפילו כל דהוא. איבעית אימא: דכולי עלמא "בבור" – רובא משמע, מר סבר: "כל" משמע למלוי אתא, ומר סבר: לגרועי אתא. וכמה תהא שותפות של גוי, ותהא פטורה מן הבכורה? אמר רב הונא: אפילו אונן. מתקיף לה רב נחמן: ולימא ליה "שקיל אונן וויל"! איתמר, רב חסדא אמר: דבר שעושה אותו נבלה, ורבא אמר: דבר שעושה אותו טריפה. במאי קמיפליגי? במריפה חיה, למאן דאמר דבר שעושה אותו טריפה – קסבר: מריפה אינה חיה, ולמאן דאמר דבר שעושה אותו נבלה – אכל מריפה חיה. אמרוה רבנן קמיה דרב פפא: הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי, הא – בו, הא – באמו. אמר להו רב פפא: מאי שנא בו – דבעינן "כל בבור" וליכא, אמו נמי – בעינן "כל מקנה חיה" וליכא! אלא, לא שנא. מתקיף לה מר בר רב אשי: מאי שנא מנפלים, דאף על גב דלאו בני חיותא נינהו – קדשי, דאמר מר: "פטר שגר בהמה" – שגר בבהמה! – התם, כיון דלא עריבו בהו חולין – קרינא בהו בבהמה "כל בבור", הכא – כיון דעריבו בהו חולין, לא קרינא בהו "כל בבור". רבי אלעזר לא על לבי מדרשא, אשכחיה לרבי אסי, אמר ליה: מאי אומר רבנן בי מדרשא? אמר ליה: הכי

מאי שנא מנפלים – אף על גב דהתם כתב קרא, הוה לן למילף מהתם. או נפלים נילף משותפות דכתיב "כל בבור", ונשוא כל הדרשות בענין אחו.

ורבי יהודה סבר כוליה בבור משמע – תימיה: פרק "כסוי הדם" (חולין פחא.) אמר איפכא, רבי יהודה אומר: "דמו" – מקצת דמו, ורבנן סברי: כל דמו! ופירש רבינו תם: הדיא – משום דידם' כולו דם משמע, כתב רחמנא "דמו" – מקצת דמו, כדאמר הכא: כתב "כל" – דאפילו כל דהו. וקשה: דהתם דריש רבי יהודה "דמו" לחלקו ועוד, לפי מה שפסק רבינו תם כרבי יהודה כדפרישית פרק קמא דגיטין (ו.ו.), קשה להלכתא אלהלכתא, דאין הלכה כרבי יהודה דהכא, כדאמרי בסמוך: לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות גוי חייבתו! על כן יתכן לפרש דאין לרמות אלא מה שהתלמוד מדמה. כהדיא ד"בתולה" – אפילו מקצת בתולים דפרק "הבא על יבמתו" (יבמות נטא.), ובפרק "אלמנה ניונת" (כתובות צו.) מדמה להו לפלוטא דמקצת כסף ככל כסף, דהתו דמו אהדי – והו ענין אחר, כשנתמעטו בתולים ונשתייירו מקצתם כאילו נשתייירו כולן, וכן כסף כתובה נשאר מקצת יש לה מנותנת כאילו נשאר כולו. ויש הרבה דרשות שאין להשוותן, "שה" – אפילו מקצת שוה, דפליגי רבי אלעזר ורבנן פרק "אונן ואתא רבא" (שם.) ופרק "הורו" (שם קלבא.) ופולגותא דרבי יהודה בן בתיא ורבנן וסנהדרין עהא, איכל נפש. ואפילו נשוא הדיא ד"דמיו" לזך דהבא, לא תקשה הא דפסיק הבא דלא כרבי יהודה, והתם קאמר: לית דחש להא דרבי שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף, דאדרבה, סיינתא דהלכתא כרבנן, ד"בבור" – מקצת בבור משמע, אי לאו "כל", והתם נמי, "בתולה" – מקצת בתולים במשמע. עוד יש לומר: דלא תקשה דרבי יהודה אדריב יהודה, משום דסתמא דקרא איירי בסתם בהמה שזן שלוק, ואין לגוי שותפות בהן, הלכך, אי לאו כשל מוקמי ליה לקרא בכוליה בבור, אי נמי, "כל" דכתיב (במדרש ג'): "כל בבור בישראל", ו"בישראל" משמע כוליה, כדאמר פרק "מצות חליצה" (יבמות קא.) ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל. אבל בעלמא משמע שפיר מקצת.

רב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה רבא אמר דבר שעושה אותה טריפה – פרק קמא דתמורה (יאב.) גריס איפכא, גבי אומר "רגלה של זו עולה", ומהגרסות הפוכות היא זו. והדיא דהתם עיקר, דאמר רב חסדא מודה רבי יהודה דבדר שעושה אותה טריפה, רבא אמר: דבדר שעושה אותה נבילה, רב ששת אמר: דבדר שמתה בו כר, מר מוסיף אדחבירה, ובענין זה יתכן דאמר רבא רב הונא אונן, רב חסדא מוסיף טריפה, רבא מוסיף נבילה, וכדיא גזנא פרק "המפלת" (נדה גג.) גבי גוף אטום: עד לארבעה, וחד מוסיף עד טבורו. והא דאמר רבא התם: ושטו נקוב – אמו טמאה לידה, אפילו גרס "רבא" בשעמטא, לפי שהוא בתר רב חסדא – לא קשה דרבא אדרבא התם, דאף על גב דשטו נקוב טריפה (וחיה) לא מדמו לחסרון עד לארבעה.

הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי – הא פשיטא דרב חסדא ורבא פליגי, אלא הכי קאמר. הא דרב הונא לא פליגא אדרב חסדא ורבא.

אלא לא משום דהוה ליה שרוע – ושינוי לא הוה מומא. ואם תאמר: אם כן, קשה טפי לרבי יוחנן דאמר לעיל: כיון דאישתני הוה מומא. דהכא דייקנן: שתיקו גדולות הוה שינוי, ולא חשיב מומא ויש לומר: ההיא דלעיל שינוי חמור טפי משתיקו גדולות או שתיקו קטנות.

דקא מפקע ליה מקדושתיהו – מה שאין נזהרין עבשיו ואף על פי שנעשה רב מרי, פירש רבינו: רב מרי נעשה לפי שהיה מקנה אנו של עובר, ואיבא הפקעה בגוף העובר. אבל הקנאה באם – שריא. ואף על גב דאית ספרים דגרסי "לאנוה" לשון נקבה, היינו משום דקא אחיותא, והכי נמי אסר לה בגיזה ועבודה. ואם תאמר: לקמן פרק תשיעי (ג.ג.א) דפרקי גבי מעשר בהמה, ואינו נוהג בזמן הזה דלא לית ליה תקלה: אי הכי בכור נמי לא לנהוג בזה הוה משום תקלה ומשני: אפשר כדבר יהודה. אמאי לא משכחת תקנה באמהות כדפרישתי? יש לומר: התם כיון דאיבא חשש תקלה, ויש להם לתקן בלא הפקעה מכוח, שיעשה כרב יהודה – לא רצו לתקן שיעשה לעולם כך על ידי הפקעה, ומיהו אי עבד – עבד. אי נמי: כימ רב מרי הוה בקיאת ליה מום בכבור דרב שיעא לעולם – אסור לעשות על ידי הפקעה. אבל אנו דלא בקיאתן בכך – מוטב להקנות לגוי קודם שיבא לידי תקלה, כדמשמע פרק בתרא (בבורות ג.ג.א) דאי לאו משום דאפשר כרב יהודה היה לנו לתקן להקנות לגוי, ואנו דלא בקיאתן הוה כלאי אפשר. ואפילו בהא דרב יהודה משמע בפרק (אין) (וכיצד) מערימין (תמורה כד.) דאסור מן הדין, גזירה דלמא מפיק את ראשו קודם שישלם בו מום, אי לאו משום דרב יהודה עדיפא להטיל בו מום קודם שיעא לעולם, כי היה צריך להשהות עד שיפול מום מעצמו. ונראה דבהקנאת און לחד שרי, דקיימא לן כרב הונא, ומקאי רבי יוחנן כוותיה ואמר: אפילו מום קל. ורב מרי נמי דמקנה אונתיה לא נעש אלא משום הפקעה. ולקמן פרק בתרא (בבורות ג.ג.א) פריך: לקניניהו ליה לאודניתיהו לגוי. ולכל היותר מותר על ידי הקנאה דבר שפירש אותה טריפה או גישה. ולא יתקן לשנא מעשה שנעשה רב מרי בשלם. דידע לאקנוי, וכולי עילמא לא ידעי, וסבירי רב מרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואתי ליה תקלה – יש לפרש נמי: רב מרי שהיה בקי בדבר יהודה, לית ליה למיעבד בקיין דאית למיטעי. אבל ליריד לא אפשר בענין אחר. עוד פירש רבינו: רב מרי שהיה מקנה און עובר לגוי – הוה דבר שלא בא לעולם, אלא היה מקנה בהמה לאוני עובר, כמו דקל לפירותיו. וטעה אינש ואמר: אנוי עובר היה מקנה. כמו פירות דקל, ואתי ליה תקלה. אבל כי מקנה אנוי הבהמות – שרי, דלא אתי למיטעי. ולפירוש הקונטרס לא יתכן לפרש כן, שפירש: רב מרי היה יודע להקנות בקי גמור לטול מעות מן הגוי, דגוי לא קני אלא בבסס, כדאמר לקמן פרק שני (ג.ג.א), וסבירי מילתא בעלמא הוא דעבד, ואינו נוטל דמים. ומיהו, לפי דבריו לא היה לו להוכיח ראייה ומלקמן, דאדרבה, לרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות, דריש לא לקמן (ג.ג.א) "מיד עמיתך" – בבסס, הא לגוי –

בהנים ולוים פטור עצמן מקל וחומר – ואם תאמר: בלא קל וחומר, תיפוק ליה מתוך קונטרסוקו השר דמשני (בבורות ה.ב.) אותם שלש מאות בכורים היו, ואין בכור מפקיע בכור משום דריו שפיקיע של עצמו. שמע מינה דשל עצמו מיהא מפקיעו יש לומר: אי לא קל וחומר, מצינו לשנוי: אותן שלש מאות בכורות היו, והוצרכו פדיון, וכי תימא: אם כן למניניהו בהדי שלשה ושבעים ומאתים והעדרפיו מצי למימר: לא הוצרכו הכתוב למנות אלא דישאל לחוריהו.

הכי אמר רבי יוחנן: אפילו מום קל. והדרתנן: רחל שילדה מין עז, ועז שילדה מין רחל – פטורה מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סימנין – חייה, מום קבוע הוה לשחוט עליו. – בשלמא מום קל – קא משמע לן כדבר הונא, ולא פוקי מדרב חסדא ורבא. אלא מום קבוע, מאי קא משמע לן – דכיון דאישתני הוה ליה מומא? תנינא: ופיו דומה לשל חזיר – הרי זה מום! וכי תימא התם נשתנה בדרך שאין במינו קדוש בבכורה, הכא נשתנה בדרך שבמינו קדוש בבכורה – הא נמי תנינא: עינו אחת גדולה ואחת קטנה; ותנא: גדולה – גדולה בשל עגל, וקטנה – קטנה בשל אוזו. בשלמא קטנה בשל אוזו – אין במינו קדוש בבכורה, אלא גדולה בשל עגל – יש במינו קדוש בבכורה! אלא לאו משום דאמרינן: כיון דאישתני, הוה ליה מומא! – לא, משום דהוה ליה שרוע. הכי נמי מסתברא, דתנן: מומין אלו, בין קבועין בין עוברין – פוסלין. יתר עליהן אדם, עניו שתיקה גדולות, שתיקה קטנות. גבי אדם הוא דכתיב: "איש איש מוצר את רחל", דבעינן איש שהו בורעו של אהרן, אכל בהמה – שתיקה גדולות שתיקה קטנות נמי לא הוה מומא. אחת גדולה ואחת קטנה מאי מעינא? אי משום שינוי – אפילו שתיקה גדולות שתיקה קטנות נמי! אלא לאו משום דהוה ליה שרוע. – לא, לעולם אימא לך משום שינוי, שינוי הוה מומא. ודקא קשיא לך: אפילו שתיקה גדולות שתיקה קטנות! התם, אי מחמת בריותא ויתרא – תרונותיהו בעי למיברא, אי מחמת פחישותא ויתרא – תרונותיהו בעי מיכחש. והיא גיורתא דהוה מסרין לה אחי חיותא לפטומה. אתאי לקמיה דרבא, אמר לה: לית דחש לה להא דרבי יהודה, דאמר: שותפות גוי חייבת בבכורה. רב מרי בר רחל הוה ליה תהיא חיותא, הוה מקנה לאודניתיהו לגוי, ואסר לה בגיזה ועבודה, ויהיב להו לכהנים, וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל. וכי מאחר דאסר לה בגיזה ועבודה, ויהיב להו לכהנים, אפאי מקנה להו לאודניתיהו לגוי? – דלמא אחי בהו ליה תקלה. – אי הכי, מאי מעינא פלו חיותא דרב מרי? משום דמפקע להו מקדושתיהו. – והאמר רב יהודה: מותר לאדם להטיל מום בכבור קודם שיעא לאויר העולם! – התם, מקדושת מונח קא מפקע ליה, מקדושת פהו לא מפקע ליה; הכא – אפילו מקדושת פהו קא מפקע ליה. ואיפיעית אימא: רב מרי בר רחל ידע לאקנוי קנין גמור, וחזי ליה איניש אחרניא ואזיל ועבדי, וסבירי: רב מרי מילתא הוא דעבד, ואתי פה ליה תקלה. משנה פהנים ולוים – פטורין, מקל וחומר: אם פטרו את של ישראל במדבר – דין הוא כן – ומשמע

דגוף הלוים פטרי חמורי ישראל, גמרא ועוד

במשכיה, ורבי יוחנן וקיימא לן. –

הכי אמר רבי יוחנן – בי מדרשא: דהאי "חייב" דקתני – חייב ליתנו לבחן קאמר, אבל למחב לא קרב. דהאי דאישתני הוה מום קבוע לשחוט עליו בחוק, בכבור בעל מום ששחוט כהן ואוכלו. כדבר הונא – דאמר: אפילו אנו. תנינא – לקמן בפרק "על אלו מומין שוחטין את הבכור" (מ.א.). **הכא נשתנה בו** – ולהכי איצטרך לרבי יוחנן לאשמעינן דמום הוא. או אחת גדולה – כשל עגל, או אחת קטנה בשל אוזו. יש במינו קדוש בבכורה – ואפילו הוה הוה מומא, ואמאי איצטרך לרבי יוחנן למימר? לא משום דהוה ליה שרוע – דשרוע האמור בתורה זו היא שאברו אחד גדול מחבירו. אבל שינוי אחר, כגון שבצמרו דומה לעז – לא משמעין דמום הוא, הלכך איצטרך לרבי יוחנן לאשמעינן. מומין אלו – שפירשו חכמים בכבור. בין עוברין בין קבועין פוסלין – באדם, בכהן, כל זמן שמום בו לא יעבוד. שוה בורעו – שדומה לבני אדם. לעולם אימא לך בו – ומחבא לא תסתבר משום שרוע. ורשייהו בעו – והא – ודאי משונה הוא. ואי שריא: אמאי איצטרך לרבי יוחנן למימר? דהא אוקימנא דשינוי הוה מומא תריץ: כיון דאיבא למימר נמי דלאו משום שינוי הוה אלא משום שרוע, איצטרך לרבי יוחנן למימר. אחי – גוים הוו. אתאי לקמיה דרבא – למיבעי אי מחייבא בבכורה. מקנה לאודניתיהו לגוי – לאפקעיניהו מבכורה. ואסר להו – לבכורות בגיזה ועבודה בכבורים גמורים, ויהיב להו לכהנים. וכלאי חיותא – מתה מקנה. ליה תקלה – שלא יגזו ויעבדו בהן. אי הכי – דלטובה נתחוק, אמאי כלאי חיותא? קודם שיעא – ועדיין לא נתקדש. בכבור ברחם תליא קדושתיה, דכתיב: "כל הבכור אשר יולד" (ויברים טו.) ולא הוה כמטיל מום בקדשים. מקדושת כהן לא מפקע ליה – דהוה בכבור בעל מום הניתן לבחן, וחייב כהן לנהוג בו קדושה, שלא יגזו ויעבדו בו, וכשהוא שוחט – אינו שוחטו באיטליה, ואינו נמכר באיטליה ואינו נשלם בליטרי, כדלוקמן (א.א.). **הכא** – מכל מקני לה לגוי, דלא חיילא עליה שם קדושה. ואף על גב שהוא נוהג בו קדושה, הוה כנוהג קדושה בחולין גמורין. קנין גמור – לטול מעות מן הגוי. דגוי לא קני אלא בבסס, כדאמרין לקמן בפרק שני (ג.ג.א). מילתא הוה דעבר – מילתא בעלמא בדיבור, ואינו נוטל דמי. **משנה** כהנים ולוים פטורין – קא סלקא דעתך אפטר חמור קא. אם פטרו – לויים בכור ישראל במדבר. דין הוא כן – ומשמע דגוף הלוים פטרי חמורי ישראל, גמרא ועוד

במשכיה, ורבי יוחנן וקיימא לן. –

בבורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלא רש"י

ועוד אם איתא – דדרשין קל וחומר גבי בהמה – מבכור בהמה טהורה נפטרו לוי, דהא בהמה טהורה דידהו הפקיעה בהמת ישראל. אלמה תנן כו' – בפרק שני (יג,א). אלמא אמר רבא – גבי בהמה לא דרוש רבנן קל וחומר. מדאיצטריך לאקושי בכור בהמה טמאה לבכור אדם, דכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלקמן

– שמע מינה גבי בהמה לא אתייב למדרש הא קל וחומר. והכי קאמר מתניתין: כהנים ולויים פטורים הן עצמן מפדיון הבן מקל וחומר. 2 אם הפקיעה – קדושת פשוטי הלויים את קדושת בכורי ישראל במדבר – דין הוא שתפקע קדושת בכורה שבהן, כדאמר לקמן 4 והא; בכורי הלויים לא הפקיעו אלא עצמן. 5 בהמה טמאה מנא לו – נדפסרו כהנים מפטר חמור. כל שאינו בבכור אדם – כגון לויים וכהנים, נדפסרו מקל וחומר. לדידך דאמרת 15 בהמתם – דאבהמה נמי קא דריש קל וחומר. 16 בן לוי דהוה ליה שח – במדבר, דאפקע פטרי חמורים שהיו (לו) במדבר. בין לדידך ובין 17 לרבא – דדרשיתו קל וחומר גבי בכור אדם. 18 דכיון דדרשת לגבי בהמה – כל שכן לגבי אדם, דאי לא דרשת ביה קל וחומר – אנכי 20 מנא לן? וכיון דדרשת, איכא למיפריך: לוי בכור בן חרש, דאשכחן גבי לוי פשוט בן (לוי) חרש 22 דאפקע קדושת בכורות בני ישראל, דכולן מבן חרש ומעלה נמנו כדכתיב (במדבר ג): "מבן 24 חרש ומעלה" – ניפקע בכור עצמו. ובכורי 25 לויים בני חרש דין הוא שיפטרו עצמן, מקל 26 חומר מפשוטי בני חרש, דהפקיעו קדושת בכורי ישראל – קל וחומר בני חרש עצמן. 28 בכור פחות מבן חרש – דלא אפקע פשוט 29 דכוותיה קדושת בכור ישראל – לא יפקע 30 קדושת עצמו. ולמה לא נפדו בבכור לויים שהיו במדבר פחותים מבן חרש? לויים שילדה 32 – משיאלה, לא תפקע קדושת בכור בנה. 33 לא נמנו במדבר אלא זכרים, אבל נקבות לא 34 הפקיעו כלום. נפטר רחם תלה רחמנא – 35 לבכור. וכיון דרחם דרך לוייה הוא – אוליגן 36 אחר האם לענין חמש סלעים: אי משכחינן 37 דכולן לויים פטורין, אפילו פחותין מבן חרש 38 – משיאלה, לא תפקיע – כל לוייה נמי 39 פטור. ואחרן שלא היה באותו מנין – לא הוא 40 ולא בהמותיו, שלא הפקיעו את בכורי ישראל 41 – לא יפקע פטרי חמורים ידידתו הוקשו בו' – 42 השתא איפריקין כוליהו תיובתא. 43 ולדורות

אינהו פטרי? אדם – אדם פטר, בהמה – בהמה פטרה, דכתיב: "קח את הלויים תחת בכור בכני ישראל ואת 1 בהמת הלויים תחת בהמתם!" אמר אביי, הכי קאמר: 2 פהנים ולויים פטורין בהמתם מקל וחומר, אם הפקיעה 3 בהמתם של לויים בהמה של ישראל במדבר – דין הוא 4 שתפקיע את של עצמן. אמר ליה רבא: והא פטרו 5 אינהו קתני! ועוד, אם איתא – אפילו מבכור בהמה 6 טהורה נפטרו! אלמה תנן: לא נפטרו מבכור בהמה 7 טהורה, אלא מפדיון הבן ופטור חמור? אלא אמר רבא, 8 הכי קתני: פהנים ולויים פטרו הן עצמן מקל וחומר, 9 אם הפקיעה קדושתן של לויים קדושת של ישראל 10 במדבר, לא יפקיע את של עצמן? אשפחן אדם, בהמה 11 טמאה מנא? אמר קרא: "אך פדה תפדה את בכור 12 האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה", כל שישגו 13 בבכור אדם – ישגו בבכור בהמה טמאה, וכל שאינו 14 בבכור אדם – אינו בבכור בהמה טמאה. אמר ליה רב 15 ספרא לאביי: לדידך דאמרת בהמתם, בן לוי דהוה 16 ליה שח דאפקע – ליפקע, דלא הוה ליה שח דליפקע 17 – לא ליפקע! בין לדידך בין לרבא, בן חרש דאפקע – 18 ליפקע, פחות מבן חרש דלא אפקע – לא ליפקע! לוייה 19 לא תיפקע! אלמה אמר רב אדא בר אבהו: לוייה 20 שילדה – בנה פטור מחמש סלעים? – הא לא קשיא, 21 פדמי פריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר: "פטור 22 רחם" – בפטר רחם תלה רחמנא. – ואחרן שלא היה 23 באותו מנין – לא ליפקע! דתניא: למה נקוד על 24 "אחרן" ששחופש הפקודים – שלא היה באותו מנין! 25 – אמר קרא: "הלויים" – והקשו כל הלויים זה לזה. 26 פהנים מנא? פדמי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע 27 בן לוי: נעשרים ואיפקעה מקומות נקרא פהנים 28 "לויים", וזה אחד מהן – והפהנים הלויים בני צדוק. 29 ולדורות

דין הוא שתפקיע את של עצמן – גרס. ואי גרס "שתפקע" לא גרס את. והא פטרו 1 אינהו קתני – מרישא דקתני "והכהנים והלויים פטורין" – לא קשה מידי. דאיכא 2 לפרש: פטורין מלקדש פטרי חמוריהן קאמר, ולא פטורין הן עצמן. אבל "פטור" משמע 3 פטרו אינהו. ועוד אם איתא – דדרשין קל וחומר גבי בהמה, מבכור בהמה טהורה 4 ליפטרו לויים, דהא בהמה דידהו הפקיעה בהמת 5 ישראל טהורה. ואם איתא, אמר בן כרמי דנקט: 6 יש אחד של בן לוי פטר כמה חמור של 7 ישראל – אמאי לא נקט בהמה טהורה? דליכא 8 למימר דבהמה טהורה לא פטר שה אחד כמה 9 בכורות וטהורות דישראל אלא דוקא בפטרי 10 חמור, אבל בטהורה מנו אחד כנגד אחד. דקאמר 11 מה שפטרו בהמת לויים של ישראל בין טמאה 12 בין טהורה מ"בהמת תחת בהמתם" אלא ליה 13 לקמן, בהמה אחת תחת בהמות הרבה משמע, 14 בין טמאה בין טהורה יש לומר: רבי חנינא 15 דלקמן נקט מה שיכול לנהוג עכשיו. ועוד יש 16 לפרש: מתניתין דלקמן אתא ולפרש, מה טעם 17 פודה וחזור ופודה – משום דשה אחד של בן לוי 18 פטר כמה פטרי חמור של ישראל במדבר. אבל 19 מה שפטר שה אחד של בן לוי במדבר כמה 20 בכורות וטהורות של ישראל – לא נהג אלא 21 באותה שעה, דעכשיו אין להם פדיון אלא יש 22 בזה קדושת הנוה, ואם תאמר: ואביי מאי קסבר? 23 אמאי לא עבדי קל וחומר בטהורה? יש לומר: 24 קסבר, לענין טהורה שיש בהן קדושת מזהב – 25 לא עבדי חמור: פטורין את של עצמן מקל 26 וחומר דפטורין של ישראל, דבהנים ולויים 27 קרובים לצד מזהב יותר משל ישראל. 28 אם הפקיעה קדושה של לויים כו' – ואם 29 תאמר: מאי קל וחומר הוא זה? והלא 30 פשוטי הלויים הפקיעו בכורות ישראל, אבל 31 בכורי לויים לא הפקיעו כלום כדלקמן. והכי 32 עבדי קל וחומר בבכור של לויים, שלא מיצט 33 שהפקיעו שום דבר? יש לומר, הכי דייק קל 34 וחומר: קדושת לויית – שהלוי הפקיע קדושת 35 בכורות ישראל, אם בן לוי בכור – דין הוא 36 שלויית שלו יפקיע עצמו. וכן פירש הקונטרס. 37 ולכיי קאמר לקמן דאין בכור מפקיע בכור, 38 לויית של לוי מפקיע שווי בכורות, של עצמו 39 ובכורות של ישראל. ואם תאמר: מאי טעמא 40 דרבא דלית ליה קל וחומר דאביי דבהמה? והלא 41 קל וחומר גמור הוא ופירש הקונטרס: היינו 42 טעמא דלא דרשי קל וחומר גבי בהמה, 43 דאיצטריך לאקושי בכור בהמה טמאה לבכור 44

אדם לגמור: כל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלקמן, שמע מינה: גבי בהמה לא אתייב למדרש קל וחומר. ואין הלשון משמע כפירושו. דמדקאמר: אשכחן אדם בהמה 45 טמאה מנא, משמע דאיצטריך הקישא אבהמה טמאה, ולא לגלויי אטחורה דלא עבדי קל וחומר. ועוד: דדילמא איצטריך הקישא לכדדרשין לקמן בשעתא, דבכור בהמה 46 טמאה לא תחלוק בן לדורות בין באותה שעה, בשח. ולדורות נמי נפקא מינה, כההיא דרשא דגמרי מינה: פודה וחזור ופודה, כמו שפטר במדבר שה אחד של בן לוי כמה פטרי חמור 47 של ישראל! ועוד, איצטריך לרבי אליעזר דדרשי בסוף פרקין (יג,ב). מה בכור אדם חייב באחריותו – אף בכור בהמה חייב באחריותו! ונראה לי, היינו טעמא דרבא: דחוקא באדם, 48 שקדושת לוייה גרומה הפקעת בכורה – שייך לעשות קל וחומר. אבל בבהמה, שאין קדושת השה של לויים גרומה הפקעת בכור בהמה, דאין בו קדושה – לא שייך למיעבד קל וחומר. 49 דין הוא שתפקיע של עצמו – פירש הקונטרס: לרבא, "פטורין" דמתניתין איירי בפדיון הבן. וקשה: דבפטר חמור עסקינן? ופירש רבינו תם: הכי קאמר מתניתין: כהנים ולויים פטורין 50 מפדיון חמור, מה טעם – דהם עצמן פטורין מקל וחומר. לכן שמענין בהמה טמאה מדאקתש לאדם. ולשון "הכי קאמר" קצת קשה לפירושו זה. דלא היה ליה שח דהא דאפקע 51 לא לפקע – ואם תאמר, מבכור מקל וחומר פטורין מיהא איתא, אם פטר שה של בן לוי פטרי חמוריים של ישראל – כל שכן (מכל מקום) של שאר לויים שלא היה להם שח? שווי לוייה: 52 אין זה קל וחומר. לא אמר תנא לקחת בהמה של לוי זה תחת בהמה של לוי אחר, אלא תחת בהמת ישראל. ומכל מקום בדידיה בשש לו – עבדינן קל וחומר. בן חרש דאפקע 53 ליפקע – לא קאמר: בלוי בכור בן חרש דאפקע בכור ישראל – לפקע, דאין בכור מפקיע בכור. אלא הכי קאמר: בן חרש דיש כח ללויית שבו להפקיע בכורות ישראל – ליפקע 54 בכורת עצמו, כיון שכיוצא בו בפשוט מפקיע בכורות ישראל. אבל אותו שהיה פחות מבן חרש באותה שעה – לא תפקיע בכורת של עצמו, ואף על פי שאחרן כן נעשה בן חרש. וכן 55 לבכורות משם ואילך, דכיון דבאותה שעה לא מפקיע – גם לדורות, כדדרשי בסמוך: "והיה" – בהזיותו יתיר. 56

בפטר רחם תלה רחמנא – פירש הקונטרס: כיון דרחם דרך לוייה הוא, ואין משכחת דלויים כולן פטורין אפילו פחות מבן חרש – בן לוייה פטור. משמע שרצח לתרין הך פרכא דבן 57 לוי בשניא דפטר רחם וכן לוי שהוא בן חרש – עד שניא דהוקשו כל הלויים כולן זה לזה. ואין משמע בן, אלא לגמרי מתרצא בשניא דפטר רחם. בבן לוי שהוא פחות מבן 58 חרש אין בו שום גריעותא אלא כמה שהוא פחות מבן חרש. והרי הוא בן לוי. וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא, מה שהוא בן לוי שהוא פחות מבן חרש לא יפקע אלא לוי. ואחרן? שלא 59 היה באותו מנין – פירש הקונטרס: לא הוא ולא בהמותיו, שלא הפקיעו בכורי ישראל – לא לפקעו בכורה ידידה. משמע שרצח כמו כן להקשות דלא לפקע בכורת עצמו. ואי אפשר 60 לומר כן, דלא היה אחרן בכור, דמרים גדולה ממנו שלש שנים כדאמר במדרש ורש פרשת "שמות" א, כמו שהיה אחרן גדול ממשע שלש שנים. ואם תאמר: מאי קשה ליה מאחרן טפי 61 משלש מאות בכורים של לויים שלא נמנו בהדי עשרים ושנים אלה כדלקמן? ויש לומר: נהי דלענין עשרים ושנים אלה לא נמנו, משום דריו לבכור שיפקיע עצמו, מכל מקום נמנו במנין 62 לויים, אבל אחרן לא נמנה כלל. 63

רלב בבורות. פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו דף ד עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" תוספות

1 **מה** לבסוף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני - אף על גב דהקדש נפדה בשבועה וכל דבר,
2 חוץ מעבר וקרקע וטור, כדאמרין בפרק "יש בכור" (בבורות נא.א.) - היינו מטעם
3 ששונה כסף בכסף, ולא מטעם שה. אבל פטר חמור נפדה בשבועה כל דהו, ובשאר - בשויו,
4 כדאמר לקמן. **ופודה** בו פעמים הרבה - פירש הקונטרס: אם חזר וקנאו מיד כהן אחר
5 שנתנו לו - חזר ופדה בו פטר חמור אחר.

6 ורבינו תם מפרש: דאספק קאי, לקמן בפרקין
7 (א.ט.), דקתני רישא: אחת בכרה ואחת לא
8 בכרה, ילדה זכר ונקבה - מפרש דהוא לעצמו.
9 ובספק זה שלא יצא מידו הוצרך למתני שחזר
10 ופדה בו ספק אחר פעמים הרבה. וכן משמע
11 דאספק קאי, דקתני בתר הכי: נכנס לדיר
12 להתעשר, ומוקי ליה בגמרא (יא.א.) כספק. אבל
13 בודאי - לא אפשר למימר: פודה וחזר ופודה,
14 כל זמן שהוא ביד ישראל ולא נתן. דהא נתן
15 לקמן בפרקין (א.ט.): שתי חמורות שלא בכרו
16 וילדו שני זכרים - נותן שני תלאים לכהן. **לא**
17 קדשו בבורות (נמי) במדבר - לא בכור אדם
18 ולא בכור בהמה. והא דפריך לעיל: אפילו
19 במכור בהמה טהורה ליפטור, דהא בהמה
20 טהורה דידהו הפקעה בהמת ישראל הטהורה
21 - אין זה אליבא דרש לקיש לפי סברתו של
22 עבשיו. ומיהו, לפי מוסקא דלקמן, הוקדשו
23 בחיוב הפקדים ואחר כך פסקו. נראה. **אותו**
24 היום - מכאן ואילך לא קרוב. ואף על גב
25 דגוררים ונדבות קרוב משום ואילך - משום
26 בבורות נקט "אותו היום", **אלא** אי איתמר כי
27 - למסקנא זו לא נאמר דהי תיובתא דלעיל.
28 וכדאי גזנא איתא בריש "החולץ" (יבמות להב).
29 גבי אלמנה מעוברת, ובפרק קמא דחגיגה (ז.א.)
30 ופרק "המפלת" (נדה כד, ב.) גבי פניו מוסמטין.
31 ובגמרא דוכתי איכא טובא.
32 קוביטוס

1 **ולדורות מנלן? אמר קרא: 'והיו לי הלויים', 'והיו'**
2 **- בהווייתן יהו. וממאי דבשה? אמר רב חסדאי:**
3 **נאמר כסף לדורות, ונאמר שה לדורות; מה כסף**
4 **האמור לדורות - בו פדו לדורות, בו פדו לאותה**
5 **שעה, אף שה האמור לדורות - בו פדו לדורות,**
6 **בו פדו באותה שעה. - מה לכסף - שכן פודין בו**
7 **הקדשות ומעשר שני? אלא אמר קרא: 'אך פדה**
8 **תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטהרה**
9 **תפדה', מה בכור אדם לא חלקת בין לדורות בין**
10 **לאותה שעה - בכסף, אף בהמה טמאה לא תחלוץ**
11 **בו בין לדורות בין לאותה שעה - בשה. אמר רבי**
12 **חנינא: שה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמורים**
13 **מישראל. אמר אביי: תדע, שהרי מנה הפתוב עודפים**
14 **באדם, ולא מנה עודפים בבהמה. - ממאי? דילמא**
15 **לא הוי נפיש להו בהמות טובא! - לא סלקא דעתך,**
16 **דכתיב: 'ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד'. -**
17 **דילמא אפילו הכי, פשוטים דלויים הוו קיימי לבחרי**
18 **בכורי ישראל! - אמר קרא: 'ואת בהמת הלויים**
19 **תחת בהמתם' - בהמה אחת תחת בהמות הרבה.**
20 **- ואימא בהמה רבה! - אם כן, ליכתוב קרא אז**
21 **'בהמה תחת בהמה', או 'בהמתם תחת בהמתם',**
22 **מאי 'בהמתם... תחת בהמתם' - שמע מינה חד פטר**

23 **טובא. אמר רבא, אף אנן גמי תנינא: ופודה בו פעמים הרבה. ורבי חנינא טעמא דמתניתין**
24 **מפרש, והכי קאמר: מאי טעמא פודה בו פעמים הרבה - משום דשה אחד של בן לוי פטר**
25 **כמה פטרי חמורים של ישראל. איתמר, רבי יוחנן אמר: קדשו בבורות במדבר, וריש לקיש**
26 **אמר: לא קדשו בבורות במדבר. רבי יוחנן אמר קדשו בבורות במדבר - דרמקנא אמר**
27 **ליקדשו, דכתיב: 'קדש לי כל בכור'. וריש לקיש אמר לא קדשו בבורות במדבר - מדרבנן:**
28 **'והיה כי יביאך', וכתוב בתריה: 'והעברת', מפלל דמעיקרא לא קדוש. איתביה רבי יוחנן**
29 **לריש לקיש: עד שלא הוקם המשכן - היו פמות מותרות, ועבודה בפבורות! אמר ליה:**
30 **באותן שיצאו ממצרים. הכי נמי מסתברא, דאי לא תימא הכי, בן שנה פר מעבד עבודה**
31 **הוא? ודקארי לה מאי קארי לה? - הכי קא קשיא ליה: אי אמרת בשלמא דלא פסיק**
32 **קדושתיהו - הנה דמעיקרא נמי לא פקעא קדושתיהו. אלא אי אמרת דפסק קדושתיהו**
33 **- הנה דמעיקרא נמי פקעא ליה קדושתיהו! - ואידך? דקדוש - קדוש, דלא קדוש - לא**
34 **קדוש. איתביה: אותו היום שהוקם המשכן, קרבו בו להם בישראל גוררים ונדבות, חפאות**
35 **ואשמות, בבורות ומעשרות! - הכי נמי - באותן שיצאו ממצרים. - ומינה, אותו היום הוא**
36 **דקרוב, מיכן ואילך לא קרוב! איכא דאמר איתביה ריש לקיש לרבי יוחנן: אותו היום**
37 **שהוקם המשכן, קרבו להם ישראל גוררים ונדבות, חפאות ואשמות, בבורות ומעשרות. אותו**
38 **היום - אין, מיכן ואילך - לא! - אימא: מאותו היום ואילך. - ומאי קמשמע לן? - מאותו**
39 **היום - אין, מעיקרא - לא; אלמא - חובות בפמה לא קרוב. תא שמע: נמצאת אתה**
40 **אומר, בשלשה מקומות קדשו בבורות לישראל: במצרים, ובמדבר, ובכניסתן ישראל לארץ;**
41 **במצרים מהו אומר - 'קדש לי כל בכור', במדבר הוא אומר: 'כי לי כל בכור בבני ישראל',**
42 **בכניסתם לארץ הוא אומר: 'והיה כי יביאך... והעברת'. אמר רב נחמן פר יצחק: בשלשה**
43 **מקומות הוזהרו על הבבורות ליקדש, ולא קדשו. - ובמצרים נמי לא קדשו? הא קאמרין**
44 **דקדשו! - הכי אמר: מהן קדשו ומהן לא קדשו. מתקין לה רב פפא: ובמדבר לא קדשו?**
45 **והכתוב: 'פקד כל בכר זכר לבני ישראל! אלא, אי איתמר - הכי איתמר: רבי יוחנן אמר קדשו ולא פסקו, וריש לקיש אמר קדשו**

1 ולדורות מנלן - שיפטור בכורי כהנים לויים. דמהאי קל וחומר לא שמעינן אלא
2 במדבר. **וממאי דבשה** - של בן לוי, נפטרו פטרי חמורים של ישראל, דקאמרת
3 לעיל: בן לוי דהוה ליה שה דאפקע ליפקע? **כסף לדורות** - בבכור אדם (במדבר
4 יח) "ופדיו מכן חדש תפדה בערך כסף חמשת שקלים" **שה לדורות** - (שמות
5 יג) "ופטר חמור תפדה בשבועה". בכסף פדו
6 בכורים באותה שנה, דכתיב (במדבר ג.)
7 "ולקחת חמשת שקלים לגולגולת". **הקדשות**
8 - (ויקרא כז) "ואם המקדש יגאל את ביתו"
9 וגו', ומעשר שני - דכתיב (דברים יד)
10 "ונתתה בכסף", הילכך פדו בו בבורות
11 במדבר כלדורות. תאמר בשה שאין פודין בו
12 הקדשות. **תדע** - שלא נמנו בכורי בהמת
13 ישראל, מולא מנה הכתוב עודפים בבהמה
14 כמו שמנה באדם שלשה ושבעים ומאתים.
15 **דלא הוה** - לזון לישראל בהמות טובא
16 כליום. **ודילמא אפילו הכי** - דמקנה רב
17 היה לבני ראובן, אפילו הכי לא הוה ערפי
18 בבהמה, שיהו בכורי בהמת ישראל עודפים
19 על פשוטי בהמות לויים ו**ואימא** - הא
20 דכתיב "בהמת הלויים" - בהמות
21 משמע, כדאשכחן בנינו (יונה ד) "ובהמה
22 רבה", אלמא בהמה טובא משמע **אם כן** -
23 דבהמת דלויים (ובהמתן דישאל תרייהו)
24 טובא משמע, ליכתבינהו קרא כי הדדי.
25 מדשני קרא בדיבוריה - שמע מינה חד פטר
26 טובא. **חנינא** - במתניתין: ופדה בו בשבועה
27 פעמים הרבה. שאם חזר וקנאו מיד הכהן
28 לאחר שנתנו לו - חזר ופדה בו פטר חמור
29 אחר. **ורבי חנינא** - דאמר: שה אחד של בן
30 לוי כו' - טעמא דמתניתין קמפרש, והכי
31 קאמר כו'. **לא קדשו בבורות** - שגולדו
32 במדבר. **דמעיקרא** - במדבר, והאי "קדש
33 לי כל בכור" מוקי ליה ריש לקיש במצרים.
34 אבל במדבר לא קדשו, מדכתיב "כי יביאך"
35 והדר - "והעברת כל פטר רחם". **בכמות** -
36 כל אחד בנה מזבח ומקריב עליו. ומשהוקם
37 המשכן נאסרו, דכתיב (ויקרא יז): "ואל
38 פתח אהל מועד לא הביא איש וגו". **ועבודה**
39 **בבבורות** - בכורי ישראל היו מקריבים,
40 ומכאן ואילך הכהנים. אלמא בבורות קדשו
41 **דאי לא תימא הכי** - אלא באותן שגולדו
42 במדבר. בן שנה בר עבודה - הא משיצאו
43 ממצרים עד שהוקם המשכן שתא חזא הוא
44 דהוא! **דלא פסיק קדושת בבורות** - דהנה
45 שגולדו במדבר קדשו - איכא למימר
46 דמעיקרא שגולדו (במדבר) (ומצרים)
47 בקדושתיהו קיימי כו'. **ומינה** - איכא
48 למשמע דלא קדשו בבורות במדבר, דקתני
49 "אותו היום" מכלל דמכאן ואילך לא קרוב,
50 שיום ראשון הקריבו כל בכורי בהמה שיצאו
51 ממצרים. **מעיקרא לא** - שלא היה יכול כל
52 אחד לעשות מזבח להקריב בהיותו שלם,
53 דחובות לא קרוב בבמת יחיד. **והוזהרו לקדש**
54 - ולעולם לכשיכנסו לארץ. **במצרים לא**
55 **קדשו** - בתמינה, והא מודו כולוהו לעיל
56 באותן שיצאו ממצרים והכתוב **פקדו כל**
57 **בכור זכר** - מכן חדש ומעלה. וכן חדש
58 **דאי במדבר נולד**, דהא האי מעשה בשנה
59 שנית הוא!

ופסקו

1 **והכתוב: 'פקד כל בכר זכר לבני ישראל! אלא, אי איתמר - הכי איתמר: רבי יוחנן אמר קדשו ולא פסקו, וריש לקיש אמר קדשו**
2 **ופסקו**

בבורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלה רש"י

ופסקו – משעת החשבון של חומש הפקדום ואילך. **טעמיה** – מ"זהיה כי יביא" והדר "והעברת". **מצוה** זו – של בבורות, שבשבילה תיכנס לארץ. ולהכי סמכיתו רחמנא להדרי. **ואפכיתו נמי לרבי אלעזר** – ואמרתיה: "ריש לקיש חזאי בחלום", ומתריץ ליה למילתיה דריש לקיש? **והא רבי אלעזר תלמידו דרבי יוחנן הוה! אמר ליה** – האי דלא קדשו דקאמר רבי יוחנן – היינו דלא הוצרכו

לקדש. אם רוצה להקריבן – אינו צריך
להקדישן כבאר בהמות חולין. שהרי הן קודשין
היו משעה שגדלו. והיינו נמי כדלעיל, דלרבי
יוחנן קדשו בבורות במדבר. בלשון רבו – אף
על גב דתרייהו כי הדרי הוה פירושיהו, אפילו
הכי קאמר ליה בלשון שלמה דתיה. קונטרס
— שם שר. **בפרטן של לויים** – בגרשון כתיב
(במדבר א). שבעת אלפים חומש מאות, ובהקד
כתיב (שם) שמונת אלפים ושש מאות – הרי
ששה עשר אלפים ומאה. ובמרי כתיב (שם)
ששת אלפים ומאתים – הרי שנים ועשרים אלף
ושלש מאות. ובכלל כתיב (שם): "כל זכר מבן
חדש ומעלה שנים ועשרים אלף. **מחצית**
השקל בשקל הקדש – לגולגלת, לשש מאות
אלף ושלוש מאות אלפים וחמש מאות וחמשים –
הרי מאתיים ואחד כבר ואחד עשר מנה. כבר היו
ששים מנה, ומנה – מאה דינר, שחן חמשה
ועשרים סלעים. ושקל דאורייתא הוי סלע.
חשוב ששים פעמים עשרים וחמש – תמצא
בכבר אלף וחמש מאות סלעים, שחן שלש
אלפים חצאי שקלים. תמצא שלש אלפים
ישראל – כבר כסף, שלשל מאות אלף – מאת
כבר, שלש מאות אלף – מאתיים כבר. ולשלש
אלפים – אלף וחמש מאות סלעים, ולחמש
מאות איש – מאתיים וחמשים סלעים,
ולחמשים איש – עשרים וחמשה סלעים. הרי
אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים סלעים. צרך
סליעה ושעשה מאות וחמש מאות סלעים ארבע
מנים, הרי לאלף סלעים ארבעים מנים, ולחמש
מאות סלעים עשרים מנים – הרי כבר. פשו להו
מאתיים וחמשה ושבעים סלעים, שחן אחת
עשרה מנה. **מחצה שלם לא החזיר** – שהיה לו
שלם מן החצי מאת כבר וחצי, וחמש מנים
חצי, ודוא לא נתן אלא מאה כבר, כדכתיב:
"מאת כבר", ואף על גב דכתיב (שמות לח): "ואת
האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה וויס",
אלמא דיותר ממחצה החזיר – אותו פסוק לא
הוכיז אותו השר, שנתבון היה לקנטרו
בדברים. **כפול היה** – והיה בכבר מאה ועשרים
מנים. ובאותן מאה כבר הוו מאתיים כבר. והאחד
כבר ואחד עשר מנה היה האלף ושבע מאות
וחמשה ושבעים עשה וויס לעמודים. **כתיב**
קרא אחרינא – דלא כתיב ביה "לצקת", ולא
קחשיב לכולהו. **אלימא מינה** – מהאי קרא
גופיה, שהרי כיון אלף ושבע מאות וחמשה
ושבעים יוצא שבעים וחד מנה. ואינמי לא מהדר
אלא כמה דכתיב, מיהו דגר היה ליה לקרא
למינמי בהו בכבר ואחד עשר מנה, ולא קרא
אלא בפרוטרוט, בפרטים, ולא עשה מן כלל
שיחשבו בכבר, שמע מינה כפול היה. לעולם
איכא לישאל אמאי לא אהדר מאתיים כבר. והא
דאמרת: אי לאו דכפול היה אמאי לא מננהו
בכבר – לאו טעמא דוא, דכללי שהגיעו למאה
קחשיב בכללי, ופרטי כגון דלא כבר לא קחשיב
בכבר, לפיכך מנאן בפרוטרוט. **ואלפים וארבע**

ופסקו. **בשלמא ריש לקיש** – **פדאמר טעם, אלא לרבי**
יוחנן מאי טעמא? אמר רבי אלעזר: רבי יוחנן חזאי
בחיילמא, דמילתא מעליהא אמיא: אמר קרא "לי
יהיו" – בהיותן יהו. ורבי יוחנן, "היה כי יביא"
והעברת" מאי עביד ליה? – ההוא מיפעי ליה לכרתא
דבי רבי ישמעאל: עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס
לארץ. אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: אתון הכי
מתניתו לה. און איפכא מתנינן לה. רבי יוחנן אמר: לא
קדשו בבורות במדבר, וריש לקיש אמר: קדשו בבורות
במדבר. אמר ליה: ואפכית נמי תיובתא, ואפכיתו לה
להא דרבי אלעזר? אמר ליה: "לא קדשו" להו – לא
הוצרכו ליקדש. – אי הכי, היינו ידדן! – קא משמע
לן: תיב אדם לומר בלשון רבו. שאל קונטרס השר
את רבן יוחנן בן זבאי: בפרטן של לויים אתה מוצא
עשרים ושנים אלף ושלש מאות, בכללן אתה מוצא
עשרים ושנים אלף, ושלש מאות להיכן הלכו? אמר
לו: אותן שלש מאות – בבורות היו, ואין עבור מפקיע
בבור. מאי טעמא? אמר אביי: דיו לבכור שפיקע
קדושת עצמו. ועוד שאלו: בגיבוי כסף אתה מוצא
מאתים ואחת כפר ואחת עשרה מנה, דכתיב: "פקע
לגולגלת מחצית השקל בשקל הקדש" וגו', ונגנית
הכסף אתה מוצא מאת כפר, דכתיב: "ויהי מאת
כפר הכסף לצקת" וגו'; משה רבכם גנב היה, או
קוביוסמוס היה, או אינו כפי בחשבונו? נתן מחצה
ונמל מחצה, ומחצה שלם לא החזיר! אמר לו: משה
רבינו גיבור נאמן היה, ובקי בחשבונו היה, ומנה
של קודש כפול היה. הוי בה רב אחאי: מאי קא
קשיא ליה? "ויהי מאת כפר הכסף לצקת" וגו', הנהך –
לצקת, ואינך – בי גא! – כתב קרא אחרינא: "וכסף
פקודי העדה מאת כפר" וגו'. ודקאמר ליה: מנה של
קודש כפול היה, מנא ליה? אלימא מיניה, שהרי כאן
שבעים ואחד מנה – "ואת האלף ושבע מאות וחמשה
ושבעים עשה וויס לעמודים", ולא מנאן הכתוב אלא
בפרוטרוט. ואם איתא – "מאה ואחד כפר ואחת
עשרה מנה" מיפעי ליה. אלא, מולא מנאן הכתוב
אלא בפרוטרוט, שמע מינה: מנה של קודש כפול
היה. ודילמא: כללי – קחשיב בכפרי, פרטי – לא קא
חשיב בכפרי! אלא, מהכא: "נחשת התנופה שבעים
כפר ואלפים וארבע מאות שקל", שהרי כאן תשעים
וששה מנה, ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט, שמע
מינה: מנה של קודש כפול היה. ודילמא: פרטא רבה
– קא חשיב בכפרי, פרטא וזמא – לא קחשיב בכפרי! אלא אמר רב חסדא, מהכא: "והשקל
עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם".
והא

קוביוסמוס – במקום אחר (חולין צאב). פירש רש"י: גונב נפשות. ואין ענינו
כאן גבי גביית כסף, ובפרק "המוכר פירות" (בבא בתרא צבב). גבי
עבדים, וסתם עבדים אינן גונבי נפשות. ורבינו חננאל פירש: משחק בקוביא. והא דאמר
בבראשית רבה: "שלחני און כי עלה השחר", וכי גנב או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא
מן השחר – דרך משחק בקוביא להטמין עצמו,
לפי שמפסיד מנחם בשחוק ומתחייב בהפסד.
ומחצה שלם לא החזיר – לא הוכיז לו
פסוק "ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים
עשה וויס לעמודים", השר לקנטרו נתבון.
מנא ליה – פירוש: יש לו לדקדק דבר זה
מתוך מה אמרה, מלבד קושיא זו. **הרי**
כאן שבעים ואחד מנה – ולא מנאן הכתוב
אלא בפרוטרוט. **ומנה** של קדש כפול היה
– אבל שקלים של חול ושל קדש שחן היה.
ואם תאמר: מכל מקום למנינהו בבנין, ולימא:
שליש וחמשה מנים וחצי. וכן בסמך דקאמר:
שהרי כאן תשעים וששה מנים – היה לו למנות
במנה, ולימא: ארבעים וששמה מנים, והוי המנים
טפי שלם: יש לומר: דמשקל של מנה לא היה
עדיין כפי משה, ולא משמתי קרא באורייתא
דלכתוב "מנה". **תדע**, דבפרק קמא דכתובות
(יב), גבי אלמנה, אמרין: נקראת "אלמנה" על
שם מנה. דעתידי רבנן דמיתקי לה כתובה מנה.
ומי כתב קרא לעתידי ואמאי לא דייקין בתובת
אלמנה דאורייתא אלא ודאי לפי שלא היה
מנה בימי משה.
והשקל עשרים גרה – היינו מעין, כדמרתגס:
עשרים מעין סלע. ותמיה: האמר
סלע – ארבעה דינר, ושש מעה כסף – דינר,
אלמא איכא עשרים וארבעה מעין בסלע! ופירש
רבינו תם: שתי פעמים הוסיפו על המשקל. בימי
יחזקאל היה שקל עשרים גרה, והוסיפו שותות
על מנה של קדש, שבתולה היה בו חמשים
סלעים, ועאודו של קדש ששים. אבל על
השקל לא הוסיפו. ובימי חכמים חזרו והוסיפו על
השקל שותות מלבד תוספת שבתולה, שהיה של
עשרים ועאודו של עשרים וארבעה. והשתא
לפירושו רבינו תם, כשנתוסף בימי יחזקאל נעשה
מנה של קדש גדול יותר מכפלים משל חול, דשל
חול לעולם עשרים וחמשה סלעים, והם עשו של
קדש ששים סלעים. ובימי חכמים כשהוסיפו על
סלעים – ממילא נתוסף מנה של קדש ושל חול.
הכי פירוש קרא ויחזקאל: והשקל עשרים גרה.
כלומר: מאותם שקלים שהיו בתחלה עשרים
גרה יש במנה של עכשיו ששים. אבל משקלות
של עכשיו שונשו עשרים וארבעה – לית ביה
אלא מאתיים בשל קדש ועשרים וחמשה של
חול.
עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים
עשרה וחמשה שקל המנה יהיה
לכם – מה שלא מנה הכתוב בבת אחת
ששים שקלים המנה, וכן לחלקו בענין זה.
יש לפרש: לפי (דאמרת) שעניני משקלות
היו במקדש: משקל אחד היה במקדש של
עשרים שקלים, בה שוקלים שליש מנה של
קדש אחר שנתוסף (של קדש) אחד משותות.
ומשקל

מאות שקל – אלפים הוו שמונים מנים, לכל מאה ארבעה מנים. וארבע מאות הוו ששה עשר מנים – הרי תשעים וששה מנים, ולא מנאן אלא בפרוטרוט. והאי קרא קחשיב פרטי בכברי, דהכתיב: "שבעים כבר", ומולא כתב "שבעים ואחד כבר ושלשים וששה מנים" – שמע מינה כפול היה, ועד דליהו מאה ועשרים מנים לא הוי כבר. **פרטא רבה** – שבעים. ולהכי קרי ליה "פרט" – דלא הגיע למאה. **פרטא וזמא** – כגון חד כבר. והשקל עשרים גרה – פסוק הוא ביחזקאל: "עשרים שקלים וגו' המנה יהיה לכם", אלמא המנה עשרים וחמשה סלעים.

בכורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ) רלט רש"י

תלמוד לומר – מקרא אחר (שמות לד): "ופטר חמור תפדה בשה". אם אינו ענין למעט שאר בהמה טמאה משה, שהרי מעט בפסוק ראשון – תנחו ענין למעט מכל קדושת בכור. מתקין לה רב אחא – הא תרוייהו צריכי, דאי כתב חד הוה אמינא: הוי פטר חמור דבר שדיה בכלל בכור בהמה הטמאה תפדה. ויצא מן הכלל ללמד – שפדיונו בשה לא ללמד על

עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא כו', ולעולם נפדין בשה. תלמוד לומר מקרא אחר: "ופטר חמור תפדה" – לומר לך: זה בשה, ולא אחר בשה. מעשינהו משה – ולעולם בכל דבר, וקדושים בבכורו אם כן לכתוב – קרא תנינא: "חמור בשה תפדה", ואנא ידענא דבפטר קמישטעי. מדהדר כתב "פטר" – שמע מינה מדין פטר רחם ממעט להו לשאר בהמות טמאות. דאין להו דין בכורה. כל מקנך תזכר פטר שור ושה, ופטר חמור תפדה בשה" כלל ופטר בהדי. פטר חמור הפסיק הענין – דלא תדייניה בכלל ופטר. דאי אקרא קמא קא מחדר, מכיר כתיב לעיל מיניה "פטר שור ושה" – לכתוב: "וחמור תפדה בשה" ונחדא אפטר דלעיל. אלא מדהדר כתב "פטר" – שמע מינה לאו אקרא קמא מחדר. וי"ו – דכתב "ופטר" הדר עריבה ואהדריה אקרא קמא. דוי"ו מוסק על ענין ראשון. ורבי יוסי אמר לך – אי אקרא קמא קאי, לא לכתוב "פטר" לאפסוקיה, ולא נצטרך וי"ו לעריבה. והדר עריב להו – למימר דלדייניה בכלל ופטר. או דלמא כיון דתרוייהו שוו דמינ בהמה טמאה נינהו – לאו שינויא תיירא הוא, וכי אית מקצת סימנים דאם חייב. סימני מילתא חשובה היא – דאף על גב דאישתני כולי האי, מחייבי ליה מקצת סימנין בבכורה. מאי לאו אפילו פרה שילדה מין סוס – ושמע מינה: סימנא מילתא היא, וכל שכן כולוהו אינך. לא אפרה שילדה מין חמור – דהואיל ותרוייהו בני קדושת בהמה נינהו, כי אית מקצת סימנין – חייב. ולא תפשוט מינה אלא חדא. מאי לאו אתרוייהו – קאי האי ואם יש מקצת סימנין, ותפשוט מינה תרתי. לא אפרה שילדה מין חמור – ומשום דתרוייהו קדשי בכורות. אבל חמור שילדה מין סוס למאי הלכתא קתני לה הכא לפטורא – לאשמענין דנרמא הוי, ופטור מן הבכורה כי לית ביה מקצת סימנין. דמשום רישא קתני חמור שילדה מין סוס. אבל סיפא לאו עלה מחדר. חמור אדום – ולחייבי בבכורה. קא משמע לך: סתם סוסים אדומים הן. סימנא בעלמא – דלא תחליף לך גירסתך במשנה, ותימא: טהורה שילדה מין טמאה – אסור, וטמאה שילדה מין טהורה מותר.

דבר

תלמוד לומר: "פטר חמור" "פטר חמור" שני פעמים, פטרי חמורים אמרתי לך, ולא פטרי סוסים וגמלים. פריך רב אחאי: אי קתב רחמנא חד, הוה אמינא: דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, ולעולם בשה – כתב רחמנא "פטר חמור" אחריו – פטרי חמורים ולא פטרי סוסים וגמלים; ואימא: מעשינהו משה, ולעולם בכל דבר! – אם כן, לכתוב רחמנא: "פטר חמור תפדה בשה" ו"חמור תפדה בשה", "פטר חמור תפדה בשה" "פטר חמור תפדה בשה" למה לי? פטרי חמורים אמרתי לך, ולא פטרי סוסים וגמלים. ויתנא דין למעוטי סוסים וגמלים מנא ליה? אמר רב פפא: "כל מקנך תזכר" – כלל, "שור ושה וחמור" – פרט; כלל ופרט – אין בכלל אלא מה שבפרט, שור ושה וחמור – אין, מדי אחריו – לא. – ורבי יוסי הגלילי: "פטר" הפסיק הענין. – ורננו: וי"ו הדר עריבה קרא. – ורבי יוסי הגלילי: לא לכתוב לא וי"ו ולא "פטר". – ורננו: אידי דהא קדושת דמים והא קדושת הגוף – פסיק להו, והדר עריב להו. איבעיא להו: פרה שילדה מין חמור ויש בו מקצת סימנין, מהו? עו שילדה מין רחל ורחל שילדה מין עז, דכי יש מקצת סימנין – חייבת בבכורה, דהא טהורה והא טהורה, הא קדושת הגוף והא קדושת הגוף. הכא, דהא טמאה והא טהורה, הא קדושת הגוף והא קדושת דמים – לא, או דלמא: כיון דאידי ואידי בני מיקדש בבכורה ואם תמצא לומר: כיון דאידי ואידי מיקדש בבכורה – קדוש, חמור שילדה מין סוס מהו? הכא ודאי לא בת מיקדש בבכורה הוא, או דלמא: כיון דמין טמאה הוא – קדוש? אם תמצא לומר: כיון דמין טמאה הוא – קדוש, פרה שילדה מין סוס, מהו? הכא ודאי הא טהורה והא טמאה, הא בת מיקדש בבכורה והא לא בת מיקדש בבכורה, או דלמא: סימנין מילתא היא? תא שמע: בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה – פטורה מן הבכורה, אם יש בו מקצת סימנין – חייבת בבכורה. מאי לאו, אפילו פרה שילדה מין סוס? – לא, פרה שילדה מין חמור. תא שמע: פרה שילדה מין חמור, וחמור שילדה מין סוס – פטורה מן הבכורה, אם יש בו מקצת סימנין – חייבת בבכורה. מאי לאו אתרוייהו? – לא, אפרה שילדה מיקדש בבכורה נינהו, אמרתי: אם יש בו מקצת סימנין – אין, ואי לא – לא, חמור שילדה מין סוס מיקדש? – סלקא דעתך: התיב הוא דיש לה קרנים והא אין לה קרנים, הא פרסותיה סדוקות והא פרסותיה קלוטות. אבל הכא, דאידי ואידי אין לה קרנים, אידי ואידי פרסותיה קלוטות – אימא: חמור אדום בעלמא הוא, קמשמע לן. ומה הן באכילה? כו'. למה לי למיתני "שהיוצא" – סימנא בעלמא הוא, דלא תיחלף לך, דלא תימא: ויל בתריה דידיה, והאי – טהור מעליא הוא, והאי – טמא מעליא הוא, אלא ויל בתר אימיה. מנא הני מילי? דתנו רבנן: "אך את זה לא תאכלו מפעלי הגרה ומפריסי הפרסה" – יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס הפרסה, ואי אתה אוכלו, ואיזה זה – טהור שגולד מן הטמא. או אינו אלא טמא שגולד מן הטהור, ומאי "מפעלי הגרה ומפריסי הפרסה" – הכי

וש"יך למשנה הא! ומה הן באכילה – "מה הוא" מיושב יותר, שלא דבר אלא בפרה שילדה מין חמור, ולא חמור (הילד פרה) ושילדה סוס. למה לי למיתני שהיוצא – לקמן דייק מינה: מי רגלים של חמור אסורין, והכא דייק מדקתני "שהיוצא", שנותן טעם לדבר, הוה ליה למיתני: "והיוצא". וש"יך לעמוד בו ורבי שמעון נפקא מאת הגמל – הכא דריש רבי שמעון "את", ובפרק קמא דמנחות (יא,ג) גבי לבונה אמר: רבי שמעון "את" לא דריש ופריך לומר: "את" לא דריש להאחא דרשא. תדע, מדלא מיתני עלה הדיא דשמעון העמסוני כדמיתני הכא. ואם תאמר: דמשמע הכא, מאן דדריש "את" אסר קלות כרבי שמעון. ורבי יוסי הגלילי דריש בפרק "ארבעה וחמשה" (בבא קמא מא,ג) דדריש "בעל השור נקי" דומי ולדות, "ראת" להנאת עורו. ובפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"ב) שרי קלות, גבי בהמה שמת עובר, ואמר רבי יוסי הגלילי: בטמאה טמא בטהורה טהור, דכתיב: "וכל חולק על כפי" – מכליבי כפים טמא לך. ופריך: קלות במעי קלוטה ליטמא. שמע מינה פשיטא ליה לרבי יוסי בטהורה טהור! ויש לומר: ניהא ליישב מילתיה דרבי יוסי אפילו למאן דאמר קלות שרי. אי נמי, בראשו ורובו דמי לאמו איירי, דמודה רבי שמעון דשרי. ויש לדקדק מהכא דהכי הלכתא, דלא דרשין "את", דקיימא לן כרבנן דשרי קלות. בדומכה פרק "בהמה המקשה" (שם ע"ה,ב) דאמר: הכל מודים בקלות בן קלוטה בן פקעה שמוטה, תרתי תמיד דכירי אינשי. שמע מינה קלות שרי. ואיכא לאוקמא בראשו ורובו דמי לאמו. (אם כן) ואי נמי, נתיב קלות (מדה טעמא) ומידהא טמא! ו"את" יעמיד לאסור חלב, ורגמלי נשונה מפני שסועה כמו שפן וארנבת בדאמר לקמן. דהכי נמי נזמא לרבי יוסי הגלילי. אבל יש לדקדק מדאמר פרק "בנות כותים" (נדה ל"א), נקטין אין קושי סותר ביניה, ואי משכחת תנא דאמר סותר – רבי אליעזר היא. והתם (להא) מפרש טעמא דרבי אליעזר – משום דדריש "את". ובכתובות פרק "הנשוא" (ק"ק,א) דאמר: הוזרר בבכור אמכם. וקאמר: אשת אב הואי. ופריך: אשת אב נמי דאורייתא היא, "את אבך" לרבות אשת אבך! יש לומר: ניהא ליה ליישב דברי רבי בבבלי עלמא. עוד נראה, דאין זה ראייה מנדה. דמה הוא זקוק לומר "אי משכחת תנא דאמר סותר רבי אליעזר היא" – הא איכא כל הני תנאי דדריש "את". פירוש – ואם תאמר: לוקמא בבכור אב ואם, דמשוה בכור לכבוד המקום, קידושין (לב,ג) ולעבור עליו בשני עשה (בדאמא) תפילה ושיחה עשה) (בדאמרינן (מנחות מד,א) גבי תפלין שמונה עשה! יש לומר: דמשמע ליה דומיא מורא של מקום, וזה אי אפשר. ורבי עקיבא מרבה תלמודי חכמים, דתנן (אבות פ"ד מ"ב) מורא רבך כמורא שמים. הטמאים

מין חמור. – אבל חמור שילדה מין סוס למאי קתני לה – לפטורא? פשיטא! השתא, ומה פרה שילדה מין חמור, דאידי ואידי בני מיקדש בבכורה נינהו, אמרתי: אם יש בו מקצת סימנין – אין, ואי לא – לא, חמור שילדה מין סוס מיקדש? – סלקא דעתך: התיב הוא דיש לה קרנים והא אין לה קרנים, הא פרסותיה סדוקות והא פרסותיה קלוטות. אבל הכא, דאידי ואידי אין לה קרנים, אידי ואידי פרסותיה קלוטות – אימא: חמור אדום בעלמא הוא, קמשמע לן. ומה הן באכילה? כו'. למה לי למיתני "שהיוצא" – סימנא בעלמא הוא, דלא תיחלף לך, דלא תימא: ויל בתריה דידיה, והאי – טהור מעליא הוא, והאי – טמא מעליא הוא, אלא ויל בתר אימיה. מנא הני מילי? דתנו רבנן: "אך את זה לא תאכלו מפעלי הגרה ומפריסי הפרסה" – יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס הפרסה, ואי אתה אוכלו, ואיזה זה – טהור שגולד מן הטמא. או אינו אלא טמא שגולד מן הטהור, ומאי "מפעלי הגרה ומפריסי הפרסה" – הכי

הטמאים לאסור צירן ורובן – אי מ"הטמאים" דריש, קשה דב"העור הדרוטב" (חולין קכב.) מוקמינן ליה לערו כבשרו, ובתורת כהנים לא דריש ליה גבי שרצים, אלא גבי בהמה טמאה, דכתיב: "טמאים הם לכם" ומיהו על כרחי מ"הטמאים" דשרצים דריש, כדמוכח פרק "העור הדרוטב" (שם קכא.) בשמעתין דהמחה חלב וגמעה, מיייתי על חך דרשא ד"הטמאים", ופריך: כלבתו רחמנא בשרצים וליתו חך וליגמורו מניחא משמע דמינה דריש. וצריך לומר: דמה"א דמהוה אמנא יתירא ד"הטמא" דריש: עורות שלהם כבשרם שלחן, תרע, דגבי בהמה דכתב "טמא" ולא כתב "הטמא" דריש בתורת כהנים לאסור צירן ורובן. ומיהו, אבתי דריש מן "הטמאים" פרק "העור הדרוטב" (שם קכב.) לאסור ביצת השרץ. ולשם פירש הקונטרס: ה' יתירא נדרשת לאסור צירו ורובו, ולעורו כבשרו, ולביצת השרץ.

לאסור צירן ורובן – משמע הכא דציר דאורייתא. מדפריך מינה: מאי שנא חלב מציר – שמע מינה דרשה גמורה היא. ובפרק "העור הדרוטב" (חולין קכא.) נמי דאמר: צריכי. וקשה: דבפרק "אין מעמידין" (עבודה זרה זא.) גבי דג טמא מפליג בין מטביל בצירו לגופו. ופרק "גיד הנשה" (חולין צטב.) אמר רב יהודה: ציר דגים ורביעית כסאיתם. ופריך: והא אמר רב יהודה מין במינו לא בטיל! שאני ציר דזיעה בעלמא הוא. משמע שהוא מדרבנן ויש לומר: ציר דגים – דרבנן, ציר שרצים – דאורייתא. ואף על גב דבתורת כהנים נמי דרשינן: "שקץ הוא לכם" גבי דגים – אסמכתא בעלמא הוא. ואם תאמר: בפרק "כל הבשר" (חולין קיב.) גבי רב מרי דאמלח בשר שחוטת בהדי טריפה, ואסר ליה רבא מה"טמאים". ופריך: ליה מדג טהור שחוטתו עד ג טמא – והכי פריך מדג טהור ויש לומר: דקים ליה דאסור ציר מדרבנן. ובמסכת תרומות (פרק י משנה ח) נמי תנן, ובפרק "גיד הנשה" (חולין צטב.) מיייתי לה דג טמא צירו אסור. שמע מינה: הא דשרינן לה משום דלא בלעו. ומה שכתבו בספרים: שמע מינה ציר מותר – לא גרס ליה. וקצת תימה: כיון דצריך קרא בשרין ובבהמה טמאה, ודגים דליכא קרא לא אסר מדאורייתא – והכי מיייתי רבא ראייה התם מ"הטמאים" לאסור ציר טריפהו

רומב וקיפה שלחן – ואם תאמר: תיפוק ליה מ"משרת" ליתן טעם כעיקר, מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה, פסחים (מא.) יש לומר: עיקר קרא לצירן. ואורחא דהתלמוד בהכי: "והתעלמת" פעמים שאתה מתעלם, ועיקר קרא לזון ואינו לפי כבודו (בבא מציעא לא., ברכות טיב.). ובפרק קמא דהגיגה (דף דא.) נמי אמר: "רגלים" – פרט לבעלי בקין, ואמר: פרט לחגור וטומא, ולא עיקר קרא לבעלי בקין, דמ"פעמים" דריש ליה התם. ומיהו כאן אין צריך לומר כך. דאיצטריך לרובת וקיפה, לאשמועינן דהוי כממש אם המחה השרץ, דהוי כשתיה ואינו בכלל אבילה, ואבילה כתיב בהון. קא משמע לן בכלל אבילותו. ודחתם (חולין קכא.) מיייתי לה גבי המחה חלב חמץ ונבלת עוף טהור וגמעה. מיהו קשה, דמשמע הכא דאיצטריך לציר דלאשמועינן דחשיב כגוף השרץ, דפריך מינה אחלב דיתר כמו ציר! וצריך לומר דשקולים הן, ומיהו מציר לחודיה לא הוה שמעינן דליהוי שתייה באבילה, דהוה מצי לאוקמא כשהקפחו ואכלו.

קיפה שלחן – בפרק "העור הדרוטב" (חולין קכא.) אמר: מאי קיפה – פרמא. ופריך: הוא עצמו לטמא טומאת אוכלים! אלא מאי קיפה – תבלין. אבל הכא יכול לקרות בין פרמא בין תבלין, דלא אתא לאשמועינן אלא שתייהו באבילה. וכן משמע בפירוש הקונטרס, שפירש: רסוקי בשר וקפלות שבשולי קידרה, שמוע

דבר הכא ממעלי גרה – כגון האי טמא שנולד מן הטהורה. גמל טמא הוא – וסתם גמלים נולדים מן הגמלה. וכתב "הוא", דמשמע שהוא טמא ואין אחר שהוא גמל טמא, וכגון שנולד מן הפרה. גמל גמל – אחד בתורת כהנים ואחד במשנה תורה. לאסור חלבה – של גמלה. את הגמל – משמע: את הטפל לגמל, והיינו חלבו. פירש – מכל דרשות שדרש, דכל "אתין" באין לרבות, וזה אין חזק לרבות בו.

הטמאים – "אלה הטמאים לכם בכל השרץ", ה"א יתירא. לאסור צירן – שומן הדג. קיפה – ריסוקי בשר וקפלות ששבשולי קידרה. דאמר מר – במסכת נדה (טא.) דם נדות נעבר מחמת הלידה ונעשה חלב. הלכך חידוש הוא, דמעיקרא הוה דם והאובלו בכרת, והשתא מישתרי. אבירה מתפרקין – מחמת הלידה. ואין נפשה – אין דמה חזר עליה עד עשרים וארבעה חדש, ולפיכך מניקה אינה רואה דם נדה, ולא משום דדם נעשה חלב. והשתא, כיון דלאו מחמת דם קאתי – לא חידוש הוא! ולרבי שמעון נמי דרשי בהנאה – לקמן בפירקין בכורות (יא.) רבי שמעון אומר כו' – משכחת לה דאיצטריך למיכתב בשר בחלב. ואף על גב דחלב גרידא אסור נמי, איצטריך למיכתב ביה ללקות על בישולו. תובח – דק' בכל אות נפשך תובח ואבילת בשר", בפסולי המוקדשין לאחר פדיון הכתוב מדבר. חריצי – גבינים. וקאמר ליה ישי לודו שיוליכם במלחמה לשר האלף. יין וחלב – וכתיב לעיל מינה: "לכו שברו ואכלו". אלא מעתה – בין לרבנן בין לרבי שמעון דדרשי לעיל "גמל" "גמל", "שפן" "שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבהמה טמאים וטהורים. מפני השסועה – בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות, ולא נאמר בתורת כהנים. לאבילה – כגון פרה שילדה מין סוס, דקאסר רבי שמעון, כדקתני: "גמל" "גמל" שני פעמים. מי בעי רבי שמעון – דלא מישתרי באבילה במקצת סימנין עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמא, או לא?

אישתני בבמה טמאה לישתרי, קא משמע לן. וחלב דבהמה טהורה מנול דשרי? אילימא מדאסר רחמנא בשר בחלב, הא לחודיה שרי – ואימא: חלב לחודיה אסור באבילה ומותר בהנאה, בשר בחלב – בהנאה נמי אסור, ולרבי שמעון דשרי בהנאה משפחת לה – למילקי על בישוליה! אלא, מונלי רחמנא דבפסולי המוקדשין "תובח" ולא גיזה, "בשר" ולא חלב, הא דחולין – שרי. ואימא דחולין – אסור באבילה ושרי בהנאה, דקדשים – בהנאה נמי אסור! – אלא מדכתיב: "ודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתך וחיים לגרומיה". – ודילמא לסחורה! – אלא מדכתיב: "ואת עשרת חריצי החלב". – ודילמא לסחורה! – אפיו דרפה של מלחמה לסחורה? ואיפעת אימא מהכא: "ארץ זבת חלב ודבש", ואי לא דשרי – משתבח לן קרא במדי דלא חיו? ואיפעת אימא מהכא: "לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב". אלא מעתה, "שפן" "שפן", "ארנבת", "ארנבת", "חזיר" "חזיר" להני הוא דאיתו? אלא לכתניא: למה נשנו בבהמה – מפני השסועה, ובעופות – מפני הראה; "גמל" "גמל" נמי להכי הוא דאיתו! – כל היכא דאיכא למידרש דרשינן. תנו רבנן: רחל שילדה מין עז, ועז שילדה מין רחל – פטורה מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סימנים – חייבת. רבי שמעון אומר: עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו. איפעת להו: לאבילה מי בעי רבי שמעון ראשו ורובו, או לא? לענין בכורה פתיב: "אך בכור שור" – עד שיהא שור ובכורו שור, אבל לאבילה – גמל הוא דאמר רחמנא דאסרי, הא

אישתני מינה אחלב דיתר כמו ציר! וצריך לומר דשקולים הן, ומיהו מציר לחודיה לא הוה שמעינן דליהוי שתייה באבילה, דהוה מצי לאוקמא כשהקפחו ואכלו.

בכורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רמג רש"י

1 אישתי נגמל – שדומה לאמו במקצת סימנין. אסור באכילה – ומאן שמעת
2 ליה דך סברא – רבי שמעון. ואם ראשו ורובו כר, וקא סלקא דעתך דמדקתני
3 להו בהדי הדדי, שמע מינה דאפילו לאכילה בעי רבי שמעון ראשו ורובו.
4 מרשבקה לאכילה – דאיירי ברישא, וקם ליה אבכורה, ולא אמר: אם ראשו ורובו
5 דומה לאמו מותר באכילה, שמע מינה:

6 לאכילה סגי במקצת סימנין. לבכורה
7 אצטריך – ולעולם בתרוייהו בעינן ראשו
8 ורובו. זה אי אתה אוכל – גמל, אפילו
9 נולד מן הפרה. אבל אתה אוכל אחר הבא
10 בסמין אחר – של אמו. כלומר, שדומה
11 לאמו במקצת, כגון טמא שנולד מן הטהור
12 ודומה לאמו במקצת. שה כשבים – שה
13 הבא משני כשבים. להחרי את המותר –
14 דכיון דאביו ואמו טהורים, לא איצטריך האי
15 קרא ד"אך את זה תאכל" למישרייה. מכל
16 מקום – מדכתיב "שה" "שה" תרי זימני,
17 שמע מינה דאפילו מצד האם ולא מצד
18 האב. קרי ליה טמא – לקלוט שנולד מן
19 הטהור. כרבי שמעון – דאסר ליה היבא
20 דאין בן מקצת סימנין. וקאמר דאם יש לו
21 סימן אחד של טהרה, שדומה לאמו במקצת
22 – מותר ופליג עליה בחדא – דרבי שמעון
23 בעי ראשו ורובו. ואיכא דמקשי – קושיא
24 להך ברייתא, ומתוך הקושיא משב דבר
25 לשואל אי בעי רבי שמעון ראשו ורובו
26 לאכילה או לא. מי מיעבדא – טהורה
27 מטמא, דקתני ועבדור מן הטמא. חוין מרבי
28 אליעזר ומחלוקתו – שחולקין בכוי בפרק
29 "אותו ואת בנו" בשחיטת חולין (עטב, אם
30 אותו ואת בנו נוהג בו, וקתני: כיו הבא מן
31 התייש ומן העבייה. אלמא חיה מתעברת
32 מבמהה לדבריהם! ואמר רבי ירמיה – האי
33 "עבור מן הטמא" דקאמר – היינו
34 שנתעברא מן הקלוט, שפרסותיו קלוטות
35 בגמל, ובן פרה הוא. ואליבא דרבי שמעון
36 קרי ליה "טמא", ובנו מותר אם דומה לאמו
37 בסמין אחד. אלמא לאכילה לא בעי רבי
38 שמעון ראשו ורובו! זה וזה גורם – ההיתר
39 הואיסור גורמין לזה שיבא, (הוא) ואביו
40 טמא ואמו טהרה. ולד טריפה – ואביו
41 תמים – הרי זה וזה גורם. דאם בן –
42 דעבור מן הטמא אסור – לכתוב: "שה
43 כשבים ועוים". מ"א עול מ"א נפוק וה"א
44 דעכירי הבלא דבישרא הוא – מחמת
45 חמימות וסרחון הבשר.

מטמא

1 אישתי נגמל – שפיר דמי, או דלמא לא שגא?
2 תא שמע: בהמה טהורה שילדה מין בהמה מטמא –
3 אסור באכילה, ואם דומה ראשו ורובו לאמו – תיב
4 בבכורה. שמע מינה: לאכילה נמי בעי רבי שמעון
5 ראשו ורובו! – לא, לבכורה דוקא. דיקא נמי, דקא
6 שבקה לאכילה וקם ליה אבכור, שמע מינה: לבכורה
7 הוא דבעי רבי שמעון ראשו ורובו, אבל לאכילה –
8 לא. – לעולם אימא לך: לאכילה נמי בעי, ובכורה
9 איצטריך; סלקא דעתך אמינא, הואיל וכתבי: "אך
10 בכור שור" – עד שיהא הוא שור ובכורו שור, ולא
11 תיסגי ליה בראשו ורובו עד דאיכא פוליה – קמישמע
12 לן, תא שמע: "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה
13 וממפריסי הפרסה" – זה אי אתה אוכל, אבל אתה
14 אוכל הבא בסמין אחר. ואי זה זה הבא בסמין אחר
15 – זה מטמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור. יכול
16 אפילו עבורו מן הטמא? תלמוד לומר: "שה כשבים
17 ושה עוים" – עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה,
18 דברי רבי יהושע. רבי אליעזר אומר: לא בא הכתוב
19 להחרי את המותר, אלא להוסיף על המותר, ואיזה
20 זה – מטמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא. או
21 אינו אלא עבורו מן הטהור? תלמוד לומר: "שור שה
22 כשבים ושה עוים" – מכל מקום. קרי ליה "טמא" –
23 כרבי שמעון, וקאמר: אבל אתה אוכל הבא בסמין
24 אחר! – האי תנא סבר ליה פנותיה בחדא ופליג
25 עליה בחדא. ואיכא דמקשי ומותבי: עבורו מן הטמא
26 – מי מעבדא? והאמר רבי יהושע בן לוי: לעולם
27 אין מתעברת לא מטמא מן הטהור, ולא טהורה מן
28 הטמא, ולא נסה מן הדקה, ולא דקה מן הנסה, ולא
29 בהמה מן חיה, ולא חיה מן בהמה; חוין מרבי אליעזר
30 ומחלוקתו, שהיו אמרים: חיה מתעברת מבהמה!
31 ואמר רבי ירמיה: דאיכא מקלוט בן פרה, ואליבא
32 דרבי שמעון קאמר. וקאמר: אבל אתה אוכל הבא
33 בסמין אחר! – האי תנא סבר לה פנותיה בחדא

1 ופליג עליה בחדא. למימרא דרבי אליעזר סבר: זה וזה גורם – ורבי יהושע סבר: זה
2 וזה גורם – אסור? והא איכא שמעינן להו: ולד מריפה, רבי אליעזר אומר: לא יקרב לגבי
3 מזבח, ורבי יהושע אומר: יקרב לגבי מזבח! – בעלמא סבר רבי אליעזר: זה וזה גורם – אסור.
4 ושאני הכא, דאם בן נכתוב קרא: "שה כשבים ועוים", "שה" ו"שה" למה ליי? שמע מינה:
5 שה – מכל מקום. – ורבי יהושע אמר לך: בעלמא זה וזה גורם – מותר, והכא, אם בן לכתוב
6 קרא: "שור כשב ועו", "כשבים" ו"עוים" למה ליי? שמע מינה: עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. תא שמע, רבי שמעון אומר:
7 "גמל" "גמל" שני פעמים – אחר גמל הנולד מן הגמל, ואחר גמל הנולד מן הפרה, ואם ראשו ורובו דומה לאמו – מותר באכילה.
8 שמע מינה: לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו, שמע מינה. "שהיוצא מן הטמא" וכו'. פשוט מיהא מרב ששט: מי רגלים של
9 חמור, מהו? – ותיבעי ליה דסוסים וגמלים? – דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו – דלא עכירי ולא דמו לחלב, מ"א עול מ"א נפוק. פי
10 קמיבעיא להו דחמור, דעכירי ודמו לחלב, מ"א? מגופיה קא מיפוצי, ואסירי. או דלמא: מ"א עול מ"א נפוק, והאי דעכירי – תבלא
11 דבישרא הוא? אמר להו רב ששט, תניתיה: שהיוצא מן הטמא – טמא, והיוצא מן הטהור – טהור; "מטמא" לא קאמר, אלא: "מן
12 הטמא"

1 שמע מינה לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו – דמשמע שאין בו כי אם שני
2 חלוקין. מולא קתני חלוק שלישי, ולימא: אם יש בו מקצת סימנין מותר באכילה,
3 והדר ליחגי: ואם ראשו ורובו דומה לאמו חייב בבכורה. והשתא רישא וסיפא רבותא
4 קמשמע לן, דרישא קתני שילדה מין מטמא דאסור אף באכילה, וסיפא דקתני ראשו ורובו
5 דומים לאמו חייב אף בבכורה.
6 זה אי אתה אוכל – גמל ושפן כתיבי ברא. אבל אתה אוכל הבא בסמין אחד – לאו
7 בסימני טהרה איירי, דממעלה גרה וממפריסי
8 הפרסה. אלא בדמי למקצת סימנין לאמו ביד
9 וברגל ובצמר, (ולד) וולאו דוקא סימני טהרה
10 בעי.

1 עד שיהא אביו ואמו כבשה – מדכתיב
2 "כשבים" ו"עוים" ולא כתיב "כבש" ו"עו"
3 דרש רבי יהושע. ורבי אליעזר – מדכתיב "שה"
4 "שה" תרי זימני. והשתא דרשות דרבי יהושע
5 לאסור – לאו הוא דרבי אליעזר להחרי. ולשון
6 "לא בא הכתוב" דאמר רבי אליעזר מנגמל
7 קצת, דמשמע הלשון דמקרא זה שדרש רבי
8 יהושע טמא שנולד מן טהור ועיבורו מן הטהור,
9 אמר רבי אליעזר דאם להוסיף על המותר,
10 ולהחרי טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן
11 הטמא. ויש לפרש "לא בא הכתוב" כמו: "לא
12 באתה הטהור". עד יס לפרש דברי רבי
13 אליעזר, וחבי פירושו: מ"שה" "שה" נפקא לן
14 עיבורו מן הטהור, לכך אייתר "זה" – להוסיף
15 על המותר, ועיבורו מן הטמא. חוין מרבי
16 אליעזר ומחלוקתו – הא דלא קאמר: חוין מן
17 הדולפנין שפרים ורבים מבני אדם, כדאמר
18 לקמן – לא קשה מידי, דלא איירי רבי יהושע
19 בן לוי אלא בבמהה חיה, ולא בבני אדם. והנהו
20 בני ימא ניהו.

1 ופליג עליה בחדא – מה שיוכל לדחות דחי
2 כן, משום דמסקנא לאכילה פשטיק
3 נמי דבעי רבי שמעון ראשו ורובו.
4 והא איכא שמעינן להו ולד טריפה – למאן
5 דאמר טריפה יולדת – ניהא דפליגי ב"זה
6 וזה גורם". אלא למאן דאמר אינה יולדת, מקמי
7 פלוגתא פרק "אלו טריפות" (חולין נחא, בעבור
8 ירך אמו, ונתעברא ולבסוף נטרפה. ומיהו,
9 אשכחן בעלמא דאמר אליעזר סבר זה וזה גורם
10 אסור ורבנן סברי מותר, גבי שאור חולין ותרומה
11 ופסחים כו,ב), ושלחי "כל הצלמים" (עבודה זרה
12 מט,א) גבי נטל ממנה עצים, אלא לרבי יהושע
13 אייתיה, ואף על גב דלאו דברי הכל הוא. ומה
14 שמוכרי כאן "זה וזה גורם", ופרק "אותו ואת
15 בנו" (חולין עטב, נקט לישנא ד"חוששין לזרע
16 האב" – משום דרבא איירי בדבר הבא מהיתר
17 ואיסור ושייך שפיר זה וזה גורם. ומיהו קשה
18 כיון דאין חוששין לזרע האב, מאיזה טעם
19 תחשב ולד טריפה זה וזה גורם? לא יחשב שאור
20 גורם, וליתסור

תניתיה

רמז בכורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ז עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

תניתיה הוציא מן הטמא טמא – הא דמשמע לסימן נקטיה – לא קשה מיד, כדפרישית לעיל (ו.א. דבור המתחיל "למה"). **הגוין** צרעין – גרסין, ולא גרסין "חגבים". שזה עוף, כמו "גוי דכלתא" דנדה (י.א.) לפירוש רבינו תם. **עור** הבא נגד פניו של חמור – פירוש (בדלעיל) ושלאי.

מאי לאו בין הוא ואמו מתה – פירוש: אלמא לאו הוי העור לא מן הולד ולא מן האם, אלא הורע שנתקשר. **לא** בין הוא די ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה – שהעור בא בין שניהם, מן האם ומן הולד, ולפיכך טהור עד שימותו שניהם. ובקונטרס פירש כן: בין הוא ואמו חיה, בין הוא מת ואמו חיה, ואבל אמו חיה לעולם בעינן, וכמו שפירשתי נראה, בדמקטש רב חסדא "בין הוא מת ואמו מתה", משמע דאין לו סייטת אלא מתה דמותרין בשניהם מתים, אבל אם האחד חי – אין כאן סייטת.

דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה – תימה: במסכת אהלות (פרק יא משנה ז) תנו: כלב שאכל בשר המות, כמה תשהה במעוה שלשה ימים ועת לעת, ובעשותו ודגים – ויש שתפול לאור ותשרף. אלמא חשיב עבול, והבא נמי לישתרי? ולא מסתבר לחלק בין בשר המת לשאר דברים. דשלשה ימים דכלב משמע בכל דבר, דדמיינין עלה במסכת שבת פרק "השואל" (קנהב). יודע הקדוש ברוך הוא בכלכל שמונתיו מועטות לפיכך משהה אכילתו במעוה שלשה ימים ועת לעת, בין אסור לטומאה. ויש רוצים להחיר מתוך משנה זו חטה שנמצאת בפסח במעי תרנגולת. ולפי מה שחלקתי בין אסור לטומאה אין זה ראייה. עוד פירש רבינו תם: דשמא יש להחמיר ברבי יודיה בן בתירה דבעי מעת לעת. ואם באנו לומר דאין חילוק בין אסור לטומאה, צריך לומר דשמעתא אחרת: בלא שהה כדי עיכול. ואם תאמר: אי לא שהה כדי עיכול, היכי פריך בגמרא: כי חוינא דבלע גימא האי איעכל והאי אשרוצי אשריץ? יש לומר: פעם מנמור להתעכל קודם, ולא הוי ככלב דלעולם שלשה ימים.

רוב דגים בהינם משריצים – הלכתא כרב אשי, כד בתרא. ויש להחיר אותן דגים שקורין מרג"ש הנמצא תוך דג בל"א, ואף על גב דלא חוינן דבלע. ואין להקשות ממתניתין דשריא דג טמא שבלע דג טהור, לרב ששת דאסר מי גרלים של חמור. דאפילו ללישנא בתרא דרב ששת דאסר אף של סוסים וגמל – לא דמי. חזא: דמותניתין לא איירי אלא נמצא תוכו דג טהור. ואפילו יצא, הבא פשיטא דדגים עייל דגים נפיק, אבל מים שהבחה שותה – לחלוותי הגוף מתערב עמהם. ובתורת כהנים תני גבי דגים: "תאכלו" – לרבות הטהור שבמעי טמא. יכול אף הטמא שבמעי טהור? תלמוד לומר: "אותם", מה ראית לומר בבמה שבמעי טמא – טמא, ושבמעי טהור – טהור (מטמא שבמעי הטהור טהור), ודברים אינו כן? לפי שאין גדוליו. ואין ראייה משם לאסור דג טמא שבלע דג טהור אחר שיצא, משום דנקט "שבמעי הטמא". דלאו דוקא, אלא משום טמא שבמעי טהור, דלילמא הויא דשרינן ביצא לחוץ משום דחשיב עיכול.

דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים – בעבודה זרה פרק "אין מעמידין" (מא), מפרש: תריווהו מטיל ביצים ניהו, זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים.

הטמא, והני נמי מינא דטמא הוא. ואיפא דאמרי: דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו – דלא שתי אינשי. פי קמיבעיא להו דחמור, דשתי אינשי ומעלו לירקונא, מאי? אמר להו רב ששת, תניתיה: הוציא מן הטמא – טמא, והוציא מן הטהור – טהור; והני נמי מטמא קאחי. מיתבי: מפני מה אמרו דבש דבורים מותר? מפני שמכניסות אותו לגופן, ואין ממצות אותו מגופן! – הוא דאמר פרבי יעקב, דאמר: דובשא רחמנא שרייה. דתניא, רבי יעקב אומר: "אף את זה האכלו מפל שרץ העוף" – זה אתה אוכל, ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא. שרץ עוף טמא בהדיא פתיב! אלא, שרץ עוף טמא אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ, ואיזה זה – זה דבש דבורים. יכול אף דבש הגוין והצירעין? אמרת: לא. ומה ראית לרבות דבורים ולהוציא הגוין והצירעין? מרבה אני דבש דבורים – שאין לו שם לווי, ומוציא אני דבש הגוין והצירעין – שיש לו שם לווי. כמאן אולא הא דתניא: דבש הגוין והצירעין – טהור, ומותר באכילה? דלא פרבי יעקב. "טהור" – אלמא בעי מחשבה. תניא נמי הכי: דבש בכורותו מטמא טומאת אוכלין שלא במחשבה. חלי דיהמורתא, סבור רפנן למימר: בעי ניהו, ואסורין. אמר רב ספרא: ורעא דאילא הוא, דאול בתר אילתא, ואידי דרחמיה צר לא מודקקא, ואול בתר יהמורתא, ונתרי. אמר רב הונא: עור הבא כנגד פניו של חמור – מותר, מאי טעמא? פירשא בעלמא הוא. אמר ליה רב חסדא: תניא דמסנע לך: עור הבא כנגד פניו של אדם, בין חי בין מת – טהור; מאי לאו, בין הוא חי ואמו חיה, בין הוא מת ואמו מתה? – לא, בין הוא חי ואמו מתה, בין הוא מת ואמו חיה – והתניא: בין הוא חי ואמו חיה, בין הוא מת ואמו מתה! – אי תניא, תניא. משנה דג טמא שבלע דג טהור – מותר באכילה. וטהור שבלע דג טמא – אסור באכילה, לפי שאינו גידולו. גמרא טעמא דחויניה דבלע, הא לא חויניה דבלע – אמרי: אשרוצי אשריץ. מנלן? דתניא: דג טמא – משריץ, דג טהור – מטיל ביצים. – אי הכי, פי חוינא דבלע אמרינן: האי איעכלא, והאי – אשרוצי אשריץ! אמר רב ששת: כגון שמצאו דרך הרעי. רב פפא אמר: כגון שמצאו דרך בית הפלעה. רב נחמן אמר: כגון שמצאו שלם. רב אשי אמר: רוב דגים במינן משריצין, דג טהור – לפיגו דמי. תנו רפנן: דג טמא – משריץ, דג טהור – מטיל ביצים. כל המוליד – מניק, וכל המטיל ביצים – מניק, חוץ מעטלף, שאף על פי שמטיל ביצים – מניק.

הדולפין
המטיל ביצים אין לו דדים, ומלקט פירוריו ומפרנס בניו. עטלף – קלב"א שורייץ.
דומה לעכבר ויש לו כנפים.

מטמא – הוי משמע מגופיה דטמא. ועד כאן שייך לעמוד הקדום. "מן הטמא" משמע – מינו של טמא הו, דדמו לחלב. והני נמי – מטמא קאתו, שבתוך הטמא הוי. ואף על גב דלאו מגופיה מימצן, אסרי. שמכניסות אותן לגופן – שאוכלין מפרזי האילן, ומדן נעשה הדבש במעיקו. ואין מטמא אותו – דובשנה, מגופו. וקשיא לרב ששת, דהא הכא כיון דלאו מגופיהו מימצו שרי? רב ששת אמר – כל שהיה בתוך הטמא, דאמר כרבי יעקב בטעמא דרבש, לאו משום שמכניסות אותן לגופן הוא, אלא דרחמנא שרייה בהדיא, וגזירת הכתוב היא. שרץ העוף טמא – הוולד ממש – בהדיא תביב בו (ויקרא יא.) "את אלה תשקצו מן העוף! אלא שרץ עוף טמא שאתה אין אוכל – דלחכי דייקא "ואי אתה" – דתיחדר ותידוק מיניה: אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ שאינו ולד דגמטו, כגון דבש. לישנא אחרת: אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל. ומאיך קרא נסיב לה: "מכל שרץ העוף" וגר. הגוין והצירעין – מין ארבה. דבש דבורים – "דבש" טמא (הוה) קרו ליה, דבש טהור הכי הוא דמיקרו. טהור – מלקבל טומאת אוכלין, דסתמיה לאו לאכילה עד שיחשב עליו. טהור אלמא בעי מחשבה – בנחתא. דבש בכורותו – ואבתי לא חשיב עליה, שהרי הוא בכורותו. ובדבש דבורים מיירי, דאין כוורת אלא לדבורים. חלי דיהמורתא כעין ביצי זכר שהחמורות מוציאות מרחמן. ואסורין – משום אבר מן החי, שנעקרו מן הזכר ברחם. דאול בתר אילתא – להזיק לה. ונתרי – שופך זרע הרבה, ונקרש. עור הבא כנגד פני חמור – כעין שליא שהחמור נולד בו. טהור – מלטמא במגע ובמשא. מאי לאו – אפילו הולד והאם מתים – אפילו הכי העור אין מטמא. אלמא דאמר: שליא לא מן הולד ולא מן האם, אלא פירשא בעלמא היא. הכי גרסין: לא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה – שמגוף הכי הוא, והרי היא חיה. אבל לגבי אכילה, פי שרית ליה בתר אם – נמי אסור. **משנה שבלע** – משמע דידעי ודאי שבלעו. לפי שאינו גידולו – אלא כשהוא חי בלעו. אבל גידולו שרי, שהוציא מן הטהור – טהור. גמרא אשרוצי אשריץ – דג טהור זה שנמצא בתוך הטמא – נשרץ בגופו, ועבורו הוא, ואסור. דג טמא משריץ – בגופו עוברו, כשאר בהמה ודית. דג טהור מטיל ביצים – ויושב עליהן ומחממן עד שיוציאם מן הקליפה, כעופות. אי הכי – דג טמא משריץ, האי דבלע – איעכל והוי רעי, וזה שנמצא בתוכו – אשרוצי אשריץ, ועבורו הוא, וליתסרו דרך בית הרעי – ואי עוברו הוא, בבית הרחם מיבעי ליה לאשתכחתי. שמצאו שלם – שגמרהו כל צורתו וגדולו הוא. ואי עובר – לא הוי משתדי ברחם כולי האי. רב אשי אמר – מתניתין לאו כדחויניה דבלע, אלא שנמצא בתוכו. והאי דקתני "שבלע", כיון דרוב דגים במינן משריצין, וזה השריץ מין אחר – כמו שבלע בפניו דמי. כל המוליד – שול עובר ממש. מניק – שיש לו דדים. וכול

בכורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רמז רש"י

הכי גרסינן הדולפנין פרים ורבים מבני אדם – שאם בא אדם עליהם מתעברות הימנ. בני ימא – דגים יש בים שחציין צורת אדם וחציין צורת דג, ובלעז: שריינ"א. כל – מין שביצי חובר, כגון חיה ובהמה, מבחוץ – מוליד עובר ממש. וכל – מין שביצי זכר מבפנים – מטילה הנקבה ביצים. אוזו – של ישוב, ואוזו

של בר – כלאים להרביע. לפי שאין חכמים דומים, דוח ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים. זכורו – הגיד. ואוזו בר זכורו מבפנים. ולמחר השכים – קודם היום, ומצא בה ביצה – מותרת, ולא נולדה בלילי יום טוב אלא מאתמול. דהרנגולת אינה יולדת בלילה כדתני לעיל. יצתה רובה מותרת – דבתר יציאת רובה אולינן. כל שתשמישו ועיבורו שוח – כגון שבע ועו, ששניהם פנים כנגד עורף, וימי עיבורן שוח, ששוחין חמשה חדשים – ויולדין אם בא אחד על מין חבירו. ונגדיל = מניקין. שכינה עמהם – שאמר (יונה ב): "ויאמר ה' לדג". לעשרים ואחד יום – לאחר שנתעברה מן החרנגול שוחה ביצתה ליגמר עד אחד ועשרים יום. לוח – קורדליא. שגדילים בו אגוזים קטנים. ומשעת פרחיו עד שעת גמר פריו (שנים) ואחד ועשרים יום. כלב לחמשים יום – נגמרה צורת הולד. וכנגדו כאילן תבואה – כמאן דאמר (ברכות מא): עץ שאכל אדם הראשון חטה דהתה, קרי לתבואה אילן – דקל – גדילין. תמרים. ברדלס = אפא. קוף = שיני"א בלעז. קיפוף – כעין קוף הוא, ויש לה זנב. וכלשון אשכנז מרקע"א. אפעה – מתעבר אחר שבעים שנה שנולד. וימי עיבורו – משעת הפרה עד שעת גמר פירות. מוכססים – מין בנות שוח, ולא בנות שוח ממש. מנא הני מילי – דנחש עיבורו שח שנים. אם מבהמה נתקלל מחיה לא כל שכן – שפחותה יותר מן חיה, שהרי עו חמשה חדשים וחתול חמשים ושנים ויוס). והא ליכא למימר דהא "מכל חיה" היינו ארי או אפעה, דאם כן ליכתוב "מכל החיה" ולא ליבעי בהמה. אלא להכי כתב תרייהו לומר לך ב' – והכי משמע: ארור הוא מכל הבהמה כמה שהיא ארורה יותר מן החיה. כשם שהבהמה נתקללה מן החיה על אחת שבע, ומאי ניהו – חמור מוחתול, שששנה יש שבע פעמים חמשים ושנים – כך נתקלל הוא מן הבהמה, כגון מבהמה גסה טמאה, אחד לשבע. דבהמה טמאה גסה שנים עשר חדש, וחשוב שבע פעמים שנים עשר חדש – היינו אחד לשבע, הן שבע שנים.

נחש – לישבע שנים, ולאוזו רשע לא מצינו חבר, ויש אומרים: מוכססים. מנא הני מילי? אומר רב יהודה אומר רב, ומטו בה משום דרבי יהושע בן חנניא, שנאמר: "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה", אם מבהמה נתקללה, מחיה לא כל שכן? אלא לומר לך: כשם שנתקללה הבהמה מחיה אחד לישבע, ומאי ניהו? חמור מחתול – כך נתקלל הוא מבהמה אחת לישבע, דהוה ליה שב שני. אימא: כשם שנתקללה חיה מבהמה אחת לישלש שנים, ומאי ניהו? ארי מחמור – כך נתקלל הוא מחיה אחת לישלש שנים, דהוה ליה תשע שנים!

ופרק קמא דמסכת עבודה זרה (ידא, מפרש: תאיני חיותא. ופרק שליש דנדרים (כזא, בנות שבע ותאנים לבנים שני מינין. דאמר: אילו הייתי יודע ששכחתי שבע בתוך כלכלה הייתי אומר "תאנים לבנות ושחורות אסורות, בנות שבע מותרות!" ונראה: בנות שוח ושבע מיני תאנים הן, אלא ששכחתי שח רעות כדמשמע במתניתין ד"הקלן שבדמאי" ובהדיא דשביעית, כסבור שאין שביעית נוגה בהן. ובנות שבע יפות, כדמשמע בשביעית (פרק ה) ובנדרים (כזא), ומסתמא אדם מן הדפות אכל, ונקרא "שבע" מן שבעת ימי אבולו, ו"שוח" – שגרמו שוחה, ותולין הקלקלה במקולקל. ומאי ניהו חמור מחתול – דחתול לחמשים ושנים יום. ותימה: למאן דאמר כלב מין חיה, כדאייתא במסכת ביצה (כהב). שלשה עזין הן, כלב (בבית) – לנקוט חמור מכלב, דמקולקל טפי, שהכלב לחמשים יום ויש לו לומר: מנין זה מכון טפי דהוי שנים.

הדולפנין פריין ורביין כבני אדם. מאי דולפנין? אומר רב יהודה: בני ימא. כל שביציו מבחוץ – מוליד, וכל ששפנים – מטיל ביצים. איני? והאמר שמואל: אנו ואוזו בר – כלאים זה בזה, והיוני בה: מאי טעמא? אומר אביי: זה ביציו מבחוץ, וזה – ביציו מבפנים. ותרייהו מטילי ביצים? אלא: כל שזכרו מן מבחוץ – מוליד, מבפנים – מטיל ביצים. כל שתשמישו ביום – יולד ביום, בלילה – יולד בלילה, כל שתשמישו בין ביום בין בלילה – יולד בין ביום בין בלילה. תשמישו ביום יולד ביום – תרנגול, בלילה יולד בלילה – עטלף, תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה – אדם וכל דדמי ליה. למאי נפקא מינה? לכדרב מרי בריה דרב כהנא, דאמר רב מרי בריה דרב כהנא: בדרב כהנא של תרנגולין מערב יום טוב ולא קצא בה ביצה, ולמחר השכים ומקצא בה ביצה – מותרת באכילה ביום טוב, אימר: לא בדרב יפה. – והלא בדרב יפה! – אימר: יצתה רובה וחורה חוה. וכדריי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: ביצה שצתה רובה מערב יום טוב וחורה – מותרת לאוכלה ביום טוב. כל שתשמישו ועיבורו שוח – יולדים ומגדלים זה מזה. הכול משמישין פנים כנגד עורף, חוץ משלשה שמשמישין פנים כנגד פנים, ואלו הן: דג ואדם ונחש. ומאי שנא הני תלתא? כי אתא רב דימי, אמרי במערבא: הואיל ודיברה עמהם שכינה. תנא: גמל – אחור כנגד אחור. תנו רבנן: תרנגולת – לעשרים ואחד יום, וכנגדה באילן – לוח. כלב – לחמשים יום, וכנגדו באילן – תאינה. חתול – לחמשים ושנים יום, וכנגדו באילן – חזיר. לששים יום, כנגדו באילן – תפוח. שועל וכל מיני שרצים – ששה חדשים, וכנגדם באילן – תבואה. בהמה דקה מהורה – לחמשה חדשים, וכנגדו באילן – גפן. בהמה גסה ממה – לשנים עשר חדש, וכנגדו באילן – דקל. מהורה – לתשעה חדשים, וכנגדה באילן – זית. הוואב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף – לישלש שנים, וכנגדו באילן – בנות שוח. אפעה – לישבעים שנה, גמר פירותיו – שבעים שנה, וימי עיבורו שלש שנים.

הדולפנין פריין ורביין מבני אדם – כן גרסת הקונטרס. וכן מוכח בתוספתא פ"א: יולדין ומגדלין מבני אדם. אימר יצתה רובה וחורה – מכאן מתירין לקנות ביצים בליל שני של יום טוב של גליות. חוץ משני ימים טובים של ראש השנה, לפי שקדושה אחת הן. תרנגולת – עשרים ואחד יום כנגדה באילן לוח – פירש הקונטרס קורדליא שגדלים בו אגוזים קטנים. ורבינו יצחק בן אשר מפרש: שקדים שקורין אמגדליי"ה. ד"בטנים ושקדים" (בראשית מג) מתרגם ירושלמי: לוחים, "מקל שקד" (ירמיה א) מתרגם: חטרא דלוח. ויש מפרשים: מקל שקד אחד לעשרים ואחד – אף משבועה עשר בתמוה לתשעה באב כן. "וינאץ השקד" (קהלת יב) מתרגם: שיגרא, "ויגמל שקדים" (במדבר יז) (ומתרגם: וכפית שגדין. עד אמרין: "וינאץ השקד" – זה לוח של שדרה, ממנה עתידים מתים להחיות לעתיד לבא. "לוח" תרגום של שקד (ויקרא רבה).

כאילן תות – אין ראייה מכאן שמברכין עליהן "בורא פרי העץ". דחבי אמרין: באילן – דגן, דאתאי כמאן דאמר (ברכות מא), עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה דהתה. אלמא קרי לתבואה אילן, ולא מברכין בהם "פרי העץ". ומיהו, תותים הגדלים באילן – מברכין "פרי העץ". אבל לא אתותי שדה, דאי שקלת לפירא – לא הדר גוזא ומפיק, ואין מברכין "פרי העץ" אלא כי הדר גוזא ומפיק.

ברדלס – פירש הקונטרס: אפא. ופרק קמא דסנהדרין (טו, פירש הקונטרס: פוטריש. וסוף פרק קמא דבבא קמא (טזא, אמרין: ברדלס וזו) אפא. ואמרין: צבוע זה אפא. ו"גיא הצבועים" (שמואל א ג) מתרגם: מישר אפעיא. מיהו ברדלס דהכא משמע דהוא כעין פוטריש, ויולד לשלש שנים, מדרשנה אפעה לשבעים שנה. ושני מיני ברדלס הן.

הקוף והקיפוף – מין חיה הוא, מדחשיב לזו בבדי פיל, ואמר פרק "הדואה" (ברכות גזב). כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקיפוף. ופרק "המפלת" (נדה כגא, אמרין: ליטנא אחרינא, רבי מאיר אומר: הואיל ועיניהם הולכים לפניהם כשל אדם, והוא "סוס וישש" (ויקרא יא) מתרגם: קריא וקפופא. ויש קפוף אחד מין עוף, פרק "אלו טריפות" (חולין סגא, אמר: תנשמת באות שבעות, ואמר: באות שבעות – קפוף, ויש גרס "קיפוד" בל"ה, על דרך "וירשנה קאת וקיפוד" (ישעיה לד). ואי גרס "קיפוף", ותרי גווי קיפוף יש בעופות, אם כן בו מפרש באות שבעות קפוף – והכי ידענא בזה אי איירי בינשוא או בתנשמת? בנות שוח – על משנה דשביעית שלהן בשנה (שביעית פרק ה משנה א) פירש בירושלמי: בכל שנה חותנין בה פירות, ופירות שחונטין בשנה אחת אין נגמרין עד שלש שנים. ולא כפירוש רבינו חננאל, שפירש בגי תלתין אילנות לא מפקין בכל שתא אלא עשרים ומיניו וזבא בתרא לא, אלא – כגון בנות שוח לשלש שנים. ופרק קמא דעבודה זרה (ידא, גרס: מוכססים בנות שוח מין אחד, וכן משו. וקשה, במסכת דמאי (פרק א משנה א) תנן: הקלן שבדמאי לא נחשדו עמו. האריך עליהן, משמע דלאו פירי חשוב ניהו.

דאמר: אילו הייתי יודע ששכחתי שבע בתוך כלכלה הייתי אומר "תאנים לבנות ושחורות אסורות, בנות שבע מותרות!" ונראה: בנות שוח ושבע מיני תאנים הן, אלא ששכחתי שח רעות כדמשמע במתניתין ד"הקלן שבדמאי" ובהדיא דשביעית, כסבור שאין שביעית נוגה בהן. ובנות שבע יפות, כדמשמע בשביעית (פרק ה) ובנדרים (כזא), ומסתמא אדם מן הדפות אכל, ונקרא "שבע" מן שבעת ימי אבולו, ו"שוח" – שגרמו שוחה, ותולין הקלקלה במקולקל. ומאי ניהו חמור מחתול – דחתול לחמשים ושנים יום. ותימה: למאן דאמר כלב מין חיה, כדאייתא במסכת ביצה (כהב). שלשה עזין הן, כלב (בבית) – לנקוט חמור מכלב, דמקולקל טפי, שהכלב לחמשים יום ויש לו לומר: מנין זה מכון טפי דהוי שנים.

רמז בבורות. פרק ראשון – הלוקח עובר חמורו דף ח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

רש"י

מי כתיב מכל החיה ומכל בהמה – דנידרוש: מכל החיה שנתקלה יותר מבהמה. [מכל בהמה כתיב – משמע: מבהמה המקוללת יותר – כך נתקלל ואין לך מקוללת בבהמה גסה יותר מחמור]. כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשלש – כגון בהמה דקה טהורה דעיבורה לחמשה חודשים, ובתלתא זימני (תלתא) הוי חמשה עשר. אי בעית אימא מכל בהמה – דמשמע: מכל בהמה המקוללת יותר. ואיבעית אימא – לשם קללה נאמר, הלכך קללה חמורה שותכל לדרוש מן הפסוק שדי עילוייה, והכי נמי איכא לאקשווי: ואימא כשם שנתקלה בהמה מחיה אחד לשנים, ומאי ניהו – חמור משועל, כך נתקלל הוא מחמור אחד לשנים. דהוה ליה שתי שנים. אלא איכא לתרצא:

קללה שדי עילוייה, ועוד, "מכל בהמה ומכל החיה" כתיב, דמשמע דמשום בהמה שיתירה קללה על שום חיה, ומצינו חמור מקולל מחתול אחד לשבע. לכמה מיעבר ומוליד – כמה שוזה עיבורו במעיו. דבי אתונא – מקום. והא משמשי שמושי – ואי הוה מעברי לא הוה משמשי. שדרך חיה ובהמה, מאחר שנתעברה אינה מקוללת זכר. והא חביבי – הנהו סבי, וידרו לסוף המעשה. זיל זכיננהו – נצחם. ביסתרקי – כסאות. כי מטא להם – לכרך שלהם. עבדי חיותא – מחתך בהמה. ואנא רישא דחיותא אמרי לך – בתמיה. פני – צעד ולך לפני. דרי בריבא דקני – טול חבילה של קנים, וכי מטית חתם נגד הפתח – זקוף החבילה לארץ. כמאן דמיתפתח – כאדם העומד לפוש. אול – רבי יהושע. אשכח דרבנאי – אורבים. מבראי – שלא יצא אחד מן הזקנים לחוץ. מנואי – שלא יניחו אדם ליכנס. וכי חזו הנך סבי כרעא דעילא קטלי ליה ולבראי. שהיתה אספוקת החרד עבה, ושופכינ סובין ואי עפר עליה וניכרות בה פסיעות האדם, וכי חזו כרעא דעילא – קטלי לשומרי [בראי] כי נהיו לבא, וכי חזו כרעא דנפקא – קטלי ליה ולגוואין שהניחוהו לצאת. והשומרים לא היו הורגים שום אדם אלא אם כן נכנס כולו לפנים על כרחו, או אחד יוצא כולו לחוץ. אפיה – רבי יוחנן לסגדליה, ועמד על עפר להאיסוקה, ונראית פסיעה אחת נכנסת ופסיעה אחת יוצאה, ודחפוהו השומרים ויצא. וכשבאו הזקנים ראו כן, ודימו ששני בני אדם הן, אחד נכנס ואחד יוצא. וקטלינהו לכולהו שומרים. ואחר כך נכנס רבי יהושע. יגוקי מלעיל – בעליה, ולהרע נחבוננו, שהותן שלום לעליונים תחלה – והורגים אותו ותחתונים, ואומרים: אנו הזקנים, ולנו היה לך ליתן שלום תחילה. והנותן שלום לזקנים – הורגין אותו בהחורם. ואומרים: הלא אנו חשובים מהם, שאנחנו למעלה והם למטה. מא עבידתך – מאי בעית הכא. אי הכי – דחכימא את, ניבעי אנן מינק. אי ויתו בי – אם תנצחוני, דמידלו מינה – שמיחוסת מן הראשונה ושואל אותה, הרי יש לו ללמד: הואיל ולא נתנו לו את הראשונה כל שכן זו סיבתא – קביליא. [דצח] לתתא – דצח, השפיל ידו ונעצה בכותל במקום שאין חור, ולא על. דלי דצח – הגביה [ידו] חזר, במקום שיש חור, ועל. גברא דאויק וסריק – שהלוח מעות לחבירו, ולא נפרע ממנו אלא בקושי, שטרף לקוחות. מא חזי דהדר

אחד לשלש ומאי ניהו עז מחתול – הכא ניהא טפי למנקט עז מכלב למאן דאמר (כלאים פרק ח משנה ו) מין חיה. לפי שהחשבון שלהן מכון טפי אחד לשלש. אלא ניהא ליה למפירך כבולי עלמא. בי

איבעית אימא: "מכל בהמה" כתיב. אי בעית אימא: קללה הוא, קללה שדי עילוייה. אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה: נחש לכמה מיעבר ומוליד? אמר ליה: לשב שני. והא סבי דבי אתונא ארבעניה, ואוליד לתלת? – הנהו מיעברי הוו מעיקרא ארבע. – והא קמשמשי שמושי! – אינהו נמי משמשי פארה. – והא חבימי אינהו? – אגן חבימינן מינייהו. – אי חבימית – זיל זכיננהו, ואיתניהו לי! אמר ליה: פמה הווי? – שיתין גברי. אמר ליה: עבד לי ספינתא דאית בה שיתין פתי, וכל ביתא אית בה שיתין ביסתרקי. עבד ליה. פי מטא להם לבי טבחא, אשכחיה לההוא גברא דקא פשיט חיותא. אמר ליה: רישך לובוני? אמר ליה: אין. אמר ליה: בכמה? אמר ליה: בפלגא דזווא. יתב ליה. לסוף אמר ליה: אנא רישא דחיותא אמרי לך? אמר ליה: אי בעית דאשבקך, סגי אחוי לי פיתחא דבי אתונא! אמר ליה: מסתפינא, דכל דמחוי קטלי ליה. אמר ליה: דרי בריבא דקניא, וכי מטית להם וקפה כמאן דקא מתפתח. אשכח דרבנאי מנואי ודרבנאי מבראי, דאי חזו פרעא דעילא – קטלי להו לבראי, ודנפקא – קטלי להו לגואי. אפכה לסגדליה – קטלי להו לגואי, אפכה לסגדליה – קטלי להו לכוהו. אשכח יגוקי מלעיל, סבי מלתחת. אמר: אי יהיבא שלמא להני – קטלי לי הני, סברי: אגן עדיפינן, דאגן קשינן טפי ואינהו דרדקי. אמר: שלמא לכו! אמרו ליה: מא עבידתך? אמר להו: אנא חכימא דיהודאי אנא, בעינא למיגמר חכמתא מיניכו. – אי הכי, ניבעי לך! אמר להו: לחיי! אי זכיתו – פל דבעיתו עבדו בי, ואי זכינא בכו – איכלו גבאי בפסינתא. אמרו ליה: ההוא גברא דאזיל ובעי אחתא ולא יהבו ליה, מאי חזי ליה דאזיל הויא דמדלו מיניה? שקל סיבתא, דצח לתתא – לא עאל לעילא – עאל. אמר: האו נמו, מיתרמי בת מזליה. גברא דאזיק וסריק, מאי חזא דהדר אזיק? אמר להו: גברא אזל לאגמא, קטל קמא טונא ולא מצי ביה – קטיל ומנח עילוייה, עד דאיתרמי איניש מדלי ליה. אמרו ליה: אימא לן מיילי דבראי! אמר להו: הנה ההוא בודניתא דיליא, ותוה תלי ליה פיתחא וכתב ביה דמסיק בבי אבא מאה אלפא וזוי. אמרו ליה: ובודניתא מי ילדה? אמר להו: הי ניהו מיילי דבראי. מילחא פי סריא, במאי מלחי לה? אמר להו: בסילתא דכודניתא. – ומי איבא סילתא לכודניתא? – ומילחא מי סרי? בני לן ביתא פאזירא דעלמא! אמר שם, חלא בין רקיעא לארעא. אמר להו: אסיקו לי ליבני וטניא. מציעתיה דעלמא היכא? וקפה לאצבעתיה, אמר להו: הכא. אמרו ליה: ומי ימר? – איתו אשלי ומשחו! אית לן בירא בדברא, עיילא למתא! אמר להו: אפילו לי חבלי מפארי ואעיליה. אית לן ריתא דתברא, חייטיה! אמר: כרוכו לי מיניה גרדי ואיחויטיה. משרא דסביני במאי קטלי? – בקרנא דחמרא. – ומי איבא קרנא לחמרא? – ומי איבא משרא דסביני? איתו ליה תרי בעי, אמרו ליה: הי דוגתא אופכתי ותי דוגתא חיוורתית? איתו ליה תרי גביני, אמר להו: הי דעיוא אופכתי ותי דעיוא חיוורתית? ורצוצא דמית, מהיכא נפיק רוחיה? – מהיכא דעל נפק. אחוי לן מנא דלא שוי חביליה! – איתו כל חד וחד בודיא, פשטוהי, לא הוה עייל בתרעא. אמר להו: איתו מרי סיתרוהי; היינו מנא דלא שוו חביליה. איתניהו, כל חד וחד חזי שיתין ביסתרקי, אמר: כולוהו חבראי להקא אתו. אמר ליה לספונא: שרי ספינתך. בהרי דקאתו שקל עפרא מעפרייהו,

אזיק – לאחרני, ולא נתיימר מן הראשון. לאנמא = ליער. קטיל קמא טונא – חתך חבילה ראשונה ולא מצי ביה להרימו על שכמו. דרי קטיל ונמנח עליה – הואיל וצריך סיוע אחרים, עד דמיתרמי איניש ומדלו ליה. והאי נמי, הואיל והפסיד באנמא ראשונה – חזר ומאמין לאחרים, עד שמוזדווג לו לאדם נאמן ומשתכר בו. מיילי דברי דברי רוח. לישנא אחרת: מיילי דכויב, דברי כוב. בודנתא = פרידה. והוה תלי פיתחא – שטר בצוואר הוולד. הי ננהו מיילי דברי – אלו הן דברי רוח. סילתא – שילא. מפארי – עשו לי חבלים מסובין, ואם אינכם עושים שאלתי, אף אני לא אעשה שאלתכם. חייטיה – תפור אותה. כרוכו לי גרדי מינה – הרצינו לי ממנה חוטיך, כדרך נשים שמוציאין חוטין מן הבגד ותופרין אותו בהן. גרדי – בלעו פירוש. משרא דסביני במאי קטלי ליה – ערוגה דסביני במה קוצרין אותה. ונתא – תרנגולת. ורצוצא דמית – אפרוח שמת בקליפתו. אחוי לן מנא דלא שוי חביליה – הראנו כלי שאינו שוה ההפסד שהוא מפסיד. בודיא – מחצלת. לא על בתרעא – שהיה ארוך ורחב יותר מן הפתח. איתו מרי – פשוטיה בלעו. וסיתרי – פתח הבגין והכותל, עד שיכנס. איתניהו – למעיל בספינתא, הואיל וחבינה. היה מביאם אחד אחד בפני עצמו ומכניסם לחדר. וכי חוייה שיתין ביסתרקי – סבר: כל חברי יבואו כאן. אמר ליה – רבי יהושע. לספונא – רב החובל. שרי ספינתך – התר ספינתך ולך.

לבי

הלכה ג' מתני' היו חמשה תובעין אותו ואמרו לו תן לנו פיקדון שיש לנו כידך שבועה שאין לכם ביד, אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לה ביד, לא לה ולא לה, חייב על כל אחת ואחת. רבי אליעזר אומר, עד שיאמר שבועה באחרונה. רבי שמעון אומר, עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד.

גמרא יכול אף בשבועת הפיקדון לא עשה המושבע כנשבע? אמר רבי לעזר, לית פאן אלא אף בשבועת הפיקדון נעשה המושבע כנשבע. אמר רבי יוחנן דברי רבי לעזר, והוא שהזכיר שבועה תחילה וסוף, דברי חכמים, הזכיר שבועה תחילה ולא הזכיר פסוף. או הזכיר פסוף ולא הזכיר תחילה על דעתין דרבנן מביא קרבן על כל אחת ואחת. על דעתיה דרבי לעזר, מביא קרבן אחד. הזכיר שבועה תחילה וסוף, על דעתיה דרבנן, מביא שני קרבנות על כל אחד ואחד. על דעתיה דרבי לעזר מביא קרבן אחד על כל אחד ואחד. הזכיר שבועה בתחילה ולא הזכיר פסוף, מהו שתחול שבועה על האמצעיים? איתא חמי אילו הזכיר שבועה תחילה וסוף, שפא הזכיר באמצעיים? ותימר חלה, והכן חלה. רבי יודן קפודקאי בעי שבועה היטין וישעורין וכוסמין אין לה ביד, מהו? כמי שהזכיר שבועה תחילה וסוף מאחר שעל ידי זה ועל ידי זה שבועה מתקיימת, אינו חייב אלא אחת. אין לה ביד חמין וישעורין וכוסמין שבועה,

[דף כ"ה ע"א]

כמי שהזכיר שבועה תחילה וסוף. מאחר שעל ידי זה ועל ידי זה שבועה מתקיימת, אינו חייב אלא אחת. אין בשבועת ביטוי כן? שבועה שלא אוכל, שלא אוכל שבועה על דעתין דרבנן, מביא קרבן על כל אחת ואחת. על דעתיה דרבי לעזר, מביא אחד על הכל. אף רבי לעזר מודה שאינו אלא כמזוז עצמו מן האיסורין. לא אתיידא דלא אמר הוא לשעבר, שבועה שלא אכלתי שלא אכלתי שבועה! על דעתין דרבנן, מביא שני קרבנות על כל אחת ואחת על דעתיה דרבי לעזר מביא אחד בכל אחד ואחד. רבי אבהו רבי ירמיה בעי אמר שבועה היטין וחיטין אין לה ביד מהו? נישמענה מן הדא. לא ממקום פלוני ולא ממקום פלוני, חייב. אמר רבי יוסי מקומות הרבה עשו אותן כמינין הרבה אילו מר לא מאותו המקום ולא מאותו המקום, ואות. רבי חגיי בעי עשרה שבועות אין לה ביד מהו? רבי יוסי בעי, שבועה שבועה אין לה ביד מהו? אמר רבי יוסי נישמענה מהדא שבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה חייב אחת מפני שהזכיר זו הא לא הזכיר זו, חייב בכל אחת ואחת. אף בשבועת ביטוי כן שבועה שאוכל נבילה ופת חמין ופת ישעורין ופת כוסמין, מאחר שפטור על הנבילה פטור על השאר.

הלכה ד' מתני' תן לי פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לי בידך, שבועה שאין לך ביד, אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך ביד פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה, חייב על כל אחת ואחת. תן לי חטים ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך ביד, אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך ביד חטין ושעורין וכוסמין, חייב על כל אחת ואחת. רבי מאיר אומר אפילו אומר חיטה ושעורה וכוסמת, חייב על כל אחת ואחת.

גמרא אומר רבי יוחנן. דברי רבי שמעון, נמצא שאין בידו חטים, פטור בשאור. אומר רבי בא.

[דף כ"ה ע"ב]

אף ר' יהודה מודה בה. נמצא שיש בידו חטין, מהו שתחול שבועה בשאור המינין? חבריא אמרי לא חלה. רבי זירא אומר, חלה. אומר רבי יעקב בר אבא, מתניתא מסייעה למה דאמרי חבריא. אישה שאמרה הריני נזירה, ושמעה חבירתה ואמרה ואני, ושמע בעל הראשונה והפר לה הראשונה מותרת והשנייה אסורה. רבי שמעון אומר, אם אמרה לא נתפונתי להיות אלא כמותה, שתיהן מותרות. מפני שאמרה לא נתפונתי אלא להיות כמותה וכיצא בה הא אם לא אמרה להיות כמותה וכיצא בה, הראשונה מותרת והשנייה אסורה. מה אם תמן, שאין שם עיקר שבועה! את מר חלה כאן שיש עיקר שבועה לא כל שבן שתחול! ומאי דא דאמר רבי יוחנן, דברי רבי שמעון נמצא שאין בידו חטין פטור בשאור? במתפנים, באומר שעורין יהו בחיטין, בוסמין יהו בחיטין. פשיטא דא מילתא לא היפר לה בעל הראשונה ועברה על נדרה לוקה. שנייה מהו? אומר רבי יוסי, מאחר שזו לוקה זו לוקה. אומר רבי יודן, ותניי בית דין הוא, ותיעשה שנייה באומרת הריני נזירה שלשים יום! רבי שמעון פדעתייה דאמר במגפה הדבר תלוי.

[דף כ"ז ע"א]

אמר רבי יוחנן דברי רבי יודן? נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות. היך עבידא? פרוטה חיטין פרוטה שעורין ופרוטה בוסמין נכללין בקרבן אחד, נפרטין לשלשה קרבנות. פרוטה שליש חיטין, פרוטה שליש שעורין, פרוטה שליש בוסמין מהו שיצטרפו בולן? איתא חמי איילי היו בידו כמה מינין בפרוטה! אפילו כן, נכללין ונפרטין. ליי דא מילח? לחייבו בקרבן. בידו ארבע מינין, שני מינין בפרוטה שני מינין בשני פרוטות, אפילו כן נכללין ונפרטין. דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי. ושואל אני בשלום פלוני, חזקה לכל חתם. שואל אני בשלום פלוני לא חתם אלא בשאילת שלום. ריש לקיש אומר שואל אני בשלום פלוני, חזקה לכל חתם. אי זהו כלל? רבי יוחנן אומר איש פלוני מגרש פלונית

ופלוגי את פלוגית. אי זהו כלל לריש לקיש? אמר אנו פלוגי ופלוגי מגרשין נשינו מוקום פלוגי. אמר רבי זירא, מודה רבי יוחנן שאם הזכיר גירושין כל אחת ואחת, שצריך ליתן טפוס ועדים לכל אחד ואחד.

[דף כ"ז ע"ב]

חיליה דרבי יוחנן מהדא, שאיני נהנה לזה קרבן לזה קרבן, צריכין פתח לכל אחד ואחד. אמר רבי יוסי מתניתא מסייעה לרבי יוחנן. היה פותב טפוס לכל אחד ואחד ועדים למטה, את שהעדים ניקרין עמו בשר. שמואל אמר, פרט רבי מאיר כלל לרבי יהודה, פרט רבי יהודה כלל לרבי מאיר. רבי שמואל בשם רבי זירא מילהוין דרבנן אמרין, שאין פרטו של רבי מאיר כלל של רבי יהודה דמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי ושואל אני בשלום פלוגי, חזקה לכל חתם. שואל אני בשלום פלוגי, לא חתם אלא בשאלת שלום. אם אומר את פרט רבי מאיר כלל לרבי יהודה אמר שואל אני בשלום פלוגי חזקה לכל חתם! אמר רבי יוסי, מתניתא אמרה שאין פרטו של רבי יהודה, כלל של רבי מאיר. דתנינן, רבי מאיר אומר אפילו אמר חיטה ושעורה וכוספות חייב בכל אחת ואחת! ולית אינש אמר אפילו, אלא מכלל דמודה בקדמיתה. אמר רבי חיננא על דעתיה דרבי מאיר בין שאמר חיטין ושעורין וכוספין, בין שאמר חיטה ושעורה וכוספות, כלל ופרט הוא. על דעתיה דרבי יהודה, אם אמר חיטין ושעורין וכוספין כלל ופרט הוא אם אמר חיטין ושעורין כוספין כלל שאין עמו פרט.

הלכה ה' מתני' אנסתה ופיתיתה את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי משביעך אני, ואמר אמן חייב שמעון פוטר, שאינו משלם קנס על פי עצמו, אמרו לו אף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו,

[דף כ"ז ע"א]

משלם בושת ופגם על פי עצמו.

גמרא רבי זירא רבי יסא בשם רבי יוחנן, דברי רבי שמעון עיקר תביעה קנס לדברי חכמים לאו. אמר רבי אילא, דברי רבי שמעון בתובעו קנס בושת ופגם דברי חכמים בתובעו בושת ופגם, וקנס. רבנן אמרין דברי רבי שמעון בתבעו דבר אחד, דברי חכמים בתבעו שלשה דברים. רבי זירא בעא קומי רבי יסא בפירוש שמעון מרבי יוחנן או ממילתיה. אמר רבי יוסי, דסבר רבנן. אמר רבי מנא ואפילו דו סבר רבי אילא. דברי רבי שמעון בתבעו דבר אחד ברם הקא בתובעו שלשה דברים. אין לי אלא דברים שאינו משלם עליהן את חקרן, מניין תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה האונם והמפתה

והמוציא שם רע? תלמוד לומר מפל אשר ישבע עליו לשקר למוציא שם רע. לאו קנס הוא? אמר רבי ירמיה רבי שמעון היא דאמר במקנה הדבר תלוי.

הלכה ו' מתני' גנבת את שורי, והוא אומר לא גנבתני. משביעך אני, ואמר אמן חייב. גנבתני אבל לא טבחתני ולא מכרתני משביעך אני, ואמר אמן. פטור. המית שורך את שורי, והוא אומר לא המית, משביעך אני, ואמר אמן. חייב.

[דף כ"ז ע"ב]

המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית, משביעך אני ואמר אמן, פטור אמר לו חברי, חבלתה בי ועשית בי חבורה, והוא אומר לא חבלתני ולא עשיתי, משביעך אני ואמר אמן, חייב. אמר לו עבדו הפלת את שני וסימית את עיני, והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתני משביעך אני, ואמר אמן, פטור. זה הכלל, כל המשלם על פי עצמו חייב ושאינו משלם על פי עצמו פטור.

גמרא רבי יצחק שאל מהו שישלם דמי העבד מפיו? ומה צריכה ליה? כל שלשים קנס! או יותר בדמיו קנס. אין תימור כל שלשים קנס אין משלם. אין תימור יותר בדמיו קנס משלם. תמן תנינן, המית שורך עבדי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן פטור. אמר רבי חגי קומי רבי יוסי, תיפתר שהמית עבד מוכה שחין. אמר ליה ומור דבתריה המית שורך בני והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן חייב. ופתרה, במוכה שחין ויהא פטור! לית יכיל דתנינן, המית בן חורין נתן שוויי! אמר רבי עזרה קומי רבי מנא, תיפתר כמאן דמור ונתן פדיו נפשו של מויק. אמר ליה אין כמאן דמור ונתן פדיון נפשו של מויק כולו קנס? מהו שיאמר לו צא ידי שמו? נישמעין מן הדא מעשה ברבן גמליאל שהפיל שן טבי עבדו אתא גבי רבי יהושע, אמר ליה טבי עבדי, מצאתי עילה לשחררו. אמר לית ביידה, ואין קנסות אלא בעדים ובבית דין. הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמו. רבי גמליאל בי רבי אילעאי. בעא קומי רבי מנא, רבן גמליאל כמאן דאמר מותר לשחרר? אמר ליה גרמה אמרה שאסור לשחרר, דלא בן תיה לו לשחררו משעה ראשונה.

הדרן עלה פרק שבועת הפיקדון

פרק ו

הלכה א' מתני' שבועת הדיינין, הפענה שתי כסף, וההודיה בשוה פרוטה. ואם אין ההודיה מן הפענה פטור, כיצד? שתי כסף לי בידה, אין לה בידה אלא פרוטה פטור. שתי כסף ופרוטה לי בידה

אין לך בְּיָדִי אֵלָא פְּרוּטָה, חַיִּיב. מִנָּה לִי בְּיָדִי אֵין לְךָ בְּיָדִי פְטוֹר. מִנָּה לִי בְּיָדִי אֵין לְךָ בְּיָדִי אֵלָא חֲמִשִּׁים דִּינָר, חַיִּיב מִנָּה לְאָבָא בְּיָדִי, אֵין לְךָ בְּיָדִי אֵלָא חֲמִשִּׁים פְּטוֹר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֹשִׁיב אֲבִידָה.

גמרא הַטְעָנָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מַעַה כֶּסֶף. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים שְׁתֵּי מַעֲיִין.

[דף כ"ח ע"א]

מִחֻלְפָּה שֵׁיטְתִין דְּבֵית שְׁמַאי תַּפְזֹן, אָמַר כֶּסֶף דִּינָר, וְהָכָא אָמַר כֶּסֶף מַעַה. מִחֻלְפִין שֵׁיטְתִין דְּבֵית הֵלֵל תַּפְזֹן אָמַר כֶּסֶף פְּרוּטָה, וְהָכָא אָמַר כֶּסֶף תַּרְוִין מַעֲיִין. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מִתְחִילַת מְכִירַת הָעֶבְרִיָּה, מִה תְּחִילַת מְכִירָתָהּ בְּדִינָר אֶף קִידוּשֶׁיהָ בְּדִינָר וּבֵית הֵלֵל לְמִידִין מִסּוּף גִּירוּעִיָּה מִה סוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה, אֶף קִידוּשֶׁיהָ בְּפְרוּטָה. וּמַה טַּעְמָא דְּבֵית שְׁמַאי וַיִּצְאָה חָנָם אֵין כֶּסֶף. וְכִי אֵין אֲנִי יוֹדְעִין שְׂאִין כֶּסֶף! מַה תַּלְמוּד לומר כֶּסֶף? מִיכָן שְׁנִמְכָּרַת יוֹתֵר מִכֶּסֶף וְכַמָּה הִיא יוֹתֵר מִכֶּסֶף? דִּינָר. אוֹ כֶּסֶף, פְּרוּטָה. יוֹתֵר מִכֶּסֶף, שְׁתֵּי פְרוּטוֹת? סוּף מִטְבֵּעַ כֶּסֶף, מַעַה. וְתַהּא מַעַה?

רַבִּי אֲבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹדָה בַּר פְּזִי שְׂאֵם בִּיקְשָׁה לְמִיגְרַע, מוֹגְרַעַת מַעַה כָּכָל שָׁנָה וַיִּצְאָהּ, וְתַגְרַע בְּפְרוּטָה! אָמַר רַבִּי אֲבִין הֲנֵעַ עֲצָמָךְ שְׂאֵם בִּיקְשָׁה לִיגְרַע מִתְחִילַת הַשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית. מִה תְּחִילַת הַשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה וְסוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה! אֵלָא, וְסוּף גִּירוּעִיָּה, בְּפְרוּטָה. וּמַה טַּעְמָא דְּבֵית הֵלֵל מִמַּה שְׁסוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה, אֵתִי יוֹדֵעַ שְׁקִידוּשֶׁיהָ בְּפְרוּטָה. הֲנֵעַ עֲצָמָךְ, שְׂאֵם נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם שְׁוֹה פְּרוּטָה שְׁמַאי אֵינָה מוֹגְרַעְתָּ וַיִּצְאָה? בְּשֵׁם שְׁסוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה כִּד קִידוּשֶׁיהָ בְּפְרוּטָה. מִחֻלְפָּה שֵׁיטְתָּהוּן דְּבֵית הֵלֵל? (שְׁמוֹת כב) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְגו'! אִם לְלַמֵּד שְׂאִין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לְפָחוֹת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה, כִּבָּר פְּתִיב לְאַשְׁמָה בַּה פֶּרַט לְפָחוֹת מִפְּרוּטָה. מִיכָן שֵׁשׁ בָּאֵן יוֹתֵר מִכֶּסֶף, וְכַמָּה הוּא? שְׁתֵּי מַעֲיִין. אוֹ כֶּסֶף פְּרוּטָה, יֵתֵר מִכֶּסֶף כ' פְּרוּטוֹת? סוּף מִטְבֵּעַ כֶּסֶף מַעַה. וְתַהּא מַעַה? אוֹ בָּלִים מִה בָּלִים שְׁנַיִם, אֶף כֶּסֶף שְׁנַיִם. וּמַה מְקִיִּין דְּבֵית שְׁמַאי, אוֹ בָּלִים? בְּהָדָא דְּתַנִּי רַבִּי נָתָן. אוֹ בָּלִים, לְהַכִּיא כְּלֵי חָרָם. שְׁמוּאֵל אָמַר, טַעְנֵנוּ שְׁנֵי מוֹחֲמִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאַחַת מֵהֶן, חַיִּיב. אָמַר רַבִּי חֲנִנָּא, וְהָן שִׁיחָה וְפוֹת שְׁתֵּי פְרוּטוֹת שִׁיחָה הַטְעָנָה פְּרוּטָה וְהוֹדוּיָה פְּרוּטָה אֲתֵיָא כְּבֵית שְׁמַאי דְּלָא יִלְפִי כֶּסֶף מִבָּלִים. בָּרַם כְּבֵית הֵלֵל דִּילְפִי כֶּסֶף מִבָּלִים, מִה בָּלִים שְׁנַיִם אֶף כֶּסֶף שְׁנַיִם. וְדִכְוּוּתָהּ מִה כֶּסֶף שְׁתֵּי מַעֲיִין, אֶף בָּלִים שְׁתֵּי מַעֲיִין. רַבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, כָּל שְׁשָׁנִים מִחֻיבִין אוֹתוֹ מוֹזֵן, עַד אֲחָד זֻזְקָן לְשׁוּבָעָה. וְתֵרִי שְׁנַיִם

[דף כ"ח ע"ב]

מחייבין אותו קרקע? שנייא היא שאין נשבעין בקרקעות. והרי שנים מחייבין אותו קנס? שנייא היא שאין נשבעין בקנס. והרי שנים מחייבין אותו פרוטה, וכן היא דתנינן שבוועת תדיינין הפענה שתי כסף ותהודייה שוה פרוטה! מתני' בשנשבע מפיו. מה דמר רבי שמואל, בנשבע מפי אחרים. רב הסדא ותבורתיה פליגי שבוועת תדיינין כל שבוועת תדיינין, לא שנייה בין מפיו בין מפי אחרים, לעולם אינו חייב עד שתהא הפענה ותהודייה שוה פרוטה. רבי יוחנן אמר, הפעון לחבירו טענת נזב, אינו חייב עד שיודה מקצת, וכל חברוי פליגי עלוי. מה מקיימין כל חברוי (שמות כב) כי הוא זה? פטוענו כמון. אם טוענו כמון, בדיא ושלם שנים לרעהו? ועירובי פרשיות יש כאן. אמר רבי זירא, אינו חייב עד שיהא בכפירה שתי כסף חוץ מהודייה. אתיא בחברוי דרבי יוחנן. מנה לי בידך, אין לך בידך פטור. אפילו במה לי בידך אין לך בידך, פטור? אלא ביני מנה לי בידך אין לך בידך אלא פרוטה, חייב! רב ורבי יוחנן, תרוניהון אמרין, והוא שהלווהו בעדים אבל אם הלווהו שלא בעדים יכול מימר ליה הלוינתני ונתתני לך מחצה. אמר רבי יודן,

[דף כ"ט ע"א]

אין אומר במקום מאחר. מאחר דכיל למימר ליה לא הלוינתני ויכיל מימר ליה הלוינתני ונתתני לך חציים? מתני' פליגא ברבי יוחנן. מנה לי בידך. אמר לו חין. למחר אמר לו תניהו לי נתתיו לך, פטור אין לך בידך חייב מנה לי בידך אין לך בידך? אסי אמר, הפלוה לחבירו, לא יפרענו אלא בעדים. אמר רבי אבין, מילתיה דאסי הפלוה לחבירו בעדים לא יחזיר לו אלא בעדים. מתניתא פליגא עלוי מנה לי בידך, אמר לו חין. למחר אמר לו תניהו לי, נתתיו לך פטור. אין לך בידך חייב.

הלכה ב' מתני' מנה לי בידך אמר לו חן למחר אמר תניהו לי נתתיו לך פטור. אין לך בידך חייב. מנה לי בידך, אמר לו חין אל תתניהו אלא בפני עדים. למחר אמר לו תניהו לי, אמר לו נתתיו לך, חייב מפני שהוא צריך לו ליתנם בפני עדים.

גמרא אמר רבי בון דרדך בני אדם להלוות לחביריהן שלא בעדים ולתובעו בעדים. מנה לי בידך. אמר לו חין. אל תתניהו לי אלא בפני פלוני ופלוני. למחר אמר לו תניהו לי נתתיו לך, חייב שצריך להחזיר לו בעדים. הבע עצמך, דאמר ליה נתתיו לך בעדים? תני בר קפרא במעמד פלוני ופלוני. הבע עצמך דאמר ליה במעמד פלוני ופלוני? רבי בא רב המנינא רב אדא בר אבהו בשם רב, מעשה בא לפני רבי ואמר יבואו פלוני ופלוני. הרי שקא בשטר ובחזקה. רבי אומר, ידון בשטר. רשב"ג אומר, ידון

בחקקה. רבי זעירא בשם רב ירמיה מעשה בא לפני רבי יהודה, ברבן שמעון בן גמליאל. ר' זירא בעי קמי רבי ירמיה מה מחלפה שיטתיה דרבי? תמן אמר ידון בשטר, וכא אמר ידון בחקקה? נימר עד דלא יחזור ביה. ואפילו תימר

[דף כ"ט ע"ב]

מדחור ביה, לא ביקש רבי אלא לעמוד על אמיתן של דברים. המחזיק מחמת אונס ונמצאת פסולה אינה חקקה. רבי ירמיה אמר במחלוקת. רבי שמואל אמר רבי זירא רבי יעקב בר אבהו בשם רבי אבינא, דברי הכל היא. אמר רבי יוסי, תמן, בבא בשטר ובחקקה, הבא בבא בשטר. אמר רבי יודן, תמן בבא בשתי כיתי גדים. הבא, בכופר בראיותיו. רבי מרינוס הוה ערב לכלתיה, והוה דיינין קמי רבי חמא אבי בר קפרא ורבי הושעיה. מדהודה אמר לה ויהבית. שאלון לרבי חיה רובח, שאל רבי חיה לרבי. המתחייב בבית דין לא כל הימינו. מאי לא כל הימינו? רבי אבהו בשם רבי יוחנן אם מעצמו משלם נאמן לומר נתתי, ואם מפי אחרים לא כל הימינו. רבי בון בר כהנא אמר, אף בשביעות בן. מהו אף בשביעות בן? רבי אבהו בשם רב יוחנן אם מעצמו נשבע, נאמן לומר נשבעתי. אם מפי אחרים לא כל הימינו.

הלכה ג' מתני' ליטרא. זהב לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף, פטור. דינר זהב לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסין ופונדיון ופרוטא, חייב. שהכל מין מטבע אחד.

גמרא שמונה של זהב יש לי פנים ונמצאו שמונה דינרי זהב. או חמישים סלע ונמצאו מאתים דינר או מאתים דינר ונמצאו חמישים סלע הרי אילו חולין. שמונה דינרי זהב יש לי פנים ונמצאו חמישים סלע. או מאתים דינר ונמצאו חמישים סלע, הרי אלו שני.

[דף ל' ע"א]

ליטרא זהב לי בידך. אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור. דינר זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף אמר רבי יעקב בר אבינא, בקדמיתא הוינן אמרין דינר זהב פרוטרוט. דינרי זהב, אינן פרוטרוט. אילו מר דינרי זהב זהוב יאות. אשכח תני דינר זהוב זהב פטור.

הלכה ד' מתני' פור תבואה לי בידך אין לך בידי אלא לתך קטנית, פטור פור פירות לי בידך, אין לך בידי אלא קטנית, חייב שהקטנית בכלל הפירות. טענו הפנים והודה לו בשעורים, פטור, ורבן גמליאל מחייב. הטוען להכירו בכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר, הואיל והודה מין הטענת,

ישבע וחכמים אומרים אין הודיה מין הטענה. אמר רבן גמליאל, רוצה אני את דברי אדמון. טענו כלים וקרקעות, הודה בכלים וכפר בקרקעות, בקרקעות וכפר בכלים, פטור. הודה במקצת הקרקעות פטור. במקצת הכלים חייב שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן.

גמרא רבי אמי בשם רבי יוחנן, מתני' בטענו חטים והודה לו בשעורים אבל טענו שני מינין והודה לו באחד מהן, דברי הכל חייב. אמר רבי אבהו בחדא דרבי אמי מאי דא דתנינן רבן גמליאל מחייב! בא להודיעך כח רבן גמליאל עד היכן מחייב. רבי חיה בשם רבי יוחנן, לא סוף דבר בטענו חטים והודה לו בשעורים, אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן, דברי חכמים פטור. ריש לקיש אמר, לא יהא דבר בשטענו שני מינין והודה לו באחד מהן. אלא מתניתא, בשטענו חטים והודה לו בשעורים דברי הכל חייב. בחדא דריש לקיש חד בר נש אול בעי מידון קמי רב דהוה מטען לחבריה חטין שעורין וכוסמין אמר ליה רב, המתן עד דינגלגל גלך כל דבעי וכסופא תישתבע על כולך. אמר רבי אבהו, כך משיב ריש לקיש לרבי יוחנן. על דעתך דאת מר טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור, והתנינן, בקרקעות וכפר בכלים. כלים וכלים, חייב! כלים וקרקעות לא כל שפון!

[דף ל' ע"ב]

אמר ליה לזוקקו לשבועה דו מתניתא, שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן. ואפילו על דריש לקיש לית היא פליגא, דתנינן, הטוען לחבירו כדי שמן והודה לו בקנקנים. מה נן קיימין? אם בשטענו קנקנים ושמון, כל עמא מודיי שיש הודיה מהטענה! אם בשטענו קנקנים ולא הודה בשמן כל עמא מודו שאין הודיה מהטענה. רבי זירא ורבי אבהו בשם שמואל, בשטענו קנקנים ושמון. אהן מילין. ואהן ריקנין. קנקנים בלא שמון שמון ולא קנקנים? רבי לעזר בשם רבי אבין, מפיק לישנא מהצין דמשח. וישאלניהו? בהוא דאישתתק? ביני מתניתא כפר במקצת קרקעות חייב. במקצת כלים פטור.

[דף ל"א ע"א]

הלכה ה' מתני' אין נשבעין על טענת חרש שומה קטון. ואין משביעין את הקטן אבל נשבעין לקטון. ולחקקדש.

גמרא בתיב (שמות כב) כי יתן איש אל רעהו פרט לקטון. עד גדון, בשנתן לו קטון, ויתבעו קטון נתן לו קטון ויתבעו גדול? תלמוד לומר רעהו, עד שיהא נתינתו ויתביעתו שוין. אמר רבי בא בר ממל, לית

מסכת עזירות פרק שני

ובחומריהן, או כדברי בית שמאי כקוליהן
ובחומריהן.

בית הלל אומרים: אין אדם פוטר את
אשתו בגט ישן, שלא יהא גט גדול מבנה.
כתב לשם הפרכין, לשם ארכיות, או שהיו
שני מלכים עומדין, וכתב על שם אחד מהן
- כשר. כתב לשם אבי אביו - כשר. לשם
משפחה - פסול. ואם היה נקרא על שמו -
כשר.

בד אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו
בית הלל ובית שמאי על המגרש את אשתו
ולנה עמו בפונדקי, שאינה צריכה ממנו גט
שני, על מה נחלקו? על המדיר את אשתו
מתשמיש המטה. בית שמאי אומרים: שתי
שבתות כלית נקבה. ובית הלל אומרים:
שבת אחת כלית זכר, או כימי נדתה. יתר
על כן - יוציא ויתן כתבה.

כלכלה, בית שמאי פוטרין ובית הלל
מחביין. רבי יהודה אומר: הלל עצמו היה
אוסר. הלוקח כלכלה לשלח לחברו - לא
יאכל עד שיעשר. רבי יהודה אומר: הלל
עצמו היה אוסר.

בה אמר רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן
ברוקה: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל,
על שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו -
שיהא נזיר בטרהרה שבהן. על מה נחלקו?
על שהיו שני עדים מעידין אותו. שבית
שמאי אומרים: נחלקו על שהיו כאן
נזירות. בית הלל אומרים: יש בכלל חמש
שנים - שיהא נזיר שנים.

בג רבי יהודה אומר: חמשה דברים מקולי
בית שמאי ובחומרי בית הלל. דם הנבלות,
בית שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין.
אמר רבי יוסי ברבי יהודה: אף כשטמאו
בית הלל, לא טמאו אלא בדם שיש בו
רביעית, שאם יקרש ויהא בו כזית. ומודים
בביצת טרפה שהיא אסורה, מפני שגדוליה
אסור. על מה נחלקו? על ביצת נבלה,
שבית שמאי אומרים: אם שכיוצא בה

בא, ארבעה דברים רבי אליעזר מטהר
וחכמים מטמאין: מִסְרָק של צרצור, רבי
אליעזר אומר: אין מטמא באויר, וחכמים
אומרים: מטמא באויר. דף של נחתום
שקבעו במסמר, או שחברו במריש, או
בקורה. רבי אליעזר מטהר וחכמים
מטמאין. מנעל שעל האימים, רבי אליעזר
מטמא וחכמים מטהרין. חתכו חליות, ונתן
חול בין חוליא לחוליא. רבי אליעזר מטהר
וחכמים מטמאין, והיה נקרא תנורו של
עכנאי, שעליו רבו מחלקת בישאל.

בב עשרים וארבעה דברים מקולי בית
שמאי ובחומרי בית הלל. בית שמאי
אומרים: אין אדם מדיר את אשתו. בית
הלל אומרים: אין אדם מדיר את בנו בנזיר.
ביצה שנולדה ביום טוב, אחרים אומרים
משום רבי אליעזר: תאכל היא ואמה. הסף
שמן טהור ונטמא, ירד וטבל, בית שמאי
אומרים: אף על פי ששוחה ויורד - טהור.
בית הלל אומרים: כדי סיכת אבר קטן -
טמא. פחות מכן - טהור. אמר רבי אליעזר
ברבי צדוק: כשהייתי אצל רבי יוחנן בן
החירוני, ראיתי שאוכל פתו חרבה, שהיו
שני בצרת, באתי ואמרתי לאבא, אמר לי:
הולך לו זיתים, הולכתי לו זיתים, נטלן
והסתכל בהן, וראה שהן לחים. אמר לי:
איני אוכל זיתים. באתי ואמרתי לאבא,
אמר לי: לך אמור לו, מנקבת היתה חבית,
כדברי בית הלל, אלא שסתמוה שמרים,
להודיעך שהוא אוכל בטרהרה, שאף על פי
שמתלמידי בית שמאי היה - לא היה נוהג
אלא כדברי בית הלל.

בג לעולם הלכה כדברי בית הלל, והרוצה
לעשות להחמיר על עצמו, ולנהוג כחומרי
בית הלל ובחומרי בית שמאי, על זה נאמר
(קמלת ה'): "והכסיל בחשך הולך". התופס
קולי בית שמאי וקולי בית הלל - הרי זה
רשע! אלא או כדברי בית הלל, כקוליהן

יהא אסור, ואם שחטו - יהא מת, על מה נחלקו? על שנטמא ותלש ממנו, ואחר כך מת, שעקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים.

בי בזית בשור הפורש מאבר מן החי. רבי אליעזר מטמא. השיבו את רבי אליעזר שלש תשובות: לא, אם אמרת בבית שיש בה רבע רקב, תאמר באבר מן החי, שאין בו רבע רקב? דבר אחר: מי תלוי במי? אבר תלוי בבשר, או בשור תלוי באבר? הבשר תלוי באבר! אפשר שהבשר מטמא במגע ובמשא ובאהל, ואבר יהא טהור?

אמר רבי שמעון: תמה אני, אם טמא רבי אליעזר, לא טמא אלא בזמן שיש באבר בשר כראוי, כדי שיהא זה וזה מטמאין במגע ובמשא ובאהל, עצם הפורש כשעורה רבי נחוניא מטמא? והשיבו רבי נחוניא שלש תשובות: לא, אם אמרת במת שיש בו רבע רקב, תאמר באבר מן החי שאין בו רבע רקב?

דבר אחר: מי תלוי במי? אבר תלוי בעצם או עצם תלוי באבר? הוי אומר עצם תלוי באבר. אפשר שהעצם מטמא במגע ובמשא ואבר יהא טהור? אמר רבי שמעון: תמה אני, אם טמא רבי נחוניא, לא טמא אלא בזמן שיש באבר עצם כשעורה כדי שיהא זה וזה מטמאין במגע ובמשא. השיב רבי יהושע על דברי שניהן: ומה אם החי שיש בו רמ"ח, עצם ובשר הפורשים ממנו טהורים, אבר מן החי שאין בו, אינו דין שיהא עצם ובשר הפורשין ממנו טהור?! השיב רבי על דברי רבי יהושע: לא, אם אמרת בפורש מן החי, שכן פורש מדבר טהור, תאמר באבר מן החי שכן פורש מדבר טמא?

מסכת עידות פרק שלישי

גא העיד רבי צדוק על ציר חגבין טמאין שהוא טהור, ומתיר לאוכלי תרומה. העיד רבי יהושע ורבי פפוס על דף של

נמכרת בשוק - מתרת. ואם לאו - אסורה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: דבר אחר מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. בית שמאי אומרים: מתנות מכשירות ומפגלות בחטאת, ומתנה אחת בכל הזבחים. בית הלל אומרים: אחד חטאת ואחד כל הזבחים, מתנה אחת מכשורת ומפגלת.

בו, רבי שמעון אומר: שלשה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. קהלת אינה מטמאה את הידים; דברי בית שמאי. בית הלל אומרים: מטמאה את הידים. מי חטאת שעשו מצותן, בית שמאי מטהרין, בית הלל מטמאין.

המקשה, כמה תשפה ותהא זבה. רבי אליעזר אומר: מצת לעת, והלכה כדבריו. רבי שמעון בן יהודה אמר משום רבי שמעון: בית שמאי אומרים: עד שלשה ימים. בית הלל אומרים: מצת לעת.

בח, רבי אליעזר אומר: שני דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. דם היוולדת שלא טבלה, מטמא לח ואינו מטמא יבש; דברי בית שמאי. בית הלל אומרים: מטמא לח ויבש. ארבעה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות, ומתו הנשואין את האחיות - הרי אלו חולצין ולא מיבמין. ואם קדמו וכןסו - יוציאו. רבי אליעזר אמר משום בית שמאי: יקימו. ובית הלל אומרים: יוציאו. אבא שאול אומר: קל היה להם לבית הלל בדבר הזה.

בט, התולש מבכור תם, והניחו בחלון, אף על פי שנולד בו מום לאחר מכאן, ושחטו - הרי זה יקבר. בכור בעל מום שתלש ממנו ואחר כך מת, עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין. אמר רבי יהודה: מודה עקביא בזה שאסור, על מה נחלקו? על שנטמא ותלש ממנו, ואחר כך שחטו, שעקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים. אמר רבי יוסי מודה רבי חלפתא בזה שמתר, אבל ביחוד אמרו חכמים: יניחה בחלון שמה יש תקוה, שאם מת -

עצמות בירושלים בדיירת עצים, ובקשו חכמים לטמא את ירושלים כלה. אמר להם רבי יהושע: בוששה וכלמה הוא לנו, שנטמא את בתינו. איה מתי מבול? איה הרוגי נבוכדנצר? איה ההרוגים שנהרגו מן המלחמה ועד עכשו? אלא אמרו ודאי – טמא, ספק – טהור. אמר רבי יהושע: שמעתי ששוחטין אף על פי שאין נסכין, ואוכלין קדשי קדשים אף על פי שאין קלעין, קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה, שקדשה הראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא.

ג, משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן ורחקה בן ציון בזרוע. ועוד אחת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע, ולא רצו חכמים לגלותם, אבל מוסרין אותם לבניהן ולתלמידיהן, פעם אחת בשבוע. כגון אלו, אליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרב. רבי אומר: לקרב אבל לא לרחק. רבי יהודה אומר: חלופ הדברים. רבי חנניה בן עדו אומר: הרי הוא אומר (ויקרא כז): "ויצא בן אשה ישראלית וגו'". והלא דברים קל וחמר, מה משה רבנו לא רצה לגלות את הממזרין עד שנתגלו מעצמן. אליהו תלמידו של משה על אחת כמה וכמה שלא יגלה, עד שיתגלו מעצמן! מי שיש לו תלמידים קורין אותו רבי, נשתכחו תלמידיו, קורין אותו רבן, נשתכחו אלו ואלו, קורין אותו בשמו.

מסכת עבודה זרה פרק ראשון

א, נחום המדי אומר: יום אחד בגליות לפני אידיהן אסור. במה דברים אמורים? באידיהן הקבועים, אבל באידיהן שאינן קבועין – אינו אסור אלא אותו היום בלבד. אף על פי שאמרו שלשה ימים, אסור לשאת ולתת עמם. במה דברים אמורים? בדבר המתקנים, אבל דבר שאינו מתקנים – מותר. אף דבר המתקנים, לקח או שמכר – הרי זה מותר. רבי יהושע בן קרחה אומר: כל מלוה בשטר – אין נפרעין ממנו, ושאין

נחתומים, שחברו במריש או בקורה, ושקבע במסמר – שהוא טמא, שרבי אליעזר מטהר, ואם לא קבעו כל צרכו – הכל מודים שהוא טמא.

הן העידו, שמעברין את השנה כל אדר. שבראשונה היו אומרים עד הפורים, עד שבא רבי יהושע ורבי פפיס והעידו, שכל אדר כשר לעבור.

העיד מנחם בן פובגי שהוא צבע. על מוסף יורה של שולקי יתים שהוא טמא, ועל שצובעים שהיה טהור, שבראשונה היו אומרים חלופ היו הדברים. וכשהושיבו בישיבה היו הכל תמהין עליו, אמר להם:

קד וכו', אני ראש אבל הבאים אחרי.

ג, העיד רבי יהושע בן בתירה, על דם הנבלות שהוא טהור. אמר רבי שמעון בן

בתירה נותרין היו ערודיות² לאריות בסתרטיא של מלך, והיו עולי רגלים משקעין את ארכובותיהן, ולא חשו להם משום טמאה.

ג, העיד רבי יהודה הכהן על בת ישראל שנשאת לכהן, כיון שנשאת לחפהף אף על פי שלא נבעלה, שרבי אליעזר אומר: תבעל. וכן היה רבי אליעזר אומר: תבעל. לא ישא כהן אשה עד שתגדיל. בית דין שאחריהם אומרים: נאמנת עסה לטמא ולטהר, לאסור ולהתיר, לרחק ולקרב, אבל באלמנת עסה לא נגעו. אמר רבי שמעון בן עזאי: אמר להן רבי, מעשה שנמצאו

¹ פרוש: כשהושיבו בישיבה לקבל עדותו, היו הכל תמהים עליו שאמר דבר חדש, שעד עתה היו שונים בהפך. אמר להם: קד וכו'! כלומר, זה טמא וזה טהור, כי אני ראש לכל הצבועים הבאים אחרי, באפן שאני בקי היטב בענין זה (על פי פרוש 'מנחת יצחק').

² ערוד בלשון רבים.

בשטר - נפרעין ממנו, מפני שהוא כמציל מידם.

אב, לא ישא אדם ויתן עם העובד כוכבים ביום אידו, ולא יקל עמו את ראשו, ולא ישאל בשלומו במקום שמתחשב. מצאו לפי דרכו - שואל בשלמו בכבד ראש. שואלין בשלום העובדי כוכבים באידיהן, מפני דרכי שלום. אמנין ישראל שהיו עושין אצל העובד כוכבים בביתו של ישראל - מתר. בביתו של עובד כוכבים - אסור. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם היה שכיר היום, בין בביתו של ישראל בין בביתו של עובד כוכבים - אסור. אם היה שכיר קבולת, בביתו של ישראל - מתר. בביתו של עובד כוכבים - אסור. במחבר לקרקע, בין כך ובין כך - אסור. בעיר אחרת, בין כך ובין כך - מתר. ואף על פי שגמר את כליו לפני אידו, לא יוליכנו לו ביום אידו, מפני ששומח ביתו. עיר אחת עושה ועיר אחת אינה עושה, אמה אחת עושה ואמה אחת אינה עושה, משפחה אחת עושה ומשפחה אחת אינה עושה. העושים - אסורין. ושאין עושים - מתרין. קלנדא, אף על פי שהכל עושים - אין אסור אלא לפולחין בלבד. סטרוניא - יום שאחז בו את המלכות. קראטוסס - יום גנוסיא של מלכי עובדי כוכבים. יום של כל מלך ומלך - הרי הוא כרבים. יחיד, אפלו יום המשתה שלו, ויום שנעשה בו שלטון. רבי מאיר אומר: אף יום שעמד בו מחליו אסור.

אג, יריד שבתוך הכרך, אין הולכין, לא לאותו הכרך ולא לעירות הסמוכות לו - מפני שהוא כנראה הולך לו ליריד; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין אסור אלא הכרך בלבד. יריד שבתוך הכרך - אסור. חוץ לכרך - מתר. ושחויז לכרך, חוץ לכרך - אסור. תוך הכרך - מתר. וחניות המוקלות לו, מכל מקום - הרי אלו אסורות. עובר אדם בשירה ממקום למקום, ונכנס לכרך, שהיריד בתוכו, ואינו

חושש, מפני שהוא נראה כהולך ליריד. יריד שנתנה מלכות, ושנתנה מדינה, ושנתנו גדולי מדינה - מתר. אין אסור, אלא יריד של עבודת כוכבים בלבד. הולכין ליריד של עובדי כוכבים, ומתורפאין בהן רפוי ממון, אבל לא רפוי נפשות. <ואין> לוקחין מהן בתים שדות וכרמים, בהמה עבדים ושפחות, מפני שהוא כמציל מידם. וכותב ומעלה בערכים. כהן מטמא להעיד עליהן בחוצה לארץ. כשם שמתמא בחוצה לארץ, כך מטמא בבית הקברות, מטמא לתלמוד תורה, מטמא לשא אשה. רבי יהודה אומר: אם יש לו ממי שילמד - הרי זה לא יטמא. ואם לאו - הרי זה יטמא. רבי יוסי אומר: אף על פי שיש לו ממי ילמד - יטמא, שלא מכל אדם זוכה אדם ללמד, אלא ממי שזכה לו. אמרו על יוסף הכהן, שהיה מטמא ויוצא אצל רבי יוסי לצייד. לא יצא כהן לחוצה לארץ, ואפילו לשא אשה, אלא אם כן הבטיחהו. תגדין שהקדימו זמנו של יריד, או שאחרו זמנו של יריד - מתר. אין אסור אלא זמנו של יריד בלבד. ארבע אבקות הן: אבק רבית, אבק שביעית, אבק עבודת כוכבים, אבק לשון הרע.

אבק של רבית - לא ישא אדם ויתן בהלואתו של חברו, מפני אבק רבית.

אבק שביעית - לא ישא אדם ויתן עם העובד כוכבים בפרות מפני אבק שביעית.

אבק עבודת כוכבים - לא ישא אדם ויתן עם העובד כוכבים ביום אידו, מפני אבק עבודת כוכבים.

אבק לשון הרע - לא ישא אדם ויתן בטובתו של חברו, מפני אבק לשון הרע.

ישראל הולכין ליריד - מתר לשאת ולתת עמהן. ובחזירה - אסור, מפני שנהגו בעבודת כוכבים. והעובד כוכבים, בין בהליכה בין בחזרה - מתר. עובדי כוכבים

מוכר לו תרנגול לכן בין התרנגולין. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שאמר לו: מכר לי תרנגול סתם, אבל אם פרש לו מפני שהוא חולה, או למשה בנז - הרי זה מתיר.

מסכת עבודה זרה פרק שני

בא לוקחין מהן בהמה לנסיון, ומחזירין להן כל אותו היום. וכשם שלוקחים מהן בהמה לנסיון, ומחזירין להן כל אותו היום - כך לוקחין מהן עבדים ושפחות לנסיון, ומחזירין להן כל אותו היום. כל זמן שאמה רשאי להחזיר לישראל - אמה רשאי להחזיר לעובדי כוכבים. אי אמה רשאי להחזיר לישראל - אי אמה רשאי להחזיר לעובדי כוכבים. מוכר ישראל בהמתו לעובד כוכבים על מנת לשחוט. ישראל עומד על גביו והעובד כוכבים שוחט. לוקחין מהן בהמה לקרבן, ואינו חושש משום רובע, משום נרבע, משום מקצה, משום נעבד, וכשם שאין מוכרין להן בהמה גסה - כך אין מוכרין להן חיה גסה. ואף במקום שמוכרים להן בהמה דקה - אין מוכרין להן חיה דקה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: מוכרין להן כלבים, שגורים, חלדות, סנאים, חתולות וקפות. דברים המנקין את הבית. וכשם שאין מוכרין להם - כך אין מחליפין להם, לא רעים ביפין ולא יפין ברעים. לא שבורין בשלמים ולא שלמים בשבורין. רבי יהודה מתיר בשבורה, מפני שאינה יכולה להתרפאות. אמרו לו: והרי הוא מרביצה והיא יולדת. רבי יוסי בן בתירה מתיר בסוס, שאינו עושה מלאכה בשבת, שחביבין עליה חטאת; וחכמים אוסרין, משום שני דברים משם כלי זין ומשם בהמה גסה. אין מוכרין להם לא כלי זין, ולא זין, ואין משחזין להם את הזין, ואין מוכרין להם, לא סדין, ולא כבלין, ולא קולרין, ולא שלשלאות של ברזל.

ההולכין לתרפות - אסור לתת ולשאת עמהן. ובחזירה - מתיר, מפני שהוא כעבודת כוכבים שהניחה עובדיה. וישראל, בין בהליכה בין בחזרה - אסור. לא יטיל ישראל עם שירה בתרפות, אפלו לצאת, אפלו מקדים, אפלו מחשיך, אפלו מתירא מפני עובדי כוכבים, מפני לסטים, מפני רוח רעה, שנאמר (דברים ו): "לא תלכו אחרי אלהים אחרים". רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אם ראית צדיק שיצא לדרך ואתה מבקש לצאת לאותו הדרך, הקדים על ירך שלשה ימים או אחר על ירך שלשה ימים, כדי שתצא עמו, מפני שמלאכי השרת מלוין אותו, שנאמר (תהלים צא): "כי מלאכיו יצוה לך" וגו'. ואם ראית רשע שיצא לדרך, ואתה מבקש לצאת לאותו הדרך, הקדים על ירך שלשה ימים, או אחר על ירך שלשה ימים, כדי שלא תצא עמו בדרך, מפני שמלאכי שטן מלוין אותו, שנאמר (תהלים קט): "הפקד עליו רשע ושטן יעמד על ימיו".

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם יאמרו לך ילדים - בנה בית המקדש, אל תשמע להן! ואם יאמרו לך זקנים סתור בית המקדש, שמע להן! מפני שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין. וראיה לדרך - רחבעם בן שלמה. שאלו את רבי יהושע: מהו שילמד אדם את בנו ספר יוני? אמר להן: ילמד בשעה שאינה לא יום ולא לילה, שנאמר (יהושע א): "והגית בו יומם ולילה".

אד, מכלם היה מוכר להם חבילה, וכמה היא חבילה? רבי יהודה בן בתירה אומר: בלבונה, אין פחות משלשה מנין. מוכר לתגר או מוכר לבעל הבית, אם היה תגר חשוד - אסור למכור לו.

מוכר לו חזירין, ואינו חושש שמא מוכר לעבודת כוכבים. מוכר לו זין ואינו חושש שמא מנסכו לעבודת כוכבים. ואם פרש לו אפלו מים ומלח - אסור למכור לו.

בב אחד העובד כוכבים ואחד הכותי - מוסרין להם שדות גזוזות, תבואה קצורה ואילנות קצוצין. רבי יהודה אומר: שחת, לגז על מנת שתגזו. תבואה לקצר - על מנת שתקצר. אילנות לקצין - על מנת לקצצם. העולה לסרטיאות של עובדי כוכבים - אסור משום עבודת כוכבים; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בזמן שמזבלין - אסור משום עבודת כוכבים. ואם אינם מזבלין - אסור משום מושב לצים.

ההולך לצטריונין,³ ורואה את הנחשים ואת החברים, מוליו, סגילאדין,

סגילאדה⁴ - אסור משום מושב לצים, שנאמר (תהלים א): "ובמושב לצים לא ישב" - אלה מדות שמביאין את האדם לידי בטול תלמוד תורה. העולה לתרטיאות של עובדי כוכבים, אם צווח מפני צרף - מתור. ואם מתחשב - הרי זה אסור. היושב

באסטריין⁵ - הרי זה שופך דמים. רבי נתן מתיר משום שני דברים, מפני שצווח ומציל את הנפשות, ומעיד על האשה שתנשא. הולכין לצטריונין - מפני שצווח ומציל את הנפשות. ולכרמים⁶ - מפני ישוב מדינה. ואם מתחשב - הרי זה אסור.

בג אין משכירין להם בתים שדות וכרמים, ואין נותנין להן אריסות וקבולת בהמה. [אחד העובד כוכבים ואחד הכותי]. במה דברים אמורים? בארץ ישראל, ובסוריא משכירין בתים אבל לא שדות, כאן וכאן, לא ישכיר אדם שדהו לעובד כוכבים;

דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אף בארץ ישראל משכירין בתים, ובסוריא מוכרין בתים ומשכירין שדות. ובחוצה לארץ מוכרין אלו ואלו. כאן וכאן לא ישכיר ישראל את ביתו לעובד כוכבים, שבידוע שמכניס לתוכו עבודת כוכבים, אבל

משכירין להם אוריות,⁷ אוצרות ופונדקיות, אף על פי שבידוע שמכניס לתוכו עבודת כוכבים. משכיר ישראל ביתו לכותי ואינו חושש שמכניס לתוכו עבודת כוכבים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בכל מקום, לא ישכיר ישראל מרחץ לעובד כוכבים מפני שנקראת על שם ישראל, ורוחצין בו בשבת. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בכל מקום, לא ישכיר ישראל שדהו לעובד כוכבים, מפני שנקראת על שם ישראל, ועושין בה ביום טוב.

מסכת עבודה זרה פרק שלישי

גא מעמידין בהמה בפונדקיות של כותים, אפלו זכרים אצל נקבות, ונקבות אצל זכרים. ואין צריך לומר: זכרים אצל זכרים, ונקבות אצל נקבות. ומוסרים בהמה לרועה שלהן, ומוסרין לו תינוק ללמדו ספר וללמדו אמנות, ולהתייחד עמו. בת ישראל מילדת ומניקה בנה של כותית. וכותית מילדת ומניקה בנה של בת ישראל. אין מעמידין בהמה בפונדקאות עובדי כוכבים, אפלו זכרים אצל זכרים, ונקבות אצל נקבות, שהזכר מביא זכר, והנקבה מביאה נקבה. ואין צריך לומר: זכרים אצל נקבות, ונקבות אצל זכרים. ואין מוסרין בהמה לרועה שלהן, ולא תינוק ללמדו ספר, וללמדו אמנות, ולהתייחד עמו.

בת ישראל לא תניק בנה של עובדת כוכבים, מפני שמגדלתו לעבודת כוכבים. אבל עובדת כוכבים מניקה את בנה של ישראל ברשותה. בת ישראל לא תילד את

³ איצטדיון שבו היו נלחמים שוורים זה בזה.

⁴ כל אלו מיני לצנים.

⁵ מקום שדנים שם דיני נפשות.

⁶ מצורים סביב חומת העיר ועושים שם כל מיני צחוק.

⁷ רפת של סוסים.

אחת של יד או של ראש, בצבת הראשון, וכן בשני, וכן בשלישי, וכן ברביעי.

גג, לוקחין מעם הארץ עבדים ושפחות, בין גדולים בין קטנים. ומוכרין לעם הארץ עבדים ושפחות, בין קטנים בין גדולים. ולוקחין מהן בנות קטנות אבל לא גדולות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: גדולות, ומקבלות עליהן. אין נותנין להן בנות, לא קטנות ולא גדולות; דברי רבי. וחכמים אומרים: נותן לו גדולה, ופוסק עמו על מנת שלא תעשה טהרות על גביו. ומעשה ברבן גמליאל הזקן שהשיא את בתו בתו לשמעון בן נתנאל הכהן, ופסק עמו על מנת שלא תעשה עמו טהרות על גביו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו צריך, שאין כופין את החבר שיעשה טהרות על גבי עם הארץ, ואיזה הוא עם הארץ? כל שאינו אוכל חוליו בטהרה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל שאינו מעשה.

גד, הלוקח עבדים ערלים מן העובד כוכבים, ומלן ולא הטבילן, וכן בני השפחות שלא טבלו, בין מלן בין ערלין - הרי אלו עובדי כוכבים. מדרסן - טמא. ויניסם, בגדולים - אסור. בקטנים - מתר. ואיזהו גדול? כל שהוא זוכר ומזכיר עבודת כוכבים ומשמשיה. ואיזהו קטן? כל שאינו מזכיר עבודת כוכבים ומשמשיה. רבי יוסי אומר: חזקת עבד ישראל, אפלו ערלים - הרי אלו כנענים, עד שיודע בהן שהן בני שפחות שלא טבלו. חזקת עבדי כותים מלן - הרי אלו כותים. ערלים - הרי אלו עובדי כוכבים, עד שיודע שהן בני שפחות כנעניות. חזקת עבדי עובד כוכבים, אפלו מלן - הרי אלו עובדי כוכבים.

גה, לעולם מלן את העובד כוכבים לשם גר, ועובד כוכבים לא ימול את ישראל, מפני שחשודים על הנפשות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גביו,

העובדת כוכבים, מפני שמילדת לעבודת כוכבים. ועובדת כוכבים לא תילד את בתי ישראל מפני שחשודין על הנפשות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עובדת כוכבים מילדת את בתי ישראל, בזמן שאחרים עומדים על גבה, בינה לבינה - אסור, מפני שחשודין על הנפשות. מתרפאין מהן רפוי ממון, אבל לא רפוי נפשות. לא תחתך עובדת כוכבים את העבר במעיה של אשה בתי ישראל. ולא תשקנה כוס עקרין - שחשודין על הנפשות.

לא יתיחד ישראל עם העובד כוכבים, לא במרחץ ולא בבית המים. נדבק ישראל עם העובד כוכבים בדרך - נותנו לימין ואין נותנו לשמאלו. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומר: בסוף מימינו, ובמקל משמאלו. שניהן עולין למעלה ויורדין בירידה. ישראל עולה למעלה ועובד כוכבים למטה. לא ישח, שמא ירוץ את גלגלתו וירחיב לו דרך. שאלו: "להיכן אתה הולך?" מפליגו, בדרך שאמר יעקב לעשו (בראשית לג): "עד אשר אבא אל אדני שעיריה" - והלך לו לסקות!

ישראל המסתפר מן העובד כוכבים - רואה במראה. מן הכותי - אין רואה במראה. התירו לבית רבן גמליאל להיות רואין במראה, מפני שהן זקוקין למלכות. ישראל המספר את העובד כוכבים, כיון שהגיע לבלוריתו - שומט את ידו.

גב, לוקחין מן העובדי כוכבים ספרים ותפלין ומזוזות, ובלבד שהיו כתובין עליהן פתקנן. מעשה בעובד כוכבים אחד, שהיה כותב ספרים בצידן, ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: מתר לקח ממנו. מוכרין לעם הארץ ספרים ותפלין ומזוזות, ואין לוקחין תפלין אלא מן הממחה. ואם לקח ממי שאינו ממחה, ומצא בידו שתי כריכות של תפלין - בודק ממנו תפלה

דב המוכר עבדו בחוצה לארץ - יצא בן חורין וצריך גט שחרור מרבו שני. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פעמים יוצא, פעמים אינו יוצא. כיצד? אמר לו: אני פלוני בן פלוני מוכר אני עבדי פלוני לפלוני אנטיוכי - יצא בן חורין. לפלוני אנטיוכי השרוי בלוד - לא יצא בן חורין. ירשו עבדים בחוצה לארץ, עד שלא באו לארץ - מתר למכרן לחוצה לארץ. משבאו לארץ - אסור למכרן לחוצה לארץ.

עבד שפירח בחוצה לארץ - אין רבו רשאי למוכרו. יצא עבד עם רבו לסוריא לפיכך אם מכרו שם - הרי זה מכור. עבד שיצא עם רבו על מנת לחזור - כופין אותו לחזור. על מנת שלא לחזור - כופין אותו שלא לחזור. בא מחוצה לארץ על מנת לחזור - אין כופין אותו לחזור. שלא לחזור - כופין אותו שלא לחזור:

דג המוכר עבדו ליריד של עובדי כוכבים - דמיו אסורין, ויוליד לים המלח, וכופין את רבו שיפדנו אפילו מאה בדמיו ויוציאנו לחרות. נמצאת אומר: הנושא ונותן ביריד של עובדי כוכבים, בהמה - תעקר, כסות וכלים - ירקבו, ומעות וכלי מתכות - יוליד הנאה לים המלח. פרות, את שדרכו לישפך - ישפך, לשרף - ישרף, ליקבר - יקבר. רבי יוסי אומר: עבודת כוכבים - שוחק וזורה לרוח או מטיל לים. אמרו לו: אף היא נעשית זבל, שנאמר (דברים יג): "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" וגו'. אמר להן רבי יוסי: הרי הוא אומר (דברים ט): "ואת חטאתכם אשר עשיתם וגו'. אמרו לו: משם ראיה? (שמות לד): "ויזר על פני המים וישק את בני ישראל" מלמד: שפדקן כדרך שבדקין את הסוטות. אמר להן רבי יוסי: הרי הוא אומר (שמואל ב ה): "ויעזבו את עצביהם". אמר להן רבי יוסי: הרי הוא אומר (מלכים א טו): "וגם מעכה אם אסא המלך ויסרה מגבירה אשר עשתה מפלצת וגו'. אמרו לו: משם ראיה? (שם) ויכרת אסא את מפלצתה וגו'. אמר להן

בינו לבינו - אסור; מפני שחשודין על הנפשות. ישראל מל את הכותי, וכותי לא ימול את ישראל, מפני שהן מלין לשם הר גריזים; דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי: היכן מצינו מילה בתורה שאינה לשם ברית? אלא ימול לשם הר גריזים עד שתצא נפשו. ומוכרין להם, ונותנין להם מתנת חנם. במה דברים אמורים? בזמן שאינו מכירו, או שהיה עובר ממקום למקום, אבל אם היה שכנו או אוהבו - הרי זה מתר, שאינו אלא כמוכרו לו. כתוב אומר: "לא תכרת להם ברית ולא תחנם", אם ללמד על הברית - הרי ברית אמור, אלא למה נאמר "לא תחנם"? מלמד שאין נותנין להם מתנת חנם.

מסכת עבודה זרה פרק רביעי

דא המוכר עבדו לעובד כוכבים - הרי זה יצא בן חורין, וצריך גט שחרור מרבו הראשון. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במה דברים אמורים? בזמן שלא כתב לו אונו, אבל כתב לו אונו - זה הוא גט שחרורו. בין שמכרו לו, בין שנתנו לו במתנה - יצא בן חורין, שמה יצא לרשות שאינה רשות להן עליו. אם עשה עליו העובד כוכבים נימוסות - יצא בן חורין. ואם לאו - לא יצא בן חורין. נטלו בחובו, או שנפל לו בסיקריקון - יצא בן חורין. ירש עבדים מן העובד כוכבים, עד שלא באו לרשותו - מתר למוכרן לעובד כוכבים. משבאו לרשותו - אסור למוכרן. וכן אתה אומר ביין נסך: עד שלא בא לרשותו - דמיו מתירין, משבא לרשותו - דמיו אסורין. ישראל ועובד כוכבים שלקחו מקח בשתפות, וחזר ולקחו מקח אחר בשתפות, לא יאמר לו: טול אתה דברים שבמקום פלוני במקח ראשון, ואני דברים שבמקום פלוני במקח שני. אבל אומר לו: טול אתה דברים שבמקום פלוני, ואני דברים שבמקום פלוני במקח ראשון. טול אתה דברים, ואני דברים שבמקום פלוני במקח שני:

רבי יוסי: הרי הוא אומר (מלכים ב' יח): וכתת נחש הנחשת וגו'. אמרו לו: וכי עבודת כוכבים היה? והלא משה עשאו! מלמד שטעו ישראל אחריה עד שבא חזקיה ובגו.

מסכת עבודה זרה פרק חמישי

הא אין אוצרין בארץ ישראל דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: שמנים, יינות, וסלתות, ופרות. אבל דברים שאין בהן חיי נפש, כגון: כמון ותבלין - הרי זה מתר. ואוצרין שלש שנים, ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק, אבל ככונס בתוך ביתו, אפלו עשר שנים - מתר לאלתר. ובשנת בצרת, אפלו חרובין - לא יאציר מפני שמטיל מארה בשערים. אין משתכרין בתבואה, אבל משתכר ביין ובשמץ וקטניות. אמרו על רבי אלעזר בן עזריה: שהיה משתכר ביין ובשמץ כל ימיו. אין מוציאין מסוריא דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: יינות, שמנים, וסלתות. רבי אומר: אומר אני: שמוציאין יין לסוריא, מפני שממעט את התפלה. וכשם שאין מוציאין לסוריא, כך אין מוציאין להפרכיא. רבי יהודה מתיר מהפרכיא להפרכיא:

הב, ישרה אדם בארץ ישראל אפלו בעיר שרבה עובדי כוכבים, ולא בחוצה לארץ אפלו בעיר שכלה ישראל. מלמד: ששיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל מצות שבתורה. והקבור בארץ ישראל - כאלו הוא קבור תחת המזבח. לא יצא אדם לחוצה לארץ, אלא אם כן היו חטין סאתים בסלע. אמר רבי שמעון: במה דברים אמורים? בזמן שאינו מוצא לקח. אבל בזמן שמוצא לקח, אפלו סאה בסלע - לא יצא. וכן היה רבי שמעון אומר: אלימלך - מגדולי הדור ומפרנסי צבור היה. ועל שיצא לחוצה לארץ - מת הוא ובניו ברעב, והיו כל ישראל קימין על אדמתו, שנאמר (רות א'): ותהם כל העיר עליה, מלמד: שכל העיר קימת, ומת הוא ובניו ברעב. הרי הוא

אומר (בראשית כח): ושכתי בשלום אל בית אבי, שאין תלמוד לומר ויהיה ה' לי לאלהים. ואומר (ויקרא כח): לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים, כל זמן שאתם בארץ כנען - הריני לכם אלוה, אין אתם בארץ כנען - איני לכם לאלוה. וכן הוא אומר (יהושע ד'): כארבעים אלף חלוצי הצבא. ואומר (יהושע ב'): כי נתן בידי את יושבי הארץ וגו'. וכי עלתה על דעתך שישאל מכבשים את הארץ לפני המקום? אלא כל זמן שהם עליה - כלה נכבשה. אינן עליה - כלה אינה נכבשת. וכן דוד אמר (שמואל א' כ'): כי גרשני היום מהסתפח בנחלת ה' וגו', וכי תעלה על דעתך שדוד המלך עובד עבודת כוכבים? אלא שהיה דוד דורש ואומר: כל המניח את ארץ ישראל בשעת שלום ויוצא - כאלו עובד עבודת כוכבים, דכתיב (ירמיה לב'): ונטעתים בארץ הזאת באמת, אינן עליה - אין נטועין לפני באמת, לא בכל לבי ולא בכל נפשי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: ישראל שבחוזה לארץ - עובדי עבודת כוכבים בטירה הן. כיצד? עובד כוכבים שעשה משתה לבנו, והלך וזמן את כל היהודים שבעירו, אף על פי שהן אוכלין משלהן ושותין משלהן, ושמש שלהן עומד על גבי עובדי עבודת כוכבים הן, שנאמר (שמות לד) וקרא לה ואכלת מזבחו:

הג, אלו הן עורות לבובין, כל הקרוע כנגד לבו, ועשה כמין ארבה. אבל אם היה משוך - הרי זה מתר. הכבשין ושלקות של עובדי כוכבים שדרכן לתת בהן יין וחמץ, וחרס הדריני - אסור בהנאה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין אסורין אסור הנאה. זיתים השלחים הנמכרים על פתחי מרחצאות - אסורים באכילה ומתירין בהנאה. רבי יוסי אוסרין אף בהנאה, מפני שמזלפים עליהן חמץ כדי שיהיו חולצין את גרעיניהם:

הד, הדורוין והקרבנות של עובדי כוכבים יינן ישראל בהן - אסור בשתייה ומתיר

בהנאה. העיד שמעון בן גודיא לפני בנו של רבן גמליאל משם רבן גמליאל הזקן: שמתר בשתיה, ולא הודה לו. נודות העובדי כוכבים, רבן שמעון בן גמליאל אומר משם רבי יהושע בן קפסאי: אין עושין שטיחים לבהמה. נודות העובדי כוכבים, גורוין - מתרין, חדשים, ופותין אסורין. עובדי כוכבים עובדים ורוכבים, וישראל עומד על גביו - כונס לתוכו יין ואינו חושש. קנקנין של עובדי כוכבים, חדשות - מותרות, וישנות - אסורות. שכנסו בה עובדי כוכבים מים - מתר ישראל להכניס לתוכו יין. ושכנסו בה עובדי כוכבים יין - ישראל ממלא אותה מים שלשה ימים מעת לעת, ומכניס לתוכו יין ואינו חושש. ושכנס בה עובד כוכבים יין, וישראל ציר ומוריס - מתר ישראל אחר להכניס לתוכה יין.

הה, לוקחין מן העובדי כוכבים תבואות, קטנית, וגורגרות, ושום ובצללים מכל מקום, ואינו חושש משום טמאה. האוג - בכל מקום טהור. הארז - בכל מקום טהור. נאמן הציד לומר: "זה עוף טמא, וזה עוף טהור". נאמן עם הארץ לומר: "כבשין אלו טמאין, וכבשין אלו טהורין, ולא רבצתי עליהן את המשקין". אבל אין נאמן לומר: "דגים אלו צדתיים בטורה, ולא נערתי עליהן את המכמרת". הקפריסין, המוטליא, והחמין שלהן - מתרין. ביצה צלויה שלהן - אסורה. רבי יהודה ובית דין התירו שמן של עובדי כוכבים במנין. פת שאפאה עובד כוכבים שלא במעמד ישראל - הרי זו אסורה. פת שאפאה ישראל אף על פי שהעובד כוכבים לשה, וגבינה שהעמידה ישראל אף על פי שהעובד כוכבים עבדה - הרי זו מתרת. ישראל יושב בסוף עדרו, והעובד כוכבים חולב ומביא לו, ואינו חושש.

הו, איזו היא טרית שאינה טרופה? כל שהשדרה והראש נכרין. איזהו ציר שיש בו דגה? כל שכלבית אחת או שתי כלביות

משוטטות בתוכו. חתיכה שיש בה סימן, בין בכלל בין במקצתן אפלו באחד (טמאה) - הרי זו מתרת. מעשה שהביאו גרבין של חתיכות ממין אחד בעכו, ולא נמצא סימן אלא באחד מהן, ובא מעשה לפני חכמים, והתירו את כלן. מוריס אמן - הרי זה מתר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף חלק אמן - הרי זה מתר. יין מבשל ואלונתית - הרי אלו אסורים, מפני שתחלתן יין. אלונתית כבירתה - הרי זו מתרת. יין תפוחין, מן הפתיק, ומן האוצר, מן הספינה - הרי זה מתר. ואם היה נמכר בקטלון - מתרת. יין תפוחים מן השוק - הרי זה אסור מפני שמזדיף. חגבין והקופרין מן הפתיק מן האוצר ומן הספינה - הרי אלו מתרין. והמוכר בסלילא לפני חנוני - אסורין מפני שמרביצין עליהן יין כדי שיהיו יפין למראית העין. מלח סלקונטית, שחורה - מתרת, לבנה - אסורה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: שחורה - אסורה, לבנה מתרת. רבי יהודה בן גמליאל אומר משום רבי חנינא בן גמליאל: זו וזו הרי זו אסורה:

הז, אין לוקחין גבינת בית היניאקי, אלא מן הממחה. ושלוקה - נלקחת מכל מקום. אין לוקחין קרט של חלתית, אלא מן הממחה. והעלה - נלקח מכל מקום. אין לוקחין יין מסוריא, אלא מן הממחה. ולא מוריס, אלא מן הממחה. ולא חתיכה שאין בה סימן, אלא מן הממחה. ולא מלח סלקונטית, אלא מן הממחה. ולא גבינת בית היניאקי, אלא מן הממחה. וכלן נאכלין אצל מי שאינו ממחה, ואינו חושש:

ערב יום כפור		Yom Kippur Eve	
עלות השחר	5:29	נץ החמה	6:42
סו"ז קר"ש - פג"א	9:09	סו"ז קר"ש - גר"א	9:45
סו"ז תפלה - פג"א	10:22	סו"ז תפלה - גר"א	10:46
שקיעה	6:56	צה"כ לשיטת ר"ת	8:09

בבלי: בכורות ב	הדלקת הנרות 6:38	Candle Lighting
ירושלמי: שבועות כה		
תוספתא: עדיות ב		
נ"ך: שמואל"ב יח		
רמב"ם: אישות כד		

20	ראשון	ט
SEP	Sunday	9

21 SEP שני Monday		 10 Shabbos Ends 8:07 זמן מוצי"ט	בבלי: בכורת ג ירושלמי: - תוספתא: עדיות ג נ"ך: שמואל"ב יט רמב"ם: אישות כה	Yom Kippur / Yizkor עלות השחר 5:30 סו"ז קר"ש - פג"א 9:09 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:54 נץ החמה 6:43 סו"ז קר"ש - גר"א 9:45 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:07
---	--	---	---	---

		בבלי: בכורות ד ירושלמי: שבועות כו תוספתא: עבודה זרה א נ"ך: שמואל"ב כ רמב"ם: גירושין א	
עלות השחר	5:31	נץ החמה	6:44
סו"ז קר"ש - פג"א	9:09	סו"ז קר"ש - גר"א	9:45
סו"ז תפלה - פג"א	10:22	סו"ז תפלה - גר"א	10:46
שקיעה	6:52	צה"כ לשיטת ר"ת	8:05

			בבלי: בכורות ה ירושלמי: שבועות כז תוספתא: עבודה זרה ב נ"ך: שמואל"ב כא רמב"ם: גירושין ב		
עלות השחר		5:32	נץ החמה		6:45
סו"ז קר"ש - פג"א		9:10	סו"ז קר"ש - גר"א		9:46
סו"ז תפלה - פג"א		10:22	סו"ז תפלה - גר"א		10:46
שקיעה		6:51	צה"כ לשיטת ר"ת		8:04

			בבלי: בכורות ו ירושלמי: שבועות כח תוספתא: עבודה זרה ג נ"ך: שמואל"ב כב רמב"ם: גירושין ג		
עלות השחר	5:33	נץ החמה	6:46		
סו"ז קר"ש - פג"א	9:10	סו"ז קר"ש - גר"א	9:46		
סו"ז תפלה - פג"א	10:22	סו"ז תפלה - גר"א	10:46		
שקיעה	6:49	צה"כ לשיטת ר"ת	8:02		

ערב סוכות		בבלי: בכורות ז ירושלמי: שבועות כט תוספתא: עבודה זרה ד נ"ך: שמואל"ב כג רמב"ם: גירושין ד	
עלות השחר	5:34	נץ החמה	6:47
סו"ז קר"ש - פג"א	9:10	סו"ז קר"ש - גר"א	9:46
סו"ז תפלה - פג"א	10:22	סו"ז תפלה - גר"א	10:46
שקיעה	6:47	צה"כ לשיטת ר"ת	8:00
		Candle Lighting הדלקת הנרות 6:30	

א' דסוכות, אום נצורה		1st Day Succos	
עלות השחר	5:35	נץ החמה	6:48
סו"ז קר"ש - פג"א	9:11	סו"ז קר"ש - גר"א	9:47
סו"ז תפלה - פג"א	10:22	סו"ז תפלה - גר"א	10:46
שקיעה	6:46	צה"כ לשיטת ר"ת	7:59

26	שב"ק	טו	בבלי: בכורות ח ירושלמי: שבועות ל תוספתא: עבודה זרה ה נ"ך: שמואל"ב כד רמב"ם: גירושין ה
SEP	Shabbos	15	
Candle Lighting הדלקת הנרות 7:59			

דורך שְׂמַחַת יום טוב, און דורכ'ן לייגן תְּפִלִּין ווי עס דאַרף צו זיין, איז מען זוכה צו געבוירן
אָנגלעך. (ספֿר המדות אות בְּגִים חֶלֶק א', סימן י')